30 EKİM 1954

CİLT : II, SAYI : 25

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. *M. M. arkası Ardıç Sok.*
Desen Matbaası — Ankara
P. *K. 582* — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

*
* *

AKİS *Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden :*

Metin TOKER

*

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

*
* *

Ressam :
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf :
Muammer TAYLAK

Klişe :
Cemal YENAR

*
* *

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

* *

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa)
350 lira

Kapak içi ve metin sayfaları
Santimi 4 Lira

*
* *

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Refik Koraltan

Meclis açılıyor

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Şehirlerimiz donandı. Yollardan geçmek çok zor, her tarafta taklar var. Gerçi taklara artık alıştık. Evvelâ Reisicumhur Celâl Bayar için hazırlanmıştı, sonra Başvekil Adnan Menderesin geliş ve gidişlerinde kullanılmaya başlandı, nihayet Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan'ın bazı kasabaları ziyareti esnasında da kasaba halkı zafer âbideleri yükseltip, yollara halılar sermek suretiyle dileklerim duyurmak usulünü buldular. Bir ajans haberi de Güney Bölgemizde Dahiliye Vekilini güney bölgemizde Dahiliye Vekilini bir kaza olduğunu ve jandarmaların yaralandıklarını bildirdi. Demek ki vekillere kadar tâk kurulması, son haberlere göre, caiz görülmektedir.

Fakat bu seferki donanma, başka sebeptendir. Türk milleti, Cumhuriyetin kurulmasının 31 inci yıldönümünü kutlamaktadır.

Cumhuriyetle yaşıt olanlar, senelerden beri Ekim aylarının sonlarına doğru bulundukları şehirlerde bir takım hazırlıkların yapıldığını görürler. Senelerden beri bu hazırlıkların ne mahiyetinde, ne de şeklinde bir değişiklik olmuştur. Cumhuriyet Bayramı yaklaştı mı sokaklara yeşil dallarla süslü taklar yapılır, artık ezberlenmiş ve çoğu mânasını kaybetmiş vecizeler kırmızı bez üzerine beyaz harflerle yazdı olarak asılır, geceleri de bazı binalar dünyanın en iptidaî tarzında, yâni üzerlerine ampuller sıralanarak aydınlatılır askerler fener alayı tertiplerler bir geçit resmi yapılır, halk yollara dökülür ve sonra Anadolu Ajansı «Cumhuriyet bayramının bütün yurtta coşkun tezahüratla kutlandığını» radyo ve gazetelerle ilân eder. Hakikaten üç gün müddetle daireler kapalı kaldığından, coşkun tezahürat yapılır mı yapılmaz mı bilinmez ama bayramın farkına varılır.

Millî bayramların artık «sıra bayramları» haline geldiğine şüphe yoktur. Ajanslar ne derlerse desinler çok zaman bütün şenlik, o bir kaç taka münhasır kalmaktadır. Belki bir de, yollara dökülen kalabalığa.. Fakat bir eğlence, bir fevkalâdelik... Hayır, bunları boşu boşuna aramayınız.

Bundan tam 31 yıl önce, tarihimizin en büyük hâdisesini idrâk ettik. Cumhuriyet demek, mukadderatımızın değişmesi demektir. Bir 29 Ekim günü Öyle bir dönemeç döndük ki, arkamızda kalanlar tarih, önümüz istikbal oldu. Tarihimizle alâkamızı bir bakıma kestik ve ümitle, cesaretle, şevkle istikbale atıldık. Bütün bir millet, kanı ve cam pahasına eşsiz bir liderin kumandası alanda bu harikulade hâdisenin yapıcısı oldu. Onun yıldönümleri, böyle iki fener, iki tahta tâk ile mi kutlanmalı?

Başka milletlerin de bayramları vardır. Amerikalılar 4 Temmuz gününü, Fransızlar 14 Temmuzu kutlarlar. Nasıl kutladıklarını görmek için Amerikaya veya Fransaya gitmeye ihtiyaç yoktur. Amerikalıların Ankarada, o gece tertipledikleri eğlencede atılan havaî fişekleri başkent için ayrı bir eğlence teşkil etti. Fransızlara gelince, onlar bütün dünyayı 14 Temmuz bayramlarına davet etmektedirler. Bu millî günü, bir turizm vâsıtası olarak kullanmaktadırlar. O gece, sabaha kadar sokaklarda orkestralar çalar ve halk danseder. Seine nehri üzerinde bir «havai fişeği saati» tertiplenir ki eşine emsaline kolay kolay rastlanmaz. Avrupanın pek çok şehrinden pek çok turist sırf bu 14 Temmuz bayramında hazır bulunmak üzere Patise alan eder ve Fransız bütçesine bir kâr sağlar. O kadar ki Amerikadan gelirken bile 14 Temmuzu hesaba katanlar sayısızdır. Bütün bunlar millî bayramların nasıl kutlanması gerektiği hususunda bir fikir verebilir.

Demiyoruz ki, bizim Cumhuriyet Bayramı da dünya çapında bir şenlik olsun, demiyoruz ki bu bayramlara katılmak üzere Avrupa'dan, Amerikadan turistler memleketimize alan etsin.. Ama, Allah rızası için bir yenilik bulalım, 29 Ekim günlerini korkunç monotonluğundan kurtaralım. Eğlenceyi taklarda, ampullerde aramayı bırakalım ve halka indirelim. Törenin resmî tarafı elbette ki bulunsun, ama sadece resmi törenle iktifa edilmesin. Geçit resimleri, bandolar sahici neşeden dağıtırlarsa bayram, hakikî mânasiyle bayram olur.

Geçenlerde İstanbulun sevimli valisi Fahreddin Kerim Gökay mutad veçhile bir gaf yapıyor, başvekile kurdurduğu takların müdafaası yolunda milletin ancak demokrat parti iktidarı zamanında bayram yaptığını söylüyordu. Eğer tâk kurmak bayram yapmak sayılırsa, bayram senelerdir sürüp gidiyor ve adetler bu son yıllarda büsbütün arttı. Ama, asıl bayram o takların altından geçen halkın yapacağı bayramdır. Asıl onun eğlenmesi lâzımdır. Vaktile bir balo verilirdi. O bile kaldırıldı. Halbuki yeni yeni eğlenceler bulmak gerekirdi. Halk eğlenceleri tertiplemek icap ederdi. Cumhuriyetin ilâm yıldönümlerinde biz, resmî daireleri iki buçuk gün tatil eder, sonra da sırtüstü yatarız denilirse çok daha doğru bir lâf edilmiş olur.

Saygılarımızla,

AKİS

Demokrasi

El sıkışma : İlk merhale mi?

Biz bu satırları okuduğunuz sırada iktidarın ve muhalefetin en başında bulunan zevat birbirlerinin elini sıkmış olacaktır. Gerçi bu hâdise, bir resmî törende vukua gelecek ve işin aslında, protokolun icabı şeklinde gerçekleşecektir. Cumhuriyet Bayramı vesilesiyle Reisicumhur 29 Ekim günü, öğle vakti Türkiye Büyük Millet Meclisinde tebrikleri kabul edecek ve Muhalefet lideri İsmet İnönü Malatya Mebusu olarak Celâl Bayana elini sıkacaktır. Bu esnada Reisicumhurun yanında İktidar partisinin lideri Adnan Menderes bulunacaktır.

Merasim esnasında iki taraf «büyük» lerinin yüzlerinde «dostane ifade» arayanlar ihtimal ki hüsrana uğrayacaklardır. El sıkışmanın da resmi bir hava içinde cereyan edeceğinden hiç kimsenin şüphesi olmasın. Ancak, bizde, resmî zaruretlere rağmen dahi bazı protokol icaplarının yerine getirilmediği unutulamaz. Mesela İsmet İnönü, seçimlerden hemen sonra yapılan Reisicumhur seçimine katılmadığı gibi, Celâl Bayan da gidip tebrik etmemişti. Adnan Menderes ise Meclis kürsüsünden, Halk Partisini muhalefet olarak tanımadığım söylemişti. Ümit ve temenni olunur ki, bunlar pek kızgın ve pek sert geçen bir seçim mücadelesinin açtığı yaraların o sıralarda henüz kabuk bağlamamış olmasının neticeleridir ve aradan geçen zaman her iki tarafa da daha iyi, daha sakin düşünmek imkânı vermiştir. Ümit ve temenni olunur ki, İsmet İnönü şu hakikati anlamıştır: Kendisi Reisicumhur Bayar'ın elini sıksa da sıkmasa da seçimleri Demokrat Parti kazanmıştır ve memleketi dört yıl Demokrat Parti idare edecektir. Ümit ve temenni olunur ki, Adnan Menderes şu hakikati anlamıştır: Kendisi tanısa da tanımasa da Halk Partisi ana muhalefet partisi olarak mevcuttur ve dört sene müddetle bu memlekette muhalefeti Halk Partisi temsil edecektir. Ümit ve temenni olunur ki iki lider birden şu hakikati anlamıştır: Bu hakikatleri inkâr edip şahsî hislere esir olmak ancak milletin saadetine zarar verir. İktidar ve Muhalefet birbirlerini tanımak, birbirlerine saygı duymak zorundadırlar.

İnşallah bu el sıkışma, daha samimi el sıkışmalar için bir merhale olur.

Kabul edilemiyecek teklif

Bu sırada Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri Kasım Gülek İstanbulda bir basın toplantısı tertipliyor ve bu toplantıda iktidara, iktisadî güçlüklerin halli için işbirliği teklif ediyordu. Teklif, gazetelerde intişar ettiği zaman Muhalefet Partisinin Ankaradaki ileri gelenleri -en ileri gelenleri dahil- hayret etmekten kendilerini alamadılar. Gerçi seçimlerden sonra kurulan Adnan

Politikaya, mantığa vs.ye dair...

Avni BAŞMAN

(Politikacı gelecek seçimi düşünür; devlet adamlarının düşündüğü gelecek nesildir.)
James Freeman Clarke 1810 - 1888

İnsan zekâsının büyük hünerlerinden biri de teevil olsa gerektir. Beşeri münasebetlerde, politikada, hatta itikat meselelerinde teevil, yerine göre, en sağlam mantıki bilesarsabilir. İnsan teevil edebildiği nisbette zekidir, denilse zannederimki pek de hata edilmiş olmaz: zaten olsa da ne çıkar, çünkü o hüküm de teevil edilebilir.

Yedi sekiz sene evvel sayılı baş muharrirlerimizden biri, bir başmakalesinde, bizim tek partili şef sistemi ile Anayasa hükümleri arasındaki münasebeti zarif bir üslupla inceledikten ve, dünyaya örnek olmağa lâyık bulduğu, o sistemin faziletlerini sayıp döktükten sonra, okuyanların zihnine takılabilecek tereddütleri silmek için, makalesini «zaten Anayasa zamanla yavaş yavaş tahakkuk edecek bir idealin ifadesidir» tarzında bir kelâmla bitiriyordu.

Anayasanın bir idealin veya idealler manzumesinin ifadesi olduğu ancak pek kuvvetli bir teevil ile iddia edilebilir. Bu da hayli nazik bir istir, çünkü teevil ile mugalatayı bir birinden ayıracak keskin bir sınır çizgisi mevcut değildir. Teevil nerede biter, mugalata nerede başlar? Bunu kestirmek her zaman kolay olmıyor; hele şifahi beyanlarda, kürsü hitabelerinde, meydan nutuklarında büs - bütün güçtür.

Parti programları haddi zatında bir idealler manzumesi sayılabilir. Ancak bir parti iktidarı ele geçirdiği günden itibaren o ideal menzumesinin, nazari olarak değil, fiilen gerçekleşmeğe başlaması lâzımdır. Hele partinin seçim beyannamesindeki vaitler her halde tutulmak icap eder. İşte bilhassa bu noktada teevil yoluna gitmek çok tehlikelidir. Zira, ister istemez mugalataya düşülür.

Memurların tayin, terfi ve tecziyesinde şahsi takdirlere değil, objektif ölçülere göre hareket edileceğini kendi programında açıkça ifade etmiş olan bir parti idareyi ele alınca, eski iktidar zamanında Emekli Sandığı Kanununa sıkıştırılıvermiş, bu fikre tamamen zıt bir hükmü derhal kaldıracak yerde onu daha şiddetli hükümlerle takviye ederek tatbik etmek yolunu tutarsa kendisini biç bir teevil şekliyle mazur gösteremez.

Antidemokratik kanunları toptan kaldıracağım vaad eden bir parti iktidara geçtikten sonra bunları muhafazada devam ederse «Evet, antidemokratik kanunları kaldırmadık; fakat biz onları kullanıyor muyuz?» demekle kendisini tenkitten kurtaramaz. Bu meselenin teevile değil, mugalataya bile tahammülü yoktur.

Hayati ehemmiyette bir meselenin görüşülmesi için karşılıklı oturan iki kişiden biri dolu tabancasını masanın üzerine koyduktan sonra «Haydi buyurun, konuşalım» derse karşısındakinin ilk sözü şu olmaz mı? «Evet amma, ilkin şu silâhı ortadan kaldırın. Çünkü ben silâhsızım.» Buna «Canım, ne ehemmiyeti var? Gerçi silâh ortada ve dolu amma, hiç merak etmeyin; kullanmıyacağım» demekle karşısındakini tatmin etmiş, onun rahat ve huzurla konuşmasına imkân vermiş olabilir mi?

Herkes bilir ki, tabiatta olduğu gibi politikada da «hattı mustakim» yoktur: Hiç bir siyasi parti tramvay arabası gibi — uzatılmış raylar üzerinde — düm - düz gidemez. Fakat mutlaka programında ifade edilmiş bir istikameti bulmak icap eder; o istikamet üzerinde bir telli - büs veya muntazam güzergâhlı bir otobüs gibi, sağım solunu da gözeterek, kâh hızlanıp kâh yavaşlıyarak, durması gereken yerlerde durarak ilerler. Böyle yapmaz da istediği yerde durur, güzergâh değiştirir, alabildiğine hızlı gider, duraklara aldırmaz, yol nizamlarını hiçe sayarsa başı bozuk bir otobüse döner, ve bir iki seferden sonra yolcu bulamaz olur.

Bir partinin kendi programına kendi prensiplerine sadık olarak yürümesi tahakkuku güç veya yıllara mesi tahakkuku güç veya yıllara muhtaç bir ideal midir? Benim kanaatimce katiyen değildir. Bunun tahakkuku için sadece hürriyete ve demokrasiye samimi olarak bağlanmak, Amerikanın erin reislerinden B. B. Hayes'in güzel ifadesi ile, «Memlekete iki hizmet eden kendi partisine iyi hizmet etmiş olur» fikrini hareket düsturu yapmak kafidir.

Ameli sahada tutulacak yegâne mâkul yol sundan ibarettir: siyasi mücadelelerde kendisine lâyık gördüğü hürriyeti karşısındakiler için de tanımak, ve parti disiplinini yalnız prensipler çerçevesi içinde tutarak bunun dışında grup azalarını umumi celselerde tamamiyle serbest bırakmak. Hele Mecliste misli görülmedik büyük bir ekseriyete sahip olan bir parti için bunları yapmak imkânsız olmıyacağı gibi netice itibarı ile tehlikeli ve mahzurlu da değildir. Hattâ faydalıdır: çünkü ister ha-

Menderes kabinesinin programını tenkid için C.H.P. Meclis grubu namına konuşan Server Somuncuoğlu böyle bir işbirliğini teklif etmişti ama yeniden aynı teklifin tekrarlanmasını «zemine ve zamana» uygun bulmıyanlar çoktu.

Eğer bir beyanattan murad, söylenilen sözler etrafında gürültü uyandırmaksa Kasım Gülek muvaffak bir beyanat yapmıştı. Zaten beyanat gözden geçirilirse bunun, iktidar tarafından kabul edilmesinden ziyade muhalefete propaganda olsun diye yapıldığında zerrece şüphenin caiz olmadığı görülür. Partilerarası münasebetlerin bugünkü durumunu şöylece, kulaktan duymuş olan çocuklar bile kolaylıkla tahmin edebilirler ki, iktidar partisinin «iktisadi vaziyet berbat, bizim partide bu işi bilen kimseler var, size Allah rızası için yardım edelim» tarzında, hem de umumî efkâr önünde yapılan bir teklifi müsbet karşılamasına imkân yoktur. Böyle işbirliklerinin temelleri basın toplantılarında değil, partiler ileri gelenlerinin kendi aralarında yapacakları gizli temaslarda atılır. Yoksa, damdan düşer gibi işbirliği teklif etmek ya patavatsızlıktır, ya da siyasî bir manevra...

İkinci şıkkın doğru olması daha ziyade muhtemeldir. Zira Kasım Gülek İstanbula bu basın toplantısını tertiplemek üzere gitmiş, basın toplantısını da bu teklifi yapmak üzere tertiplemiştir. Teklif, daha evvelce Ankarada partinin yedi kişilik Merkez İdare heyetinde uzun boylu görüşülmüş, karara bağlanmıştır. Yedi kişiden birinin ifadesiyle bu arada «politik mülâhazalar» da elbette ki gözden uzak tutulmamıştır. Bunun «iktidarı müşkül vaziyette bırakmak» gayesiyle hazırlanmadığı kabul edilse bile, «iktidarı müşkül vaziyette bırakacağı» hususu Merkez İdare Heyetinin gözünden kaçmamıştır.

Kasım Gülek bir basın toplantısında

Samimi mi, manevracı mı?

Nitekim, iktidarın cevabı menfi olmuştur. Evvelâ meçhul bir zat —insanlar niçin, fikirlerini açıkça söylemekten korkarlar ve partileri, yahut iktidarları adına yaptıkları beyanatı dahi esrar perdesine sararlar?— meşhur tâbirle «samimiyetsizlik» ten bahisle teklifin aleyhinde bulunmuş ve şekli üzerinde durmıyarak esasından imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra Zafer gazetesi aynı günde iki makale neşretmiştir. Malûm üslûpla yazılan makalelerden birinde, ortaya fikir konacak yerde —ki bu meselede Demokrat Partiyi haksız görmek pek zordur, yâni fikrî müdafaa yapılabilir hakaretler yağdırılmış; diğerinde ise alışılmamış bir üslûpla Demokrat Partinin iktisadî siyaseti gayet iyi —aman, bir yanlışlık olmasın; dialektik bakımından gayet iyi ve efendice demek istiyoruz— bir şekilde savunulmuştur.

Ya *hakikat nedir?*

Teklif ve ondan doğan münakaşalar hep iktisadi vaziyetimiz ile alâkalıydı. Kasım Gülek vaziyetin vahim olduğunu söylüyor ve partilerin müştereken tedbir düşünmesi zaruretini . ortaya atıyordu. İktidara gelince o, vaziyette hiç bir vehamet bulunmadığını iddia ediyor, çekilen sıkıntının «kalkınmanın bedeli» olduğunu ileri sürüyor ve bu lâflar edilirken Muhalefet iktidara, İktidar Muhalefete tenkidler yağdırıyordu. Böyle bir hava içinde iktidarın Gülek tarafından yapılan teklifi yumuşak karşılaması dahi memleketin hakikaten iflâs tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu kabul ve Demokrat Partinin iktisadi işleri yüzüne gözüne bulaştırdığını itiraftan başka mânaya elbette ki gelemezdi. İki parti de iktisadi meseleleri kendi propagandasına âlet olarak kullanmaktadır. Bu, onların tabiî hakkıdır ve dünyanın her tarafında da siyasi partiler aynı şekilde hareket etmektedirler. Meşhur İngiltere'de bile Churchill ile Attlee siyasî koz olarak «tayin» ve fiyat» meselesini seçimlerde bol bol kullanmışlardır.

Hakikat şudur ki, bugün iktisadi vaziyetimiz, beş ay evvelkinden farklı değildir. Ne dana kötüdür, ama ne de daha iyi. Hükümet envestisman yapmakta devam etmektedir, fakat dış tediye imkânsızlığı içindeyiz ve bu envestismanlar kredi ile yapılmaktadır. Şimdi Avusturya ve İtalya da bize kredi açmayı kabul etmişlerdir. Memleket olarak külliyetli bir borcun altına gir-

kiki olsun, ister huzur kaçıran bir vehim sayılsın «ekseriyet tahakkümü» fikri ancak bu surede zihinlerden uzaklaştırılabilir.

Bir kerre bu yola girilince :

Anayasa, bir idealin ifadesi değil, tek kelimesine varıncaya kadar itina ile riayet edilmesi zaruri olan bir hakikat halini alır;

Parti programlan gene her kelimesine itina ile riayet edilen hakiki bir «siyasi sened» mahiyetini yeniden kazanır.

Kanunlar, resmi ilânlar işinde olduğu gibi, teevil yolu ile değil, icabında, Anayasa hükümleri dairesinde teftir edilerek tatbik olunur.

Partiler kendi prensiplerine karşı gevşeklik gösteremezler. İster iktidarda, ister muhalefette olsun her parti yalnız hükümeti murakaba veya rakip partilerin hareketlerini takip ile kalırsa vazifesini eksik yapmış olur; bir siyasi parti, ayni zamanda kendi mensupları için bir siyasi terbiye müessesi olduğunu da düşünmek ve hareketlerini ona göre ayarlamak mecburiyetindedir. Siyasi hadiseler içinde gününü gün etmek için, opportunist bir gidişle kendi prensiplerini mütemadiyen ihmal eden parti kendisini inkâr yolunu tutmuş olur ki, bunun sonu da intihara kadar varabilir.

Bizim ki gibi, Garptaki manasıyla demokrasi hayatına yeni giren memleketlerde siyasî partiler yalnız seçim mücadeleleri için kurulmuş bir kavga cihazı değil, hürriyet prensibine dayanan bir siyasi terbiye müessesi olmaları gerektiğini iyice anlamalı ve o anlayış teşkilâtın en küçük kademelerine kadar ruhlara nüfuz etmelidir. Bu işde, kendimize, Garpte iyi örnekler bulabileceğimiz memleketler vardır.

Parti içinde «hızıplışmık» dan korktuğumuz kadar memleket içinde karşılıklı «partizanlaşmak» dan korktuğumuz ve bunu mutlaka önlemeğe azimle koyulduğumuz zaman, ve ancak o zaman, selâmet yolunu tuttuğumuza emin olabiliriz.

Bu da ancak parti teşkilâtına ahlâki ve siyasî prensipler temeli üzerinde yeni bir nesak - u - nizam vermekle mümkün olabilir.

mekteyiz. Bu borcu, kendi imkânlarımızla ödememiz ise pek güçtür. Hükümette bir «mucize» bekler bal sezilmektedir. «Mucize» olsa olsa dış yardımdır. Eğer hükümetimizin başında bulunanlar bu mucizenin gerçekleşeceğine dair müsbet delillere istinat eden bir kanaat sahibi iseler söylenecek söz yoktur. Bu kanaati millete de izah etmek çok faydalı olur. Yok, mucizeyi sadece mucize diye bekliyorlarsa hesaplarını daha dikkatli yapmalarında büyük fayda vardır. Zira alacaklılarımız alacaklarını tahsil için bizim hoşlanmıyacağımız çarelere başvurabilir, borç vermekte devam için tatsız şartlar ileri sürebilirler. New York Times, Türkiyeden alacaklı petrol şirketlerinin bu yolda tatsız tasavvurlarını açığa vurmuştur. Dikkatli olmak mecburiyetindeyiz.

Bunun için ilk şart, Muhalefetin de İktidarın da sadece kendisini hüsnüniyet sahibi sayıp kendinden başka herkesi samimiyetsizlikle itham etmekten vazgeçmesidir. Karşı partinin «düşman parti» olduğu mülâhazası fikirlerden ve daha mühimi vicdanlardan silinmelidir. Rekabet, hüsumet demek değildir.

Beliren iyi temayüller

Muhalefet Partisinin lideri iktidarın liderlerine elini uzatırken, bizzat iktidar partisinin içinde iyi bir temayül beliriyor, yumuşama havası kuvvetleniyordu. Bunun başlıca saiki 2 Mayıs seçimlerinden bu yana memlekette bir Dr. Goebels rolüne özenen ve şahsi menfaatlerini «liderin arzusu» kisvesi altında tahakkuk ettirmek isteyen zevatı muhteremenin ipliklerinin pazara çıkmak üzere bulunmasıydı. Başvekil Adnan Menderes İstanbulda bulunduğu sırada muhtelif kimseler kendisine bazı hakikatleri izah etmişlerdi. Bu izahatı verenler arasında vekiller, başmuharrirler, şahsî dostlar ve parti ileri gelenleri de vardı. Anlaşılmıştı ki bir takım hâdiseler, kendilerini istikbalin başvekili olarak gören ve bir yandan halin başvekilinin gölgesinde yürürken diğer taraftan daha yüksek makamlara hülüle çalışan zevat tarafından Adnan Menderese bambaşka şekillerde nakledilmiş, bazı uçurumlar açılmak istenilmiştir.

Fatin Rüştü Zorlu

Artık makamına yerleşsin

Başvekil Adnan Menderes Demokrat Parti Meclis Grubunun en sevilen ve bir menfaat gözetmediği için itimad edilen azalarından biri olan Ağrı mebusu Kasım Küfrevî'yi davet ederek kendisile görüştü. Bu görüşme, Kasım Küfrevi'nin hoş nüktelerile süslendi. Kasım Küfrevî Mecliste daima itidal unsuru olmuştur.

Başvekilin Kasım Küfrevî ile görüşmesi bazı kimseleri endişeye düşürdü. Ağrı Mebusunun kendi gurubunda kürsüye, elinde dosya ile çıktığı zamanlar olduğunu hatırlayanlar «acaba neler görüştüler?» diye düşünürlerken Kasım Küfrevinin Maarif Vekâletine getirileceği dedikodusu da telaşa yol açtı. AKİS'in geçen hafta da belirttiği gibi bir kabine değişikliği bahis mevzuu değilse de-hiç olmazsa şimdilik-bu, istenilmeyen bazı vekillere istifalarının iyi olacağını hissettirmemek manasına gelmez.

Seçimlerden bu yana alman sert tedbirlerin ne parti içinde, ne parti dışında ve ne de D.P.nin Meclis gurubunda iyi karşılandığı bir hakikattir. Bu tedbirlerin bir zarurete tekabül etmediği de artık anlaşılmış bulunuyor. Devlet büyüklerinin gidiş ve gelişlerinde bazı kaynaklar tarafından kışkırtma ve teşvik yoluyla, hadiseler başka türlü gösterilerek tertiplenen merasimlerin de bizzat bu büyüklerin halk arasındaki prestijine halel verdiği anlaşılmıştır. İstanbulda kurulan zafer taklarının Anadolu kasaba ve köylerine de sirayet etmesi, oralarda tam bir karikatür mahiyetini alması doğru söyleyenlerin kimler olduğunu ispat etmiştir.

Ankaradaki siyasi havada bir yumuşama vardır. Başvekil Adnan Menderes'in İzmirde bir C. H. P. ocağında nutuk vermeye gittiği günkü gibi bir iyi sürpriz hiç kimseyi şaşırtmamalıdır.

İş, bir müddetten beri «etraf» olarak ortaya çıkmak fırsatını bulan sahte Dr. Goebels'lerin hakiki mahiyetleri nihayet anlaşılmış olsun!

Hükümet

Altüst olan protokol

Anadolu Ajansı bir kaç gün evvel şu haberi verirken, ne «feci» bir protokol hatası yaptığının farkında değildi.

İstanbul, *21 (A.A) — Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu ile Hariciye Vekili Prof. Fuad Köprülü beraberlerinde Hariciye Vekâleti Umumi Kâtibi Büyükelçi Nuri Bir-*

Fuad Köprülü

Niçin Başvekil muavini değil

gi ile Hariciye Hususi Kalem Müdürü Sadi Eldem olduğu halde 22 Ekimde toplanacak NATO Konseyine iştirak etmek üzere bu sabah saat 10.30 *da uçakla Paris'e hareket etmişlerdir.*

Başvekil Yardımcısı ve Hariciye Vekili Yeşilköy hava alanında İstanbul Vali ve Belediye Beis Vekili Prof. Gökay ile diğer sivil ve askerî erkân tarafından uğurlanmışlardır.

Eğer doğrusu istenilirse, yazan muhabirin bir kabahati yoktu. Gidenler kimlerdi? Fatin Rüştü Zorlu, Fuad Köprülü, Muharrem Nuri Birgi. Fatin Rüştü Zorlu Kimdi? Başvekil muavini. Fuad Köprülü? Hariciye Vekili. Muharrem Nuri Birgi? Hariciye Vekâleti Umumî kâtibi. O halde protokol, haberde evvelâ Fatin Rüştü Zorlu'nun, sonra Fuad Köprülünün, sonra da Muharrem Nuri Birginin isminin yazılmasını âmirdi. Muhabir de öyle yaptı. Muhabir öyle yaptı ve büyük bir pot kırdı. Zira giden, Başvekil muavini değildi.

Yâni Anadolu Ajansı Fatin Rüştü Zorlu gitmediği halde, gitti diye mi havadis vermişti? Hayır! Fatin Rüştü Zorlu gitmişti ama, Başvekil muavini gitmemişti. İşlerin, okuyucularımız için yine karıştığını kabul ediyoruz. Şimdi gitmiş olmuyordu. Fatin Rüştü Zorlu Başvekil Muavinliğinden ayrıldı mı? O da hayır! Fakat yine de Fatin Rüştü Zorlu gittiği halde, Başvekil muavini gitmiş olmuyordu. Fatin Rüştü Zorlu bu seyahate sadece Fuad Köprülünün değil, üstelik Muharrem Nuri Birginin de maiyetinde katılıyordu. Yâni protokol icabı haberde evvelâ Hariciye Vekili Fuad Köprülünün, sonra Hariciye Vekâleti umumî kâtibi Muharrem Nuri

Birginin, nihayet Atlantik Paktı Teşkilâtı nezdindeki daimî delegemiz Fatin Rüştü Zorlu'nun isminden bahsetmek gerekiyordu. Zira Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Başvekil muavini, aynı hükümetinin Hariciye Vekâletine bağlı daimî delegelik sıfatını da taşımaktadır.

Protokol sadece burada altüst olmadı. Pariste de pek çok kimse müşkül mevkideydi. Gerçi heyetimiz iki kişiden müteşekkildi: Fuad Köprülü ile Muharrem Nuri Birgi. Fatin Rüştü Zorlu, daimi delegeydi. Ama bu gibi hallerde âlet, daimî delegenin Hariciye Vekilinin emrinde çalışmasıdır. Meselâ Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun toplantılarında da daimî delegemiz Selim Sarper direktifleri Hariciye Vekilinden alır. Ancak onun, Başvekil muavinliği gibi Hariciye Vekilinin üstünde bir sıfatı yoktur.

Paris Büyük Elçimiz Numan Menemencioğlu bile sefarethanede tertiplediği ziyafetlerde ne yapacağını pek bilemiyordu. 1 numaralı yeri Fuat Köprülü'ye vermişti. O protokola göre 2 numaralı yerin Muharrem Nuri Birgiye düşmesi icap ediyordu, halbuki Menemencioğlu oraya Fatin Rüştü Zorluyu geçirdi. Buna mukabil resmi davetlerde başka sıra gözetiliyordu. Her halde, karmakarışık bir durumdu bu...

Sonra salonlara giriş çıkışlarda da müşküller zuhur ediyordu. Gerçi Prof. Fuad Köprülü'ye, yaşı dolayısiyle hürmette kusur edilmiyordu ama, meselâ kabine toplantılarında Başvekilin sağında Fatin Rüştü Zorlu oturuyordu. Prokotol onu öne almıştı. Halbuki şimdi kendisi, kabinede (ve otomobil plâka numaralında) yedinci olan Hariciye Vekilinin maiyetinde bulunuyor, ona yol veriyordu.

Protokol, protokol... Bunun ufak şey olduğu ileri sürülebilir. Ama dünyanın hemen her memleketinde Hariciye denildi mi hatıra gelen protokoldur. Bu hususa çok dikkat edilir. Protokola aykırı hareket edildi diye siyasi münasebetlerin bile kesildiği çok olmuştur. Bizde de hariciyecilerimiz bilhassa ve her şeyin üstünde protokol ile iştigal ederler. Halbuki politik sebepler yüzünden, işte protokol sadece içerde değil, dışarda da altüst oluyordu.

Anlaşılıyor ki harici işlerimizi bizzat Başvekil Adnan Menderesle beraber Fatin Rüştü zorlu idare ediyorlar. Hariciye vekilimiz ise daha ziyade dahilî meselelerle, parti işleriyle alâkadar oluyor. Fakat «kurucu» sıfatından dolayı kendirine hususî muamele tatbik edildiğinden bir türlü Hariciye vekâletinden başka yer teklif olunamıyor. Diğer taraftan bizde «istifa müessesesi» nin maalesef gelişmemiş olduğu bir hakikattir. Bu yüzden fiilen harici işleri tedvir edecek olan Fatin Rüştü Zorlu öyle bir mevkie getirilmiştir ki, Hariciye Vekaleti, Vekilini değiştirmeye lüzum kalmaksızın kendisine bağlanabilmiştir. Bunun maharet olduğunu kabul etmemeye imkân yoktur. Ancak görülüyor ki, bu, kâfi gelmemektedir ve bir takım manasız karışıklıklara yol açmaktadır. Başvekil Muavini, aynı zamanda Hariciye Vekâletine bağlı daimi delege!.. İtiraf etmeli ki, olmuyor.

Diğer taraftan Ankaradaki yabancı diplomatlar da harici meseleler hakkında kiminle görüşmeleri gerektiği hususunda zaman zaman tereddüt geçirmektedirler. Bu yüzdendir ki, gazeteler bazen bizzat başvekil Adnan Menderesin, bazen başvekil muavini Fatin Rüştü Zorlunun, bazen de - ender olarak - hariciye vekili Fuad Köprülünün kabul ettiğini yazarlar. Hatta öyle hadiseler olur ki, maslahatgüzar kalkar, seyahatte olan başvekilin peşinden, hususi tayyarelerle Anadolunun bir şehrine gider ve kendisile orada görüşür. Tabii bu, istisnadır ama, gene de hariciyemizin «çok vekilli» bir vekâlet olduğunu inkâr etmeye imkân yoktur.

Tayinlerde, terfilerde de muhtelif kimselerin tesirinin ve dahlinin bulunması ayrı rahatsızlık vesilesi oluyor. Memurlar bile bazen, kime şirin görünmek zorunda olduklarını bilemiyorlar ki, bu, bir hariciyeci için handikaplerin en büyüğüdür. Vasiyetin mutlaka normale ircaı lâzımdır.

Hem, başka bir çare var. Mükemmel bir çare. Fuad Köprülü Başvekil muavini olur. Fatin Rüştü Zorlu hariciye vekili. Böylece ne şiş yanar, ne kebap! Acaba şimdiye kadar neden hatıra gelmedi?

Bu vekil istifa etmelidir

Demokrasinin türlü tarifi vardır. Aslına bakarsanız, hemen hepsi aynı noktaya çıkar : Bu, umumî efkârın asla ve asla rencide edilmediği rejimin adıdır.

İşte bu yüzdendir ki, demokratik bir idarede bir tacirin Ticaret Vekâletine getirildiği ve bir yandan vekillik ederken diğer taraftan da ticaretine devam ettiği; bir fabrikatörün İşletmeler Vekâletine getirildiği ve bir yandan vekillik ederken diğer taraftan da fabrikasını işlettiği; bir bankacının Maliye Vekâletine getirildiği ve bir yandan vekillik ederken diğer taraftan da bankasının başında kaldığı görülmüş, işitilmiş şey değildir, AKİS geçen sayısında Amerikada Charles Wilson'un Millî Müdafaa Vekâletine getirildiğinde, Milli Müdafaa Vekaletiyle iş yapan General Motors firmasındaki hissesini nasıl devre mecbur bırakıldığını hatırlatmıştı. Sebep, Charles Wilson'un şahsına itimad edilip edilmemesi değildir. Sebep, bu gibi hallerde umumî efkârın derin bir surette rencide olması ve rejime güveninin sarsılmasıdır. Siz «Sokaktaki Adam» a ticaret yapan Ticaret Vekilinin bir mahzur olmadığını anlatamazsınız. Zaten aslına bakarsanız, büyük bir mahzurdur ya...

Bizde böyle bir vekil vardır. Bu vekil, Dr. Mükerrem Sarol dur. Dr. Mükerrem Sarol hem Türk Sesi adlı bir gazetenin sahibidir, hem de Basın işlerini tedvire memur Devlet Vekili. Türk Seri gazetesinin sahibi, bu sıfatla hükümetin resmî Hânlarını tamamiyle şahsî takdirle tevzi etmektedir ve hiç kimseye hesap vermek mevkiinde değildir.

Bir gazete sahibi vekil olamaz mı? Olur. Eğer vekil olması devlet işlerinin iyi yürümesi için elzemse, olur. Ama, Basın işlerini tedvire memur Devlet Vekili olamaz. Kaldı ki, Dr. Mükerrem Sarol'un vekilliğinin devlet işlerinin iyi yürümesi için elzem olduğunu iddia etmek fazla safdillikdir. Üstelik bahis mevzuu gazetenin «satmayan gazete» ler arasında 1 numaralı mevkii işgal ettiği bilinmektedir. İşin en tuhaf tarafı bu «satmayan gazete» nin resmî ilânla beraber bir takım firmaların hususi ilânlarını da bol bol almasıdır. Halbuki firmalar, hususî ilânlarını, satan gazetelere verirler. Nihayet Türk Sesi'ne hemen bütün resmî dairelerin abone kaydettirildiği de bir hakikattir Bunlar arasında ilk okullar bile vardır.

Niçin saklamalı ki, resmî ilânı istediği gibi tevzi eden Devlet Vekâletinin başında resmî ilândan faydalanan ve satmayan bir gazetenin sahibini görmek biz rencide ediyor. Bizi, gazeteleri ve umumi efkârı...

Bu durum daha ne kadar devam edecek? Dr. Mükerrem Sarol ki, şahsı ile başvekilin şahsını birbirine pek karıştırmaktadır, kendi şahsı yüzünden umumi efkârın başvekile ve demokrat parti iktidarına boşu boşuna rencide olmamasını istiyorsa derhal istifa etmelidir. Kendisini buna davet ediyoruz.

Ama kendisi şu sırada Basın işlerini tedvire memur Devlet Vekâleti ile sıkı sıkıya alâkalı ajanslar veya gazeteler tarafından - resmî ilân ve abone dolayısiyle - sanki öteki vekillerin hepsinden başka bir mevki işgal ediyormuş gibi gösterilmektedir. Bu noktaya AKİS bir defa daha işaret etmişti. Şimdi bazı gazetelerin 23 Ekim tarihli nüshasında çıkan şu satırlara balanız :

«Reisicumhur Celâl Bayar dün akşam Başvekâlete giderek, henüz İstanbuldan dönmüş bulunan Başvekil Adnan Menderes'le yarım saat devam eden bir görüşme yapmıştır.

Bu görüşmede, Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol ile şehrimizde bulunan diğer Vekiller de hazır bulunmuştur»

İnanınız ki ,bütün bunlar amme vicdanını rencide ediyor. Bunlar bir demokraside yapılması caiz olmayan hareketlerdir ve önlenilmeleri o kadar basittir ki...

Yazık !

Riyaseticumhur

Celâl Bayar
Dünyanın gözü nutkunda

Bir nutuk hazırlanıyor

Bir ses;

«—Sayın Reisicumhur, 1 Kasıma kadar ziyaretçi kabul etmeyecektir» dedi.

Demokrasi memlekete geldiğinden beri Devletin en büyüğünü görmek son derece kolay bir istir. Bazen, Çankayaya telefon edip randevu istemek-hele ziyaret, heyet halinde yapılacaksa-kâfidir. Yukardaki cevabı alan, bu durumu bildiği için şaşırdı. Acaba Celal Bayar, niçin ziyaretçi kabul etmiyordu. Bunun cevabı basitti: Reisicumhur Meclisin açılış günü söyliyeceği nutku hazırlıyordu.

Bütün Vekâletlerden malûmat ve rakkam istenilmiş, bunların pek çoğu gönderilmişti. Reisicumhur nutkunu bizzat hazırlıyor ve bu malzeme üzerinde hummalı bir şekilde çalışıyordu. Nutkun uzun olacağı anlaşılıyordu. Celâl Bayar evrakla iktifa etmiyor, zaman zaman muhtelif vekilleri Köşke davet ederek kendileriyle görüşüyordu. Bilhassa İktisat ve Ticaret, Maliye, İşletmeler Vekilleri uzun zaman Bayarın yanında kaldılar. Meclisin bu devresi, yeni bir dört senenin başlangıcı olacağı gibi Reisicumhurun seçimlerin kazanılmasından beri söyleyeceği ilk nutuk olacaktı. Anlaşılıyordu ki Celal Bayar yapılan işler kadar, yapılacak işler hakkında da bilgi verecek, günün mevzuu olan iktisadi vaziyetimiz hakkında umumi efkârı en selahiyetli ağız sıfatiyle-zira Reisicumhurların nutuklarını hükümet reisleri görür-aydınlatacaktı. İktidar bu vaziyetin son derece parlak olduğu iddialarından vazgeçmemişti, muhalefet ise bir iflasın arefesindeymişiz gibi konuşuyordu. Paramızın kıymeti hakkında etrafta türlü lâflar dolaşıyordu. Bunlardan başka demokrasinin Türkiyedeki anlamı hakkında Reisicumhurun söyleyeceklerinin büyük ehemmiyeti bulunabilirdi.

Nihayet harici meseleler vardı. Celal Bayar son senelerde yapılan ziyaret ve iadei ziyaretlerden bahsedeceği gibi içinde yaşadığımız bölgede ne gibi gelişmelere intizar etmek gerektiğini de bildirecekti.

Nutuk yalnız memlekette değil, yurt dışında da büyük alakayla beklenmektedir. Ecnebi ajanslar, muhabirlerinden umumiyetle bu nutkun dış politikayla ilgili kısımlarını isterler. Bu yıl gelen talimatta ekonomik ve mali meselelerle de alakadar olunması bildiriliyordu. Bazı kaynakların iddialarının aksine yabancı memleketler Türkiyenin ekonomik durumu ile sıkı sılaya alâkalıdırlar. Alâkalıların başında Amerikan ve Alman ajansları gelmektedir. Hariciye Vekâleti her yıl, nutkun dış politikayla ilgili kısımlarını tercüme ettirmek ve yabancı muhabirlere vermek âdetindedir. Eğer bu yıl ayrıca mali ve iktisadi durumumuzu belirten kısımlar da vaktinde tercüme edilip dağıtılırsa bir takım yanlış anlamalar bertaraf edilecektir.

KAPAKTAKİ BAŞKAN:

Refik Koraltan

Dört seneden beri Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış günleri frak giymiş, elinde silindir şapkası, uzun boylu, heybetli ve davudi sesli, kızıla çalar renkte saçlı bir mebus kürsüye çıkar ve ellerini önünde kavuşturarak kendisini «yeniden» reisliğe seçmiş olan arkadaşlarına «imaj» dolu edebi cümlelerle teşekkür eder. Bu, Refik Koraltan'dır. Pazartesi günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde aynı sahne bir defa daha tekerrür edecektir. Zira Refik Koraltan Demokrat Parti iktidarı Meclislerinin rakipsiz reisidir.

Koraltan İçel mebusudur. 1890 senesinde Divriki'de doğmuştur. Geçen sene Anadolu Ajansı Koraltan ailesinin «Türk tarihinde büyük hizmetleri olan 700 yıllık bir aile» olduğunu açıklamıştır. Refik Koraltan tahsilini İstanbulda yapmış ve Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Anadolu Ajansı bu hususta verdiği izahatta mezuniyet derecesinin «aliyyülâlâ» olduğunu bildirmiştir. Genç mezun Adliyeye intisap etmiş, müteakiben dahiliye teşkilatında çalışmış, Polis Müdürlüklerinde bulunmuştur. Trabzonda, yine Anadolu Ajansının cümleleriyle «Trabzonun fedakâr çocuklariyle birleşerek ve ilk defa olarak Müdafaai Hukuku Vatan Cemiyetinin kurulmasını kolaylaştıracak hizmetlerde bulunmuştur. Damat Ferit hükümetinin kurulmasını müteakip İstanbula gelmiş, avukatlığa başlamıştır. Koraltanın Milli Mücadele esnasındaki hizmetlerini. Anadolu Ajansından dinlemek lazımdır:

Fakat o günün şartları içinde İstanbul'da çalışmak imkânını göremediğinden evvelce Divanı harbi örfi müddeiumumisi ve fırka hukuk müşaviri olarak çalıştığı Konya'ya gelmiş, orada kuvvayi milliye teşkilatını kurmaya başlamıştır. Damat Feridin sağ eli olan Konya Valisi Cemal ile çetin mücadeleler yapmış ve Sivas kongresi sıralarında Valinin Konya'dan firarını müteakip, Konya müdafaai hukuk teşkilâtını resmen faaliyete getirmiş, Sivas Kongresi karariyle milli kuvvetleri idare selâhiyetini üzerine almış olan ve heyeti temsiliye adı ile işe başlayan teşkilâtla işbirliği yapmış ve akabinde Ankara'da toplanan Büyük Millet Meclisine Konya Mebusu olarak 23 Nisan 1920 *tarihinde iltihak etmiştir. Sakarya muharebesinin devamı sıralarında teşkil edilen ve milli mücadele tarihinde mühim ve başarılı hizmetleri görülen 5 numaralı istiklâl mahkemesi (Yozgat, Kayseri, Niğde, Kırşehir Vilâyetleri) Reisliğinde bulunmuş ve ordunun arka cephesini devamlı faaliyetlerile tutmaya ve orduyu takviyeye hizmet etmiştir.*

Koraltan 15 yıl müddetle Türkiye Büyük Millet Meclisinde Konyayı temsil etmiş, 1935 senesi sonlarında yeniden idari hayata geçerek valiliklerde bulunmuş ve 1943 de tekrar —bu sefer İçel'i temsilen— Meclise girmiştir.

Refik koraltan Cumhuriyet Halk Partisinin de, Demokrat Partinin de kurucuları arasındadır. İki partili devre geçmek imkânı olunca Bayar, Menderes ve Köprülü ile beraber Demokrat Partiyi kurmuş ve 1946 ile 1950 arasında diğer kurucular gibi şehir şehir, kasaba kasaba, köy köy dolaşarak Demokrat Partinin 1950 zaferinde hakikaten büyük bir rol oynamıştır. Komitanın o renkli, imajlı ve edebi cümleleri, davudi sesi halk kütleleri üzerinde çok tesirli olmuştur. Meclisin rakipsiz reisi olması, o mesainin haklı mükâfatıdır.

Kiralar

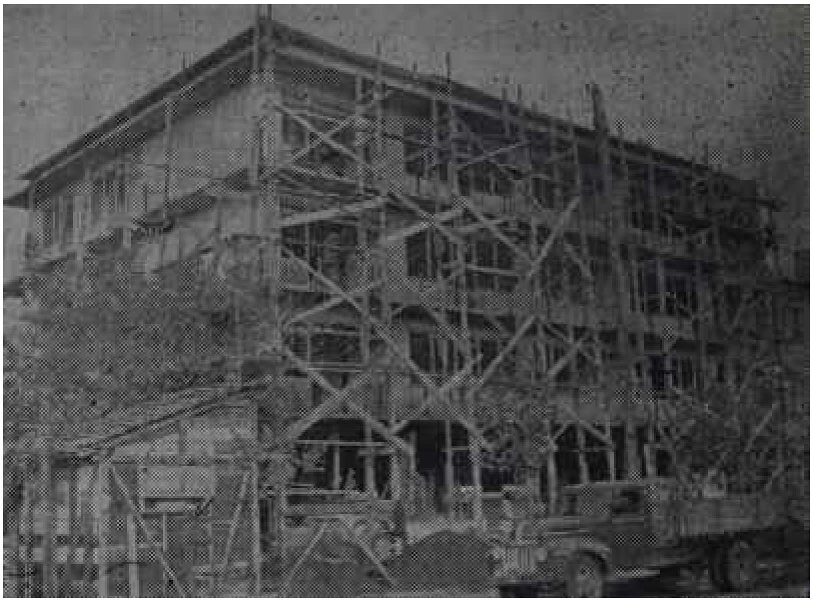
1600 liraya bir kat

Güneşli bir sonbahar günü, öğle vakti, Ankarada iki kişi bir binanın önünde durdular. Binanın semti, öyle ahım şahım bir semt değildi. Yenişehirdeydi ama, caddeye hayli uzaktı. Yapı da bir fevkalâdelik arzetmiyordu. Henüz inşa halindeydi, ön cephesinde iskeleler vardı, merdivenlerinin betonu kurumamıştı.

İki kişiden biri erkekti, öteki kız. Evleneceklerdi. Evleneceklerdi ve aylardanberi ev arıyorlardı. O gün de dolaşmadık yer bırakmamışlardı. Fakat bir türlü «münasip» apartman dairesi bulamıyorlardı. Münasipten maksat lüks, fazla rahat, manzara, sessizlik, itibarlı semt değildi. Keselerine uygun bir yer peşindeydiler. Dört oda istiyorlardı. Bir çifte dört oda çok mudur? İkisini salon ve yemek odası yapacaklar, birinde yatacaklar, ötekinde çalışacaklardı. Yirminci asrın ortasında bir aileyi bir tek insanın geçindirmesine imkân olmadığını takdir ettiklerinden ikisi birden çalışıyorlardı. Bu bakımdan, apartmanın kaloriferli olması hemen hemen şarttı. Bütün lüksleri bundan ibaretti. Delikanlı memurdu ve baremin hayli heybetli bir noktasına çıkmıştı. Eline, ayda 500 lira para geçiyordu. Genç kız bir şirkette çalışıyordu. Kazancı 400 lira kadardı. Ayrıca, akşamları, daktilo ile yazı yazıyor ve böylelikle ailenin kazancı bin lirayı buluyordu. Bin lira, itiraf etmeli ki az buz para değildir. Baremin birinci mevkiini işgal eden kimselerin eline o kadar para geçmez.

Yine de ev bulamıyorlardı. Hakikaten dolaşmadık yer bırakmamışlardı, fakat istedikleri gibi bir apartmanı 500 liradan aşağı tutmaya imkân yoktu. İlk başlarda 250, 300 lirayı gözden çıkarmışlardı; fakat ev sahipleri güldüler. 300 liraya dört odalı, kaloriferli daire olur muydu? O kadar çok gülen oldu ki, bizim ahbaplar bütçelerini yeniden gözden geçirdiler ve bir takım kısmalar yapmak suretiyle 350 ye çıktılar. Ama netice değişmedi. 400 ü gözden çıkarırlarsa, ufak bir ümit vardı. Ancak, o da öyle parlak bir daire olmıyacaktı. Karanlık mutfak, ufak odalar... Yoktu, Ankarada yeni kurulacak bir aile için 400 liranın aşağısında oturulacak ev yoktu!

İşte, sabahtan beri dolaşmalarının neticesi de bundan başka şey değildi. Ayaklarına kara su inmişti. Ne yüksek apartman dairelerine tırmanmışlardı, ne merdivenler çıkmışlar, ne merdivenler inmişlerdi. Öyle asansörlü veya parke kaplı evlerin semtine bile uğramamışlardı. Onların fiyatlarının 600 liradan başladığını biliyorlardı. Hayır, gayet mütevazi, asansörsüz, taş kaplı dairelerin peşindeydiler. Kızıkyın arka taraflarına isabet eden bir sokağı taramışlar, Bakanlıklar cihetine çıkmışlardı. Önünde durdukları bina oradaydı. Gün Pazardı ama, çalışan işçiler mevcuttu. Delikanlı sordu :

Memlekette inşaat artıyor
Ama katının aylık kirası 1600 lira

Ameleler aralarında konuştular, sonra bir tanesi :

«— Yok, diye cevap verdi. Hepsi tutuldu. Yalnız şu katin iki dairesi boştu, tamamını iki gün evvel tuttular. Hem, çok pahalıya kiralandı».

İhtimal ki adam, kılık ve kıyafetlerine bakıp iki gencin fazla zengin olmadıklarını hesaplamıştı.

İkisinden meraklı olan, kızdı.

«— Kaç paraya tuttular?» diye sordu.

«— 1600 lira!»

O zaman, delikanlının ağzından, evleneceği kızın yanında ilk defa olarak bir küfür çıktı. Sonradan çok mahcup oldu, özür diledi ama, dayanamamış, kendini tutamamıştı. Kendini tutmasını istemek de, fazla olurdu. Ayda 1600 liraya bir kat...

Sevgili okuyucular, bu satırların muharriri de sizden, utanarak özür diliyor. Kaleminin ucuna gelen kelimeyi tutmasına imkân yok. Ona bir defaya mahsus olmak üzere izin veriniz ve kusurunu bağışlayınız. Ayda 1600 liraya bir kat...

Ama, hakikaten çüş!

Göklere çıkan fiyatlar

Ankara'da durum bu iken İstanbulda kiracıların ve ev arayanların hali daha da feci idi. On binlerle evde her kapı çalmışta yüz binlerce insanın yüreği ağzına geliyordu: Acaba postacı ev sahibinin protestosunu mu getirmişti? Kiracıların bir kısmı Milli Korunma Kanununun şümulüne giren dairelerde oturuyor ve hakikaten gülünç denecek fiyatlar ödüyorlardı. Dört odalı evlere ayda elli lira kira verenler çoktu. Bazıları, kendiliklerinden bir ayarlamaya gitmişler, ev sahibiyle uyuşmayı tercih etmişlerdi. Kontratta 50 lira yazdığı halde, onlar 150 lira veriyorlardı. Fakat bir kısmı da yeni binalara, yüksek kiralarla yerleşmişlerdi. 250, 300, 350 lira ödüyorlardı. İşte protesto alacakları korkusu ile kapı zillerini bekliyenler bunlardı. Düşününüz, ayda 350 lira kira ödüyorsunuz ve içiniz hâlâ rahat değildir. Bunda hakkınız vardır, zira İstanbul bu gibi protestoların hikayesiyle çalkanıyor. Ev sahipleri vardır, 400 lira kira aldıkları apartman dairelerinden şimdi 1400 lira talep etmektedirler, 700, 800 liradan aşağı konuşanların adedi gün geçtikçe azalmaktadır. Nişantaşı, Maçka, Taksim taraflarında 1500 liraya katlar gösterilmektedir. Daha başka taraflarda, daha az gözde semtlerde en ufak dairelerin fiyatları 300 liradan başlamaktadır. İstanbul halkı heyecan ve telâş içindedir. Bugünden yarma evini tahliye etmek zorunda kalmıyacağından emin değildir. Yalnız İstanbulda değil, bütün memlekette durum bunun eşidir. Nitekim mebuslara yurdun her tarafından mektuplar yağmaktadır. Seçim bölgelerini ziyaret edenlere aynı dertten şikâyet edilmektedir. Hükümet, göklere tırmanan kiralara bir set çekmek mecburiyetindedir. Başka çare yoktur. Zira ev sahiplerinin hemen hepsine bir kriz İNE olmuş gibidir. Hiç bir meblâğ gözlerini doyurmamakta, biri arttırınca diğeri onu takip etmekte, bu suretle fiyatlar bir merdiveni tırmanır gibi her gün yükselmektedir.

İktisatçılar bu ruh haletini gayet iyi bilirler. Muhtelif memleketlerde de tezahürleri görülmüştür. İktisadi sebeplerle başlayan pahalılık az zamanda, tedbiri alınmazsa psikolojik bir hale gelir ve iflah olmaz. Bu bakımdan paranın kıymetini sıfıra doğru indiren bu kira spekülâsyonuna derhal bir son vermek mecburiyetinde bulunuyoruz. Bir

Çelebi, böyle olur...

Basın mütehassısı üstad Velibeşe, Zafer gazetesinde İngilteredeki basın hürriyeti ile Türkiyedeki basın hürriyetini mukayese edip, iki hürriyetin eş olduğu neticesine vardı.

Yazılara koyduğu başlık şu : "Taymisin dostane endişesi".

Çok yaşa üstad... Koca Times ne kadar Taymis ise, bizim basın hürriyeti de o kadar İngiliz basın hürriyeti!

Kolayım buldun ya, dayan...

sene evvel 300 lira olan bir eve 700 lira kira istemek hiç bir ölçüye sığmaz. Bu, düpedüz fırsatçılıktır, soygunculuktur, hastalıktır. Tedavisi fart haline gelmiştir. Aksi halde binlerle aile sokakta kalacaktır. Devlet «herkes kendi başının çaresine baksın, bu bir refah, bir kalkınma alâmetidir» diyemez. Vazifesi dememektir. , Zira dununun refah ile, kalkınma ile bu kelimelerin sık sık tekrarı ile meydana getirilen edebiyat ile halledilecek yeri, tarafı kalmamıştır. Bu devre, çoktan atlanmıştır. Şimdi yapılması gereken şey, evvelâ «fiyat yükselme krizi» ne bir set çekmek ve ev sahiplerini iz'ana, ölçüye davet etmek, bunun tedbirini kanun yoluyla almaktır.

Yapılacak iş nedir?

Gariptir, öyle bir halimiz var ki sanki bu iş dünyada ilk defa bizim başımıza gelmektedir. Halbuki pek çok memleket aynı dertle karşılaşmış ve çaresini bulmuştur. «AKİS, bundan haftalarca evvel yazmış, daha doğrusu hatırlatmıştı: Evlere bir kira baremi tayin edilmelidir. Avrupada yapılan budur. Bir binanın maliyeti nedir, kaç senede amorti edilmesi gerekir? Umumiyetle kabul edilen sene adedi 20 dir. Kiralar ona göre tesbit edilir ve hiç kimse, iki senede amorti etmek gayesiyle apartman diktirmek yoluna sapamaz, spekülâsyon önlenir. İnşaatın azalacağı korkusu da yersizdir: daha doğrusu inşaatın durmadığı görülmüştür. Zaten Devlet her zaman müdahale edebilir, kendisi kredi acar veya bizzat ev yaptırır. Kalkınma, kalkınma diye şeker fabrikaları yaptırıyoruz. Envestismandır, iyi.. Ama, baş sokacak bir ev, yenecek şekerden daha mı az mühimdir? Fabrikaları nasıl olsa kredi ile yaptırıyoruz, o krediyi gerekirse niçin başka yerlere, daha hayırlı yerlere sarfetmiyelim? Böyle bir tedbir alındığı takdirde, iyi neticeler derhal görülecektir. Kiralar tam bir kontrol altına pirince, fırsatçılar şartlarını dikte edemiyeceklerdir. Ey sahiplerini himaye, onlara mülklerinin, değeri nisbetinde gelir sağlamak elbette ki şarttır. Ama bu zevatın etrafı insafsızca sömürmesine de göz yumulamaz.

Zira bu memleketle kaç ailenin geliri ayda bin liradır? Ayda bin lira kazanan bile 300 liradan fazla kira veremez. O halde, 500, 600, 700 lira kirayı kimler veriyor, nasıl veriyorlar? Gayet basit: Bunların bir kısmı resmî dairelerdir, hiç bir hesaba, kitaba baş vurmadan parayı dökmektedirler; bîr kısmı Amerikalılardır, hükümetleri kendilerine prim ödemektedir. Halbuki Almanyada Amerikalılar kendi oturacakları evleri bizzat inşaya mecbur tutulmuşlar, şehirlerde böylece mahalleler kurmuşlardır. Geri kalan kısma gelince, bu serbest meslek erbabıdır. Sattığı ma--n fiyatını arttırmak, veya hastasından, müvekkilinden aldığı ücreti çoğaltmak suretiyle yüksek kira ödeyebilmektedir. Bunun neticesi hayatın bir kat daha pahalılaşması olduğu gibi, paramızın da iç satın alma gücünü kaybetmesinden başka şey değildir.

Mebusların hazırlığı

Şimdi bütün ümit, Meclisin açılışında mebusların harekete gelmeleridir. Gerçi mebuslarımızın çoğu mülk sahibi durumundadırlar fakat kendilerini değil, âmmeyi düşünmek zorunda bulundukları da bir hakikattir. Bir çok kanun teklifi hazırdır, hattâ bunların bir kısmı Meclise de verilmiştir. Teklifler kiraların nizam altına alınması için muhtelif yollar göstermektedir.

Gerçi bir teklif daha hazırlanmaktadır. Bu teklif, mebus tahsisatlarının arttırılmasıdır. Teklif kabul olunursa delegelerimiz kendi başlarının çaresine bakmış olacaklardır, hayat pahalılığının karşısına daha kuvvetli olarak çıkacaklardır. Ama bize öyle geliyor ki, asıl vazifeleri bu pahalılığa karşı zırh giymek değil, onu yenmektir.

Hem, doğrusu istenilirse böyle bir zammın zemine ve zamana uygun olmıyacağı aşikârdır. Hükümet hayatın pahalılığını kabul etmezken tahsisatlara zam yapmak, bunu resmen kabul etmekten başka ne mânaya gelir?

Fakat «refah, kalkınma» teraneleri başlar ve kiralar için bir tedbir alınmaksızın mebus tahsisatlarında «ayarlama» yapılırsa bu milletin sukutu hayale uğrayacağı hiç kimsenin hatırından çıkmasın.

Bir adam Menderesin oğlu olduğunu iddia etti (Gazeteler)

Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi
Açılış töreninde alkış yarışı

Yeni yıl

Söylemek, söylememek

Üniversite hakkında kendisinden malûmat istenilen bir profesör şaşaladı, ısrar edilince anlattı :

«— Bakın, size malûmat vermeden önce, şaşalamamın sebebini anlatayım. Bir karikatürün mevzuunu bir kaç cümle ile size çizeyim. Bana hak vereceksiniz.. Buna rağmen ısrar ederseniz, buna rağmen benden malûmat isterseniz, bir şeyler söylemeğe gayret edeceğim.»

Profesörün anlattığı, bir kaç cümle ile çizdiği karikatür mevzuu şu idi: Bir adam bir dişçinin muayenehanesinde bulunuyordu. Muayene iskemlesinde oturuyordu. Dişçi ihtar etti, ağzınızı açınız, dedi. Adam gayet ciddî, gayet sakin cevap verdi: Açamam efendim, açamam. Çünkü ben profesörüm..

Hakikaten mevcut şartlar profesörlerin ağzını açamıyacak kadar sert, kayıtlı ve tehdit edici idi. Fakat, profesörün üniversite halanda söyliyecekleri politika hayatına ait okuyacaktı. Fakülteler bir kaç güne kadar yeni tedris yuma giriyorlardı. Yeni bir yıl demek fakülteli için, fakülte için yeni şartlar, dertler ve uzun münakaşalar devri demekti.

Hem şikâyet, hem medih

Üniversiteler yeni ders yılının eşiğinde bir çok meseleler ile karşı karşıya bulunuyorlardı. Her şeyden önce talebelerin dertleri, her şeyden evvel profesörlerin şikâyetleri vardı. Bu dert ve şikâyetler söylenebilir esaslara ait idi, çünkü sadece talebelere inhisar ediyordu. Söylenmiyecek tek unsur, tek **esas** vardı ki, her nevi zümrenin üzerinde durduğu, kurtarmağa çalıştığı bir dâvayı içine alıyordu ve tek cepheli idi. Bugün üniversitelere hâkim olan fikir, hem talebenin, hem de profesörün siyaset ile meşgul olmaması için alman tedbirleri ihtiva ediyor. Profesörlerin son çıkarılan kanunlar karşısında gösterdikleri tepkinin esaslarım teker teker yeniden sıralamağa ihtiyaç yoktur. Profesörler yaşamak için susmak zorunda kalan, fikre ve bu fikri yaymağa imkânı olmıyan birer unsur halindedir. Profesörler bugün ancak, ders kitaplarının içinde teorik şekilde konuşan, okuttuklarının memleketimizin içindeki neticelerini, şekillerini izah edemiyen birer varlık halindedirler.

Öğrenciler daha fazla şikâyetçi ve dertli idiler. Onlar da, üniversitelilerin demokratik imkânlara sahip bir memlekette —daha doğrusu böyle düşünülen bir rejimde— her türlü politik hâdiselere karışabileceğim, fikirlerini söyliyebileceğini ileri sürüyorlar, beyannameler yayınlıyorlardı. Vatandaş hürriyetlerinin başında hem de Anayasanın tanıdığı hakların arasında her Türk vatandaşının, münhasıran fikir hayatına karışmak üzere bulunan her üniversitelinin memleketin siyasi mukaderatında söz sahibi olmak hakkı vardı. Fakat Millî Eğitim Bakanlığının telkini altında kalan bazı zümreler bu fikrin tamamen uzağında bulunuyor, talebelerin politika ile iştigal etmelerinin memleket menfaatlerine aykırı olacağını söylüyor, sözü; bu fikri de ister istemez kabul edeceksiniz, demeğe getiriyorlardı.

Fakültelerin açılmasına çok az bir zaman kaldığı, imtihanların bitmek üzere bulunduğu bu sıralarda, bu müfrit zümrelerin çalışmaları da derin, şümullü oluyordu. Başta profesörler —bu güne kadar talebelerin bu kabil harekederini destekliyenler— susuyordu, talebeler bu suretle yardımcısız ve tek başlarına hareket etmek zorunda kalıyorlardı. Bir taraftan da, talebe teşekküllerinin içine girmiş partici zihniyetler meseleyi kendi cephelerinden değil, mensup oldukları veya sempatizan bulundukları siyasi teşekküllerin kanaatlerine uygun bir şekilde ortaya koyuyorlardı. Bugün talebe, siyasi haklarının elden gitmemesi için ekseriyete dayanan bir rejim içinde mücadele etmek zorundadır. O bakımdan aralarında politika mücadelesinde fikir sahibi olunmamasını istiyen o kadar az kimse vardır ki, kendi ekseriyetlerini bir ittifak olarak kabullenmek en doğru yoldur.

Talebeler, politikanın içinde kalabilmelerine mâni olunmamasını istiyorlardı, bu en tabii hakları idi.

Bunlar talebelerin dersleri, derslerinin getireceği dertlerin dışındaki hâdiselerdi. Ellerindeki mahdut imkândan faydalanarak, bu haklarının alınmamasını müdafaa etmeğe kararlı idiler, fakültelerin açılmasından sonra, bu mücadele daha seri, daha geniş ve efkârı umumiyeye kendini duyuracak şekilde yapılacaktı.

Hazırlık

Nitekim, gençlik hayatının, hayatiyetinin en mühim hâdiselerinde bayrak rolünü daima ifâ etmiş bir fa» kültemizin talebeleri arasında bir hazırlık yapılıyordu. Talebeler, bu haklarının elden gitmemesini temin etmek için ilk başta —mesele henüz senato'dan karara bağlanmamıştır— ölçüleri dairesinde bir yoklamaya, bir ikna ediş tarzına başvuracaklardı. Bir münazara tertip edilecek, bu münazaranın hakemleri muhtelif kimseler olacak, fakülte profesörleri, fakültenin dışında kalan, fakat bu fikrin müdafaasını yapabilecek veya yapamıyacak kimseler hakem kadrosunda yer alacaktı. Münazaranın getireceği faydalar şu şekilde düşünülmüş, sıralanmıştı: İştirak eden ekipler talebelerin politika ile uğraşmaları veya uğraşmamaları tezlerini bütün açıklığı ile müdafaa edeceklerdi. Muhtelif anlayışa sahip kimselerden teşekkül eden hakem heyeti vereceği kararı ile talebelerin haklarım tescil etmiş olacaktı. Müspet tezin kazanacağına daha şimdiden herkesin imam vardı, aksini düşünmek mantıkî olamazdı. Profesörler böyle bir karara imza atmak ile —hakem heyetinde bulunanla Üniversite senatosuna âza olanlardan seçilecektir— talebe dâvasını senato nezdinde de şiddetle savunmayı teahhüt edeceklerdi. Hakem heyetindeki diğer zevat ise, böyle bir münazaranın neticesini ekseriyetin fikri olarak kabul etmek, bu yolda müdafada bulunmak zorunda bulunacaklardı.

Yukarda da söylendiği gibi, —talebelerin belirttikleri esasları gözönüne alarak— bu anlatılanlar derslerin dışındaki mühim hâdiselere aittir.

imtihan şekli

İki sene evvel, bir Hukuk Fakültesi talebesi imtihan kapılarının bir günde dört adede yükseldiğini gördüğüzaman dehşet içinde kalmıştı. Bu dört kapı, dört ayrı ders, dört ayrı sıkıntı demekti. Çünkü bu talebe, birinci ka-

piden çıkacak, ikinci kapının önüne geldiği zaman, yine fakülte numarasının okunduğunu, yeni bir imtihana davet edildiğini öğrenecekti. İkinci kapıdan çıktığı zaman, üçüncü bir imtihan kapısının açıldığından hiç şüphesi olmıyacaktı.

İki sene evvel bir günde dört ders. ten imtihan usulü konduğu zaman Hukuk Fakültesinde ısrarlı bir söylenti ve şiddetli bir kriz meydana geldi. İmtihanların neticesinde geçenler ve geçmiyenlerin listesi duvara asıldığı zaman, bir sene daha ayni dersleri okuyacakların adedi fazla idi. Bu talebelerin arasındaki hoşnutsuzluğu, söylentiyi çoğalttı, sınıflardaki talebe adedini değiştirmedi, sadece birinci sınıfa yeni kayıt yapılmıştı, talebe adedi bir misline çıktı.

O zaman talebelerin yeni usule itirazları şiddetli idi. Fakat, üniversiteyi idare edenler bu usulde direniyorlardı. Avrupai bir fakültenin ana hatlarını kurmak istiyorsak, talebeyi metodlu bir çalışmanın hudutları içine sokmak için çalışıyorsak, bu usulden vazgeçmek değil, bilâkis daha da sıkılaştırmak yolunu bulmalıyız, diyorlardı. Bugün de olduğu gibi, iki sene evvel de profesörlerin talebeler hakkındaki kanaati «çalışmadıkları, bütün sene derslerine muntazam bakmadıkları, okumadıkları» noktalarında toplanıyor, «talebelerin sadece senenin bir ayında imtihana hazırlandıkları» şikâyetlerin en başında geliyordu. Buna mukabil —hâlâ söylüyorlar— talebeler, profesörlerin de imtihan neticelerine baktıklarım, eski imtihan usulü ile istenilenin yerine getirildiğini, talebelerin çalıştıklarının ve çalışmalarının semerelerini sınıf geçmek ile ortaya koyduklarım söylüyorlardı. Talebe anlamıyordu; profesör dersinin netice vermesini istiyorsa, imtihanlardaki muvafakiyet adedinin fazlalığı ile memnun oluyorsa, neden ve niçin bütün imtihanları bir güne sıkıştırmak sureti ile talebelere ecel terleri döktürüyorlardı.

Profesörler derhal bunun cevabını veriyorlar ve talebelikten muradın muntazam ve günü gününe dersleri hazırlamak olduğunu ileri sürüyorlardı.

Ve hattâ —talebelere yeni bir müjde!— bir günde dört veya daha fazla dersten imtihana girmek usulünün daha sıkışık bir hale konulması da düşünülüyor. Profesörlerin kanaatine göre, bu usul o kadar iyi netice vermiştir ki, talebenin yüzde doksan beşi rahat rahat sınıfını geçmekte, imtihanlarını vermektedir. Talebenin kanaati şudur ki, bu ezici imtihan usulü devam ettiği müddetçe, sınıf geçmek bir nevi ikramiye kazanmaktır. Ve böyle kalacaktır.

Talebe dertleri

Üniversitenin sözü işitilen profesörlerinden biri, talebelerin çalışmadıklarından acı acı şikâyet ettikten sonra, yaşama şartlarının şekline konuşmayı intikal ettirdi. Bu geçiş, profesörün talebeden istediklerini tamamen yerine getirmesine imkân vermiyecek dertler ile doluydu.

O profesör bir gün talebe yurtlarını görmek istemişti. Yurtlar muhtelif yerlere taksim olunmuştu. Hukuk Fakültesinin arkasında vardı, Siyasal Bilgiler Fakültesinin bina kısmında vardı, Dışkapı'daki Ziraat Fakültesinde kocaman bir bina talebeler için yurt yapılmıştı. Yurtlar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı idi, Bakanlığın kontrolü altında bulunuyordu. Buraya daha ziyade ailevî vaziyetleri üniversite tahsilinin ağır şartlarına dayanamıyacak talebeler geliyordu, Bakanlık bu talebelerin yiyecek ve içeceklerini, kitaplarını temin etmek ile mükellefti. Fakat, yine bu Bakanlık, bu yurtların bütün sıhhî şartları haiz olmasını, talebelerin iyi kaliteli yemek yemelerini, içmelerini ve yaşamalarını temin etmek zorunda idi.

O profesör bütün bu şartları biliyordu. Hepsinin temin edildiğini kabul edecek kadar iyi niyetli —bugünkü tâbiri ile çekingen— bir profesördü. Talebelerin durmadan kendisine yurtların durumundan şikâyet etmelerini de bir türlü anlıyamıyordu, ısrarlara dayanamadı, bir talebe yurdunu gezmek istedi.

Gezdi, ancak gezeceğine de pişman oldu. Gençliğin heyecan ile kendisine geniş şikâyetlerde bulunmasını biraz mübalâğalı saymıştı, fakat gördüklerinin neticesinde edindiği intiba, talebelerin anlattıklarının az bile olduğu noktasında toplanıyordu. Yurtlar pislik içinde idi. Havasızdı, içerisi on dakika rahat nefes alınmıyacak kadar kötü kokuyordu. Yataklar perişandı, yorganlar, çarşaflar yırtılmıştı. Karmakarışık bir üslûp yatakhanelere hâkim olmuştu. Yerlerde her şey ama her şey vardı, bir temizlik ameliyesi düşünülmüş değildi, buna teşebbüs eden de bulunmamıştı.

Profesör buradan çıktı, yemekhaneye gitti, burada da havasızlık, burada da koku, hem yemek kokusu, hem pislik kokusu etrafı kaplamıştı. Talebenin istekle yemek yemesi diye bir şey varsa, buraya girmesi ile iştahının kalmasına, rahat bir yemek yemesine imkân yoktu.

Yemekler feci idi. Kötü idi, yenir yutulur değildi. Tabaklar pis, bakımsız, yarısı kırık; kırık olmıyanı çatlak idi. Hayret içinde kaldı, dışarı çıkarken, kapının hemen ağzında çöp tenekesinin ağzına kadar dolu, etrafının kedilerle çevrili durduğunu da gördü. Yine hayret etti, ilgililere gitti, vaziyeti anlattı, dikkat edeceklerini söylediler, o da talebelerine durumu bildirdi. Hiç bir şeyin değişmediğini, talebelerin yemeklerin kötülüğünden, fena malzemenin her zaman kullanıldığından ileri gelen şikâyetlerinin bir nevi grev halinde fakültenin içine yayıldığını, ilgililerin telâş ettikleri, fakat her şeyin eskisi gibi kısa bir zaman sonra devam ettiğini öğrendi, gördü.

Yurtlar, fakülteler açılmadan önce de açıktı. O profesör biliyor ki, talebeler yurtlarda imtihanlarına ayni şartlar, ayni feci şartlar içinde hazırlanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı talebelerin politika ile uğraşmamalarını temin etmek için tedbirler almaktadır, fakat bu Bakanlık o talebenin sıhhati ile, durumu ile ilgili hiç bir tedbire başvurmamıştır. Bu gidişle vurmıyacaktır.

Yurtların bu fecî şekline son verilmesi için ilgililer nezdinde yapılan hiç bir teşebbüs, biç bir gayret semereli olmamıştı. Olmamaktadır.

Bugün bir talebe yurdunu geziniz, ürperirsiniz. Bundan sonra, talebeden istediklerinizi gözönüne getiriniz, bütün bunlara rağmen bazı iyi neticeleri alınmasına yine hayret edersiniz.

Kitap meselesi

Fakülte öğrencisinin kitapsızlık derdi geçen yıllara nisbetle haledilmiştir. Ancak bazı profesörlerimiz de vardır ki, okuttukları derslerin kitaplarından mahdut adette bastırmışlar, piyasaya çıkarmışlardır. Bu adedin tükenmesi talebenin karşısına bir kitap derdi çıkarmaktadır. Üniversitede her sene başında bir kitap karaborsasının olmadığını kimse iddia edemez. Üniversite elindeki mahdut tahsisat ile bu kitapların hepsim bastıramaz, Bakanlık yardım etmez ve talebe not tutmak ile bu sıkıntıyı gidermeğe çalışır. Bilhassa bazı dersinin.' notlan da talebenin elinde bulunmaz, notları teksir etmelerine de profesör izin vermez. Not tutan muntazam bir talebenin sınıfta kaldığı görülür, çünkü o profesör kitabındaki bir kısmı dersinde söylememiştir, fakat imtihanda bilinmesini istemektedir. Bu şaşırtmaca karşısında talebenin sınıfta kalmaması mümkün değildir. Talebeler fakülte idarelerinin ders kitapları meselesini esaslı bir şekle ve resmi bir tarza bağlamasını istemektedir. Bunda da haklıdır.

Talebeler her mevzuda kendileri ile hükümetlerin ciddi şekilde meşgul olmasını talep etmektedirler. Hükümetlerin Üniversite camiasına verecekleri imkânların içinde başta talebe dertlerinin halini gerçekleştirecek esasların olmasını arzu etmektedirler. Talebe, kendi yağı ile kendi kavruldukça neticeler değişmiyecek, netice değişmeyince, söylenen bütün büyük sözler biç bir tadile uğramıyacak, sadece «büyük sözler» olarak kalacaktır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batı Avrupa

Son!

O gece, hem de hayli geç vakit, Amerikan ajanslarından birinin Paristeki Musevi muhabiri telâş içinde Chaillot sarayının gazetecilere ayrılan bar kısmına girdi ve soluk soluğa :

«— Yine ihtilâf çıkmış!» dedi.

Chaillot sarayı Seine nehrinin kenarında ve Eiffel kulesinin karşısında büyük bir binadır ve Atlantik Paktı Teşkilâtının emrine «muvakkat» kaydiyle verilmiştir. İhtimal ki Fransızlar «muvakkat, sürüp gider» dedikleri içindir ki Chaillot sarayı senelerdir bu hizmeti görmektedir. İki defa da Atlantik Paktının babasına, yâni Birleşmiş Teşkilâtının Genel Kuruluna sahne olmuştur.

Gazetecilerin barında bir kaynaşma oldu. Sabahtan, hattâ bir gün evveldenberi işler iyi gidiyordu. Gayet güzel havadisler çıkmıştı. Dört büyükler, Mendes - France, Adenauer, Eden ve Dulles televizyon reflektörlerinin karşısında uzun boylu poz vermişler, el sılaşmışlar, anlaşmış bulunduklarını böylece de umumi efkâra «resimli bir şekilde» göstermişlerdi. Sonra, Atlantik Paktına dahil 14 memleketin temsilcileri ve Almanya Başvekili ile Hariciye Vekili Yine Chaillot sarayının büyük salonunda toplanmışlar ve Almanyanın N.A.T.O. ya fiilen alınması hususundaki vesikaları tasvip etmişlerdi. Hattâ, bir de parlak tebliğ çıkarılmıştı. Tebliğde deniliyordu ki :

«Konsey, Londra konferansı ile bunu takibeden dörtlü ve dokuzlu toplantılarda alınan bütün kararların, Kuzey Atlantik andlaşması teşkilâtı üyesi bütün memleketleri doğrudan doğruya veya bilvasıta ilgilendiren umumi bir hal çaresine dahil bulunduğunu ve bu bakımdan konseye sunulduğunu kaydetmiştir.

«Konsey, Ayrupanın mevcut müşterek müdafaa sistemini takviyeye ve, bu cümleden olmak üzere, Avrupadaki müttefik yüksek kumandanının yetkilerini artırmaya matuf bir karar sureti kabul etmiştir.»

Bunu müteakip tebliğde Batı Almanyanın NATO'ya iştirakinin ancak şu şartların tahakkuku halinde muteber olacağı belirtiliyordu :

1 — NATO üyesi bütün memleketler muvafakatlerini Birleşik Amerika Hükümetine bildirmiş olacaklardır.

2 — Brüksel andlaşmasını tadil ve ikmal eden protokolun bütün tasdik vesikaları Belçika Hükümetine teslim edilmiş olacaktır.

3 — Federal Almanya topraklarında yabancı kuvvetlerin bulunmasiyle ilgili mukavelenameyi tadil veya tasvip eden bütün protokollar Federal Almanya Hükümetine tevdi edilmiş olacaktır.»

İşte bu sırada Fransa Başvekili

Demokratlar mı, Cumhuriyetçiler mi?

Ömer Sami COŞAR

«— Her zaman av köpeklerim salon köpeklerine tercih ettim! Ne demek istediğimi anlıyorsunuz: Tercih ettiğim köpekler yiyeceklerini gidip alanlardır, ötekiler ise ard ayaklan üzerinde oturup havlarlar, dilenirler! »

Eisenhower hükümetinin müdafaa Bakanı Charles Wilson'un işsizlerin talepleri mevzuu görüşülürken, söylediği bu sözler Cumhuriyetçi partiye iktidarı kaybettirecekmidir?

Bu mümkündür.

İşsizlerin köpeklere benzetilmesi sendikalar tarafından şiddetle protesto edilmiş, Wilson «Öyle demek istemedim, gene de tarziye veriyorum» demiş, Eisenhower de vaziyeti düzeltmek için dil dökmüştür. Bununla, Wilson gafı tamir edilmiş değildir. Üstelik, efkârı umumiyenin nazarı dikkati işsizliğin teşkil ettiği tehlike üzerine daha fazla, nazarı dikkati çekmiştir.

Birleşik Amerikada çalışanların sayısı 65 milyon civarındadır. Bunlardan 4 milyonu işsiz kalınca tehlike çam çalıyor denir. Şimdi ise 3 buçuk milyon işsiz vardır ve bu miktar artmaktadır.

Birinci cihan harbini müteakip Amerikayı ve onunla birlikte dünyayı sarsan ekonomik buhran cumhuriyetçi partinin politikası ile yaratıldığı unutulmamıştır. 1932 de Roosevelt ve demokratlar bu iktidarı devirmiş, hususi teşebbüs diyarında devlet kontrolunun artmasını sağlayan yeni bir politikayı (New Deal) tatbik mevkiine koymuştu. 20 sene sonra cumhuriyetçiler, daha çok kendilerine lider diye seçtikleri Eisenhower'in büyük prestiji sayesinde, iktidara döndüler, devletin kontrolüne son vereceğiz dediler.

Daha bir sene geçmemişti ki, bu geriye dönüşü memleketin tasvip edemiyeceği anlaşıldı.

1953 de bir sanayii merkezi olan New Jerseyde vali seçimi yapıldı. Burada 10 seneden beri cumhuriyetçiler kazanıyorlardı. İktidar partisinin adayını bizzat Eisenhower destekledi, «ona rey verin» dedi. Fakat büyük ekseriyetle demokrat aday vali oldu! Gene New Jersey'de temsilciler meclisinde boşalan bir yer için seçim oldu. Her zaman cumhuriyetçilerin kazandıkları bu yeri de' demokratlar aldılar.

1952 seçimlerinde, Amerikalı işçilerin büyük bir kısmı, prensip itibariyle demokratlara bağlı olmakla beraber, «adama rey verme» ye gitmişler, Stevenson'a Eisenhover'i tercih etmişlerdi. Fakat sonraları yanıldıklarını anlatanlar da çoğaldı. İşçi aleyhtarı addedilen Taft Hartley kanunu tadil edilmedi, Eisenhower hükümetine büyük iş adamlarım veya büyük şirketlerin mümessillerini aldı (Charles Wilson gibi), daha çok onların menfaatlerini koruduğu kanaati kuvvetlendi. Truman daha da ileri gitmiş (Eisenhowover Wall - Street'in adamıdır) demişti! Vergileri indireceğim diye bir vaadde bulunmuştu. Bu vaadi yerine getirirken büyük şirketlerin kârlarından alınmakta olan (ek vergi) yi kaldırması da sendikaları memnun etmedi. Eisenho--er, iktidar partisi içinde çıkan ihtilafları da, Mc. Carthy hadisesi gibi, bastıramadı, azimle hareket etmeyip aracılıkla sukuneti temine çalıştı. Bu dahili ihtilâflar yüzünden parti zayıflamıştır. Fakat Eisenhower'den de «zayıf başkan» diye bahsedilmesine de yol açmıştır.

Muhafazakâr cumhuriyetçi idare, işçiler arasında memnuniyetsizlik uyandıran bir cereyan yarattığı gibi, ezelden beri kendisini desteklemekte olan muhafazakâr köylüleri de gücendirdi.

Demokrat idare, 1928 buhranında köylü iflasının da ne büyük bir rol oynadığım nazarı itibara alarak, zirai mahsullerin fiyatlarını destekleme politikasına büyük ehemmiyet vermişti. Eisenhower idaresinin ziraat bakam Benson, «devletin hususi hayat üzerindeki müdahelesini kaldırıyoruz» diyerek, toprak mahsullerini ve dolayısiyle köylüyü nisbeten koruyan demokrat siyasetten ayrıldı ve kısa zamanda «köylünün nefret ettiği adam» haline geldi.

1953 yılında köylünün geliri umumi olarak bir milyar dolar azaldı. Toprak mahsullerinin . fiyatları düşerken, fabrika mallarının fiyatları da aksine artmakta devam etti.

1945 de Amerikan köylülerinin umumi geliri 16,7 milyar dolardı. Bu miktar demokrat parti iktidardan ayrılırken 14,2 milyar dolara düşmüştü. Köylüler, o tarihte başlıyan Cumhuriyetçi idarenin vaadleri sayesinde durumun düzeleceğini sanmıyorlardı. Fakat 1953 de yeni bir, düşüklük kaydedildi ve gelir 12,5 milyar dolara indi;

Bunun da tesiri altındadır ki, cumhuriyetçiler iktidara geldikten bir sene sonra «cumhuriyetçi kale-

Mendes - France gazetecilere şöyle diyordu;

«— Almanyanın Saar meselesinde takındığı tavır karşısında, bu ihtilaf halledilmeden Almanyanın silahlandırılmasına dair anlaşmayı imzalamıyacağımızı bildiririm.»

Amerikan Ajansının Musevi muhabiri, Chaillot sarayının gazeteciler barına girdiği zaman Mendes - France'ın yanından geliyordu.

İmza merasimi

Fakat ertesi gün, işler yeniden düzeldi. Fransa Başvekili kabinesini toplamış, arkadaşlariyle görüşmüştü. Alman Başvekili de düşünmüş, «böyle mutlu bir günde» ihtilâf çıkarmanın yolu olmadığına karar vermişti.

Nitekim Fransız Hariciye Vekâletinin yine Seine nehrine bakan büyük binasında öğleden sonra saat 15,25 ile 15,56 arasında «Dörtler» ve «Dokuzlar» vardıkları anlaşmaların altına imzalarını atıyorlardı. Bu sırada binanın önüne kalabalık birikmişti. Bakanlar, Adenauer hariç, tekrar Chaillot sarayına gittiler ve Batı Almanyayı Atlantik Paktının 15 nci âzası olmaya davet eden protokolü imzaladılar. Böylece Almanyadaki işgal rejimine nihayet veriliyor, Almanya ile İtalya Brüksel paktına giriyor ve nihayet Almanya Atlantik paktına dahil ediliyordu. Bir taşla üç kuş vurulmuştu. Saar'a gelince, Fransa ve Almanya bu arazi parçasının (parçanın kıymeti malik bulunduğu kömür ve çelik endüstrisinden ileri gelmektedir) bir «Avrupa» bölgesi haline getirilmesini kabul ediyorlardı.

Hiç kimsenin dediği olmamıştı. Ama, bir anlaşma zemini bulunmuştu ve harpten beri sürüp giden «Almanyanın silahlandırılması» hikâyesi neticeye erdirilmişti. Şimdi Batı Almanya, N.A.T.O. çerçevesinde silâhlanabilecekti.

*

Bundan senelerce evvel, Bilinci Cihan Harbini müteakip Avrupa'da tıpkı bugünkü gibi faal bir politika faaliyeti vardı. O zamanı hatırlamayıp tarihini kitaplarda okumuş olanlar, belki de şu son aylar zarfında, yirmi sene sonra çocuklarımızın okuyacakları bir tarihin yazılmakta olduğunu farketmemişlerdir. İki tarih arasında bir müşabehet görmemeye imkân yoktur. Gerçi isimler değişmiştir. O zamanlar Stresmann adını taşıyan delege, bugün Adenauer diye çağırılıyor; Briand, Mendes - France olmuştur. Ama varılan netice aynıdır: İngiltere ve Amerikanın ısrası ile Fransa, Almanyanın silâhlanmasını kabul etmiştir. Gerçi Almanya, bunu elde etmek için son derece munis davranmış, Adenauer tıpkı selefi gibi bir çok tâviz vermekten çekinmemiştir. Ama o tâvizlerin zamanı gelince nasıl geri alındığı unutulmamıştır. Bugün söylenilen nutuklardaki bütün kelimeleri o zaman söylenilmiş nutuklarda eksiksiz bulmak kabildir.

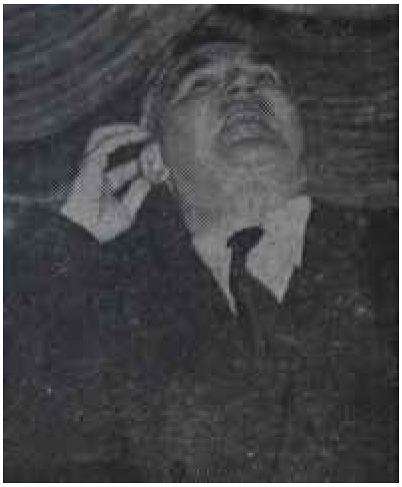
Fakat bugün Avrupa, hemen önünde bir tehlikeyle karşı karşıya bulunduğu için —Rus tehlikesi— muhtemel tehlikeleri hesaplamayı bir kenara bırakmıştır. Bunda da haklıdır, yapacak başka şey yoktur.

Başı aynı olan tarihlerin, inşallah sonları ayrı olur.

İngiltere

Politika ve televizyon

İngiliz işçi partisinin lideri Mr. Clement Attlee o akşam evinde, televizyonunun perdesinde tam yarım saat müddetle Muhafazakâr partinin yıllık kongresini «sanki orada hazır bulunuyormuşcasına» seyredip dinleyince dü-

Bevan

Suratı televizyona gider mi?

şünceye daldı. Anlaşılıyordu ki yirminci asrın yarısını geçmiş bulunduğumuzu hatırdan çıkarmamak ve devrin icaplarına uymak gerekiyordu. Televizyon mühim bir keşifti. Kendisile beraber aynı anda yüzbinlerce İngiliz yani yüzbinlerce seçmen daha Blackpool'deki nutukları dinlemek, muhafazakâr Partinin liderlerini seyretmekle meşguldü. Halbuki bu sayıda seçmene başka yollardan bitap edebilmek için yaran saat değil, üç sene ancak yetebilirdi, Gelecek sene ise seçimlerin yapılması kuvvetle muhtemeldi.

Mr. Attlee o zaman, B. B. C. nin İşçi Partisi Kongresi münasebetile yapmış olduğu teklifi reddettiğine üzüldü B. B. C. tıpkı şimdi muhafazakârlarınkini verdiği gibi işçilere de kongrelerini televizyon seyircilerine nakletmek teklifinde bulunmuş, fakat parti bunu kabul etmemişti.

Hikâyenin başı geçen sene geçmiştir. O yıl muhafazakârlar da İşçiler de kongrelerini - İngilterede Partilerin kongrelerini her sene yapmaları ve bunu bir bahardan ötekine mütemadiyen talik etmemeleri gibi bir âdet vardır! - Margate'de yapıyorlardı. Bu kongrelerin memlekette büyük alâka uyandırdığı bilmiyordu. Televizyon ise son derece gelişmişti. Tabii, Amerikadaki kadar değil ama, orta hallinin üstünde her İngiliz ailesine bu keşif yavaş yavaş giriyordu ve Televizyon seyircilerinin adedi gün geçtikçe artıyordu. B. B. G. devletle sıkı sıkıya alakalıdır, ancak her şeyden evvel müşterilerini memnun etmeyi kendisine hedef ve gaye bilir. Ortada bir tecrübe vardı : Amerikan seçimleri! Bu seçimler boyunca televizyon çok faal bir unsur olarak memleketin politika hayatına karışmış ve milyonlarca Amerikalı evlerinden siyasi mücadeleyi seyredebilmişler, adeta yaşamışlardı. O kadar ki, bu yüzden televizyon müşterilerinin arttığını söylemek büyük bir hata değildir.

İşte bütün bunları düşünerek

si» addedilen Wisconsin'de yapılan ara seçimini kaybettiler ve tarihte ilk defa bu muhafazakar köylü bölgesi temsilciler meclisine bir demokrat gönderdi.

«İhtar ciddidir» diyen cumhuriyetçi parti idarecileri Eisenhower den 1954 kasım seçimi kampanyasına bizzat katılmasını, gayret sarfetmesini istediler. Neticeden ümitli görünmiyen başkan ise, partiler dışı kalmayı tercih ettiğini söyledi. 1952 de prestiji sayesinde cumhuriyetçiler iktidara gelmişlerdi. Fakat 1954 de cumhuriyetçileri iktidarda tutayım derken prestijinden de kaybetmesi ihtimallerini kuvvetli gördü. Parti genel karargâhı ağır bastı, bu şekilde hareket eden Bakan Amerika tarihinde görülmemiştir, partiler üstü kalamazsınız, dediler.

Eisenhower, kampanyaya katılmıştır fakat partinin istediği gibi değil.

2 kasımda temsilciler meclisinin tamamını, 435 temsilci seçerek yenileyeceklerdir. Halen burdaki Cumhuriyetçi ekseriyeti 6 reyden ibaretti. Senatonun da üçte biri, 32 senatör ve müddetleri dolmadan ölen 6 senatör için de rey verilecektir. Orada ise iktidarın ekseriyeti 3 reyden ibaret kalmıştır.

Görülüyor ki, iktidar pek az rey kaybı ile kongrede ki, kontrolünü kaybedecektir. Bu vaziyette, 1956 ya kadar başkan kalacak cumhuriyetçi Eisenhower iki sene Demokrat bir kongre ile memleketi idare etmek mecburiyetinde bulunacaktır. İkinci Cihan Harbinden sonra Ooosevelt de iki sene böyle bir durum karşısında kalmış, başkanın kararları kongrece vetolanmış, kararsız bir yola doğru gidilmişti.

Yarın da bu hâl karşısında kalınacakmıdır?

Diyorlar ki, Partiler üstü kalmak istiyen Eisenhower'in cumhuriyetçi başkan olmasına rağmen, demokrat bir kongre ile geçen iki sene nazaran daha müsbet işler görmesi mümkündür;

Bu garip memlekette neler olmuyor ki, bu da olmasın!

B. B. C. iki ana partiye müracaat etti. Madem ki, yıllık kongreleri vardı, televizyon o kogrelerde görüşülenleri nakledebilirdi. Her gün altı saat çalışılıyordu, B. B. C. tedbir alacak ve müzakerelerin tamamını nakledecekti. Yalnız bir şart vardı : iki partinin de muvafakat etmesi lâzımdı. B. B. C. cümlece müsellem tarafsızlığına, bir partinin muhalefet etmesi yüzünden dahi gölge düşmesini istemiyordu. Eğer partilerden biri peki der diğeri rıza göstermezse televizyon idaresi projesinden bütün bütüne vazgeçecekti. Hiç birinin kongresini vermeyecekti.

İtiraz İşçi partisinden geldi. Bilhassa parti liderleri müzakerelerin televizyonla nakledilmesinde büyük mahzurlar görüyorlardı. Bunun üzerine Margate kongreleri televizyonla verilmedi.

Fakat B. B. C. tasavvurunu tamamile terketmiş değildi. Bu sene, kongrelerden önce iki partiye de başvurdu ve yeni bir teklif yaptı. Teklif geçen senekinden biraz değişikti. Kongre müzakerelerinin tamamı nakledilmeyecekti. Gerçi televizyon idaresi altı saatlik çalışmanın tamamım çekecekti ama, bu sahneler içinden bir kısmı seçilecek ve akşam programında yarım saat bu neşriyat yapılacaktı. Böylece dinleyici ve seyircilere o günkü cebenin bir hülâsan hatiplerin kendi yüzleri ve sesleriyle verilecekti.

İşçi partisi, gene muvafakat etmedi. Fakat bu sefer B. B. C. nin teklifinin bir hususiyeti vardı: şarta bağlı değildi. İki parti de rıza gösterirse ne alâ; B. B. C. ikisinin kongresinden de naklen neşriyat yapacaktı. Fakat biri istemez, diğeri isterse, ne yapalım sadece istiyenin kongresini seyircilerine verecekti Bu nokta, İşçi partisinin gözünden kaçmış değildi Mahzurlarının yanında televizyonun faydalan da inkâr olunamazdı. Ancak liderler, gene itiraz ettiler. Bilhassa Mr. Attlee ve Mr. Morrison teklifin tamamile aleyhindeydiler. Fakat, taraftarlarda çoktu. Nihayet mesele partinin idare heyetine aksetti, orada bir tek rey farkla şu karar alındı; müzakerelerin televizyonla verilip verilmemesi hakkında bizzat kongre bir hükme varsın Kongre Scarboreugh'da toplandı ve görüşmelerin televizyona alınmamasını istedi.

Bu sırada, ismi muhafazakâr olmakla beraber iktidar partisi daha akıllıca ve daha ileri bir karar alıyordu: Blackpool'da yapılacak kongre safahatı televizyonla verilebilirdi. Yüz binlerce İngiliz böylece müzakereleri dinliyeceklerdi ve muhafazakâr parti kolay kolay yapılamıyacak bir propaganda bulmuş olacaktı.

B. B. C. derhal teknisyenlerini Blackpool'e gönderdi, teşkilâtını kordu ve günde altı saatlik çalışmaları televizyona aldı. Sonra mütehassıslar ve müşavirler çekilen filmler arasında bir seçme yaptılar ve beğenilen parçalar akşam programında yarım saatlik zaman içinde yayınlandı. Pek de rağbet gördü. Halk, Churchill veya Eden gibi politika primadonnalarını görmekten hoşlandı. Hatta, bizzat Attlee bile..

İşte muhalefet lideri, bu fırsatı kaçırdığından dolayı yanıyordu. Ama bir başka düşüncesi vardı: anane ve âdetlerine bağlı İngilterede siyasi hayat bu televizyon yüzünden mahiyetini değiştirecek, mecburen «Amerikanlaşacak» tı.

Televizyonun politikaya ve bilhassa Parti kongrelerine karışmasının mahzurları nelerdi? Evvelâ böylelikle siyasi toplantılar bir revü manzarası alıyordu. Hatipler, üzerlerinde televizyonun parlak reflektörlerini hissedince delegelerin değil, halkın önünde konuştuklarını hatırlıyor, hem kendilerine, hem de sözlerine bir çeki düzen vermeye çalışıyorlardı. Seçimlere çok zaman yoktu. Parti içi ihtilâflar veya fikir ayrılıklarını büyük tarafsız kütleye duyurmaya lüzum olmamak gerekirdi. Partililere öyle geliyordu ki hangi Parti daha mütecanis, bir manzara arzederse o Partinin kazanma şansı artacaktır. Bu ise, lüzumlu tenkidleri güçleştiriyor, hattâ imkânsız hale sokuyordu. İngilizler bu yıl Parlâmentoda da görüşmelerin hararetli olmıyacağından endişe ediyorlar. Seçimleri kazanmak mebusların ilk düşüncesi olacaktır. Tabiî bu durum karşısında, partilerin tamamiyle iç meseleleriyle uğraşmayı ön plânda tutacak olan Kongrelerde televizyon önünde parti tenkidi yapılabilmesi güçleşecekti.

Bir başka mahzur daha vardı: Hatipler, büyük kütlenin hoşuna gitmeyi ön plâna alacaklar ve kendi propagandalarına girişeceklerdi. Kısacası, kendilerini bir nevi televizyon aktörü gibi görecekler ve sözlerine dikkat edeceklerdi. Hele bütün müzakerelerin yayınlanmayıp sadece yarım saatlik bir zamana bir hülâsanın sıkıştırılması hatipleri sözlerinin o yarım saatlik programa alınması çarelerini araştırmaya sevkedecekti. Bakacaklardı, hangi nutuklar seçiliyor; nutuklarım ona göre vereceklerdi. Bu ise, büyük bir samimiyetsizlik doğuracaktı. B. B. C. tarafsızlığı dolayısiyle çok şiddetli sözleri vermek istemiyeceğinden daha ziyade edebi cümleler ihtiva eden mutedil konuşmalar moda olacaktı.

Nihayet başka bir mesele daha vardı. Kongre safahatı nakledilirken meselâ Churchill'in, meselâ Eden'in, Morrison'un, Bevan'ın veya Attlee'nin yüz ifadeleri verilecekti. Muhtelif hatiplerin muhtelif sözleri karşısında bu liderlerin nasıl reaksiyon göstereceklerini anlatırken onların şahsiyetlerini, şahsi hususiyetlerini bir tarafa bırakmağa imkân mı vardı? Böyle şey olabilir miydi? O takdirde ise kim halka şirin görünebilecekti, kim sevimsiz? Politika, ziyadesiyle tiyatroya dönüyordu. Amerikada bunun tecrübesi yapılmıştı. Sevimli kimseler, televizyon sayesinde, aslında malik bulunmadıkları bir kuvvete sahip oluyorlardı. Meselâ Başkan Muavini Nixon, seçimlerin arifesinde yaptığı bir konuşma sayesinde seçmenlerinin gönlünü fethetmişti. Buna mukabil televizyon meşhur senatör Mac Carthy'ye katiyyen yaramıyordu. İngilterede de Bevan'ın bu işten kârlı çıkacağı son derece şüpheliydi. Ona mukabil eden veya Churchill avantajlı bir duruma gireceklerdi. Her halde muhakkak olan, politika hayatına alışılmamış birtakım faktörlerin dolacağı idi

Mahzurların belli başlıları bunlardı. Ama, mahzur ne olursa olsun asrın icaplarını verine getirmemeye imkân yoktu. Televizyon önünde sonunda İngilterede de siyasî hayata girecek ve kaale alınması gereken bir unsur haline gelecekti.

İşte biz hâlâ radyomuzun bitaraf mı, partizan mı olduğu münakaşasını yapar ve muhalefetin seçim zamanları dahi bu âletten faydalanamamasının çarelerini araştırır —ve bulurken— demokrasi dünyası bu meselelerle uğraşıyor. Hem de hangi seviyede bir zihniyetle...

Macaristan

Vicdan azabı politikası

1953 senesinde Macaristan'da, bir adam ortadan kayboluyordu. Demir Perde gerisinde insanların bugünden yarma yok oluvermeleri öyle görülmemiş bir şey değildir ama, bu sefer kaybolan zat mühim bir zattı. İsmi Peter Gabor Peter'di. Rütbesi general'di Vazifesi ise Emniyeti Umumiye Müdürlü» - ğü. Devletin emniyetine karşı işlenilen veya işlenildiği söylenilen suçları büyük bir şiddetle o takip ediyordu. Aynı işi kendisinden evvel başka memleketlerde başkaları da yapmıştı. Meselâ Almanyada Himmler'in, Sovyet Rusya'da Beria'nın vazifesi bundan başka şey değildi. General Peter Gabor Peter Macaristanda daha ismi doyulur duyulmaz iliklerin donduğu bir adamdı. İşte gizli polisin bu kudretli şefi 1953 senesinde ortadan kayboluyordu. Bir yıl müddetle ne sesi duyuldu, ne de nefesi. Sanki yer

Macaristan'da kızıl tören

Hepsinin sahte olduğu itiraf edildi

yarılmış ve General Peter Gabor Peter içine girmişti. Gazeteler adını unutmuşlardı, ziyafetlerde, merasimlerde görünmez olmuştu, üstelik akıbetini hiç kimse merak etmek cesaretini de gösteremiyordu.

Nihayet bu. sene kudretli polis müdürünün akıbeti hakkında resmî bir açıklama yapıldı : Devlete ve halka karşı işlediği suçlardan dolayı ebedî hapis cezasına çarptırılmıştı.

Bu sırada Macar Dahiliye Vekili Budapeştede verdiği bir nutukta Gizli Polisin sahte ithamları yüzünden birçok «yoldaş» m boş yere mahkûm edilmiş olduklarını «üzülerek» açıklıyordu. Anlaşılıyordu ki Rusya'dan sonra Macaristanda da tasfiyeciler tasfiye edilmek üzere bulunuyorlardı.

Geçen Pazar günü bir komünist toplantısında söz alan İstvan Kovacs'ın dedikleri şunlardır :

«— Açıkça itiraf etmeliyiz ki bir çok yoldaş eski gizli polis teşkilâtı tarafından baştan aşağı uydurma ithamlar altında mahkemelere verilmişler ve mahkemeler kendilerini yine aynı teşkilâtça düzülen delillere istinaden mahkûm etmiştir. Bu, alçakça bir ihanetten başka şey değildir. Suçsuz yoldaşları mahkûm ettirmek için gizli polis tamamiyle sahte vesikalar tanzim etmiş, yalancı şahitler bulmuş, zor kullanarak yalan ifşaat elde etmiştir. Bu suretle devletimize ve halkımıza karsı çok ağır bir suç işlenmiştir. Fakat hükümetimizin kudreti şuradadır ki, bu durum, Peter vak'asından sonra ortaya çıkınca kurbanlar derhal tahliye edilmişler ve kendileri haklarına, hürriyetlerine kavuşturulmuştur. Buna mukabil suçlular en ağır şekilde cezalandırılmışlardır.»

Dahiliye Vekilinin itirafı yalnız Macaristanda değil, bütün batı memleketlerinde derin akisler uyandırmıştır. Mühim olan itirafın mahiyeti değildi. Demir Perde gerisinde tertiplenen her şeyin, merasimlerin, muhakemelerin, cezaların, mükâfatların sahte olduğu çoktan öğrenilmişti. Mahkûm edilenlerin suçunun ise sadece ve sacede «gözden düşmek» olduğu da hiç kimsenin meçhulü değildi. Fakat İstvan Kovacs'ın bu açıklamayı yapması yeni bir temizliğin arifesinde bulunulduğunu ispat ediyordu. 1947 ile 1951 arasında Macaristanda mahkûm edilenler arasında eski Dahiliye vekili Janos Katar ile eski Hariciye Vekili Laszlo Rajk da vardı. Şimdi bunlar —idam edilmiş olmalarına rağmen— gıyaben suçsuz mu ilân olunacaklardı? Sebebi neydi? Değişiklik nereden geliyordu?

Demir Perde gerisinde olan bitenleri en iyi tefsir edenler bunu, Beria'nın peyk memleketlerde kurduğu şebekenin tasfiyesi yolunda yeni bir adım sayıyorlar.

Fakat tasfiyenin, hayli geç kalmış olduğu da muhakkaktır. Bu bakımdan hâdisenin, Macaristanda gün geçtikçe artan iç huzursuzlukla ilgili olduğunu inkâra da imkân yoktur. Demir Perde gerisinde âdet, işler iyi gitmeyince derhal kurban bulmak ve bu kurban kim olursa olsun tereddütsüz harcamaktır. Çok zaman bu kurban, halkın en ziyade husumetini çeken gizli polis teşkilâtının müdürleri oluyor. Komünist Rusyanın tarihi, en sonda idama mahkûm edilen cellâtlarla doludur. Anlaşılan Macaristan da aynı yolda ilerliyor.

Maliye

Paramızın değeri

Klâsik iktisatçılar paraya ekonomi meseleleri arasında lâyık olduğu yeri vermemişlerdi. Onlara göre para bir mübadele vasıtasından başka bir şey değildi. Çünkü her arz talebini kendisi yaratıyor, mallar birbirleriyle kendi aralarında mübadele ediliyordu. Bu iyimser görüştü. Zaten bu fikirleri ileri sürenler de iktisadî düşünceler tarihinde iyimser iktisatçılar arasında yer alıyorlardı. Halbuki şimdi, iktisadi hâdiselerin tetkik ve tahlilinde yeni müesseseler nazarı itibare alınmaktadır. İşte para iktisadi hâdiselerin tetkikinde ve seyrinde nazarı itibara alınması ve üzerinde dikkatle durulması gereken müesseselerden biri ve son çeyrek asır zarfında üzerinde çok münakaşa edilmiş bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Denebilir ki para meselelerini bilmek, bu meseleleri yakından tetkik etmek iktisadî hâdiselerin tümünü kavramak demektir.

İktidar partisiyle muhalefet partileri arasında münakaşalara mevzu teşkil eden dâvalar arasında iktisadi olanlar çok defalar ele alındı. Merkez Bankasının emisyon miktarının kabardığından, bankaların açacakları kredilere bir hudut tanımak gerektiğinden uzun boylu bahsedildi, durdu. Siyasi alanda cereyan etmiş olan münakaşalar dahi gösteriyordu ki iktisadî alandaki dâvalarımızın büyük bir kısmı para siyasetimiz, kredi siyasetimizle yalandan hem de pek yakından ilgilidir. Nihayet uzun münakaşalar sonunda ucuz para ve bol kredi siyasetinin husule getirdiği fiili durum, ihracatımızdan daha fazla ithalât neticesinde tediyelerde rastladığımız güçlükler iktidarı para meselesi üzerinde daha fazla durmağa ve paramızın değerini korumağa sevketti.

1 Ekim 1954 te resmi gazetede yayınlanan bir Bakanlar Kurulu kararı bundan böyle altın ve altından mamul ikramiyeler tertip edecek bankaların Maliye Bakanlığından özel müsaade almalarını zarurî kıldı. Bu karar hakkındaki fikirlerimizi geçen hafta belirtmiş olduğumuzdan bu hafta aynı mesele üzerinde yeniden durmıyacağız.

Bu hafta ise Maliye Bakanlığı bir tebliğ yayınlamış bulunmaktadır. Bu tebliğde: «Türkiye dışında yerleşmiş Türk veya yabancı bütün hakikî veya hükmî şahsiyetlerin Türkiyedeki menkul veya gayrimenkul mallarının gelirleri ve satış bedelleri sermaye ve iştirak hisselerinin gelirlerinin gelirleri, Türk parası ile mevcut her nevi alacakları bloke addedilmektedir. İkametgâhı Türkiye dışında bulunan gerçek veya tüzel kişilerin Türkiyedeki ticari faaliyetlerinden veya bunlarla ilgili muamelelerinden tevellüt edecek bloke alacak ve kârları ile bu mahiyetteki matlûbat bir ay içinde Merkez Bankasında açılacak hesaba yatırılacaktır. Her nevi bloke paranın Türkiye'de kullanılması Maliye Vekâletinin izni ile mümkün olacaktır. Bloke paraların dışarıya transferi şu maddelerin transferi istenilen memlekete ihracı suretiyle yapılacaktır: Hayvan mahsulleri, kuru ve kurutulmuş meyveler, yaş meyve, ve konserveleri, sebzeler, yağlı tohumlar, madenler, taş ve toprak mamulleri, su mahsulleri, tekel maddeleri, mensucat ve orman mahsulleri.»

Görüldüğü üzere bloke edilen paralan iki kısımda toplamak mümkündür. Ticarî muamelelerden doğan paralar, ticaret *dışı,* muamelelerden doğan paralar. Birinciler sureti katiyede bloke edilmiştir. İkincilerin bloke para olmaktan çıkması yukardaki maddelerin —parasının transferini— istiyen memlekete ihraciyle mümkündür. Evvelâ şunu söylemeli isteriz ki, absenteism'le mücadele, Maliye politikasının sık sık ele aldığı mevzulardan biridir. Onun için tebliğin birinci maddesini isabetli bit karar olarak karşılamak gerektiğini belirtmek icabeder. İkinci bölümdeki ticari muamelelerden doğup da transferi yapılamıyacak veya transferi şarta bağlı bloke paralara gelince bundan bizim anladığımıza göre ticari muamelelerin iki taraflı gelişmesi murad olunmakta ve âdeta iktisadî bir müdafaa yoluna gidilmektedir. Acaba bundan murad olunan netice hasıl olacak mıdır, yoksa ithalâtımızın kısılması neticesiyle mi karşılaşılacaktır? Böyle bir durumla karşılaşıldığı takdirde zaten bu sene az ithalât dolayısiyle şiddetlenmiş olan effektif talep, yâni, parayla piyasada ifadesini bulan talep daha da şiddetlenmiyecek, fiatlar binnetice yükselmiyecek midir?

Evvelâ şunu belirtmek isteriz ki, yayınlanan tebliğin ne yabancı sermayeyi teşvik kanunu ve ne de tediye güçlükleri adı altında toplanan ve transferi yapılamamış olan borçlarla ilgisi vardır. Bunun dışında asıl bu tebliğin şumulüne giren saha pek daralmaktadır. Mesele bu bakımdan gelirlerini Türkiye'den temin eden gerçek ve tüzel kişilerin bunları yabancı memleketlere döviz halinde nakletmelerini önlemekten ibarettir. Bu da şüphe yok ki, çok cüzi bir miktarı geçmiyecektir. Fakat yılanın dahi toprağı katıkla yediği bir Türk atalar sözüdür. Onun için dövizlerimizi tasarrufla kullanmağa başladığımızı görmek herhalde memnuniyet bahşedici bir keyfiyettir.

Yalnız paramızın değeri ne bankaların altın ikramiyelerinin kaldırılması ve ne de yabancı memleketlerde oturan bazı Türk ve yabancıların gelirlerinin bloke edilmesiyle korunacak bir vüs'at ve mahiyettedir. Paranın değerini korumak için onun değerine tesir eden âmillerin kötü tesirlerinin giderilmesi gerekir. Artık teslim etmek lâzımdır ki, emisyon ve kredi hacmimiz normal inkişafın fevkinde gelişmiştir. Doğ. nidan doğruya satın alma güçlerinde husule gelmiş olan bu durum talep olarak piyasaya aksetmekte ve arz mahdut miktarda olduğundan paranın satın alma gücü düşmektedir. Zaten paranın değerinden kastolunan şey de paranın satın alma gücü değil midir? Ekonomik bir gelişme içinde bulunduğumuza göre Merkez Bankasının emisyon hacminde ve kredilerin hacminde yeniden bolluk yaratmaksızın nakdî ve gayri nakdi tediye vasıtalarının hacmini her halde zamanla normal seviyesinde görmek mümkün olacaktır. Kanaatimizce paramızın dahili kıymetini de ekonomik hayatı da en tedbirli bir tarzda düzenleme yolu budur. Zira enflâsyonla mücadele ve binnetice deflâsyonist bir politika iktisadî hayata çok kötü bir veçhe verebilir. Paranın kıymeti denince onun sadece milli hudutlar içinde satın alma gücü kastolunmaz, aynı zamanda yabancı memleketlerdeki satınalma gücü, yâni kambiyo fiyatı da kastolunur. Bu fiyata tesir eden âmiller tediye bilançosu durumuyla altın ve döviz stokumuzdur. Tediye bilançomuz lehte kapanır, binnetice altın ve döviz stokumuz artarsa paramız da o nisbette yabancı memleket paralarına prim yapar. Onun için bu vadide atılacak adımlar tediye bilançomuzu lehte kapatmağa ve elimizdeki altın ve dövizlerimizi iktisadîlik prensiplerine göre harcamağa, yâni bir döviz bütçesi yapmağa matuf olmalıdır. Yoksa radikal tedbirler almaksızın ye paramızın gerek dahilî satın alma gücünde, gerek haricî satınalma gücünde rol oynıyan âmiller üzerinde durmaksızın paramıza eski kıymetini iade etmek pek mümkün olmıyacaktır. Bildiklerimizi tekrar edelim : Para iktisadi hayatin mekanizmasıdır. Ana dâvalar ana hal yolları beklerler. Bu şekilde hareket edilmez de fiili duruma katlanmakta devam edilirse, her gün çeşitli emtia fiyatlarındaki tereffüler dalga dalga diğer emtia fiyatları üzerinde de tezahür edecektir. Zaten fiyatlar manzumesinden de kastolunan şey budur. Halkta fiyatların gün geçtikçe yükseleceğine dair kanaat vardır. Herhalde paramızın değerini korumada ilk mücadele edilecek meselelerden biri, bu ruhi haleti ortadan kaldırmak olacaktır.

Uzak Doğu

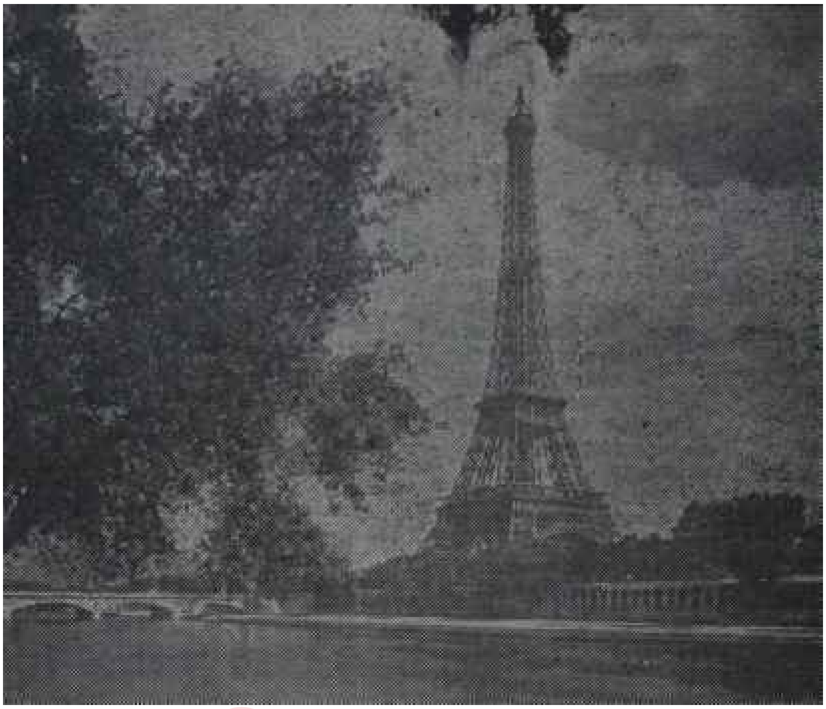
Kolombo plânı

Komünistlerin Hindiçini'deki son muvaffakiyetlerinden ve devamlı olarak hür milletlere tehdit teşkil etmeğe başlamalarındanberi Asyanın hür olan kısımlarında, Güney ve Güney - Doğu Asya'da, emniyet bahşeden bir. sistem meydana getirmek lüzumu her zamankinden daha fazla şiddetle hissedildi. Böyle bir emniyet sistemi meydana getirmek lüzumuna Kolombo Plânının istişare komitesinin Ottowa toplantısında geçen hafta karar verildi.

Komünizmin ekonomik buhranlardan istifade etmek istediği malûmdur.

İşte kolombo Plânı bu ekonomik sıkıntılarla mücadele etmek için tanzim edilmiştir. Asyanın hür kalmış Güney ve Güney - Doğu bölgeleri bu plânın şümul sahasına girmektedir. Bunun için altı senede sarfedilmek üzere beş milyar dolarlık tahsisat ayrılacaktır, zirai istihsal arttırılacak, elektrik kudreti genişletilecektir. Bu plânı diğer plânlardan ayıran farik vasıf, daha çok kendi kendine yardım (self help) mahiyetini taşımasındadır. Yardım, akçeli mahiyet taşımaktan daha çok mütehassısların sağlık, şehir plânlaması, makinalaşma gibi sahalardaki tavsiyelerine dayanmaktadır. Bu plân bidayette Commonwealth'e ait bir tasan iken Amerika Birleşik Devletleri hibede bulunan bir devlet sıfatiyle meseleyle doğrudan doğruya ilgilendi. Güney ve Güney Doğu Asya memleketlerine «dördüncü nokta» adı altında yapılan yardım Colombo plânına tahsis edildi. İstikbalde bu plândan beklenen hayırlı neticeler hakkında ümit verici emareler Ottowa Konferansında Japonya, Siam ve Filipinlerin de bu plân bölgesine ithaliyle ortaya çıkmış bulunmaktadır. Şimdi Güney ve Güney - Doğu Asya memleketlerinin hepsi mezkur plâna dahil bulunmaktadır. Aza memleketlerin adedi böylece on yediye çıkmıştır. Dış muamelât dairesi reisi Stassen'in dış yardımlarla ilgili olarak yaptığı konuşma bu sahaya yapılacak yardımın daha da artırılacağını bildirmektedir. Gıda maddeleri bakımından oldukça fakir olan bu memleketlere gıda maddeleri satışları kendi millî paralariyle yapılacaktır. Hindiçini harbi dolayısiyle Hindiçiniye yapılan harp yardımları da bu plâna tahsis edilecektir.

Plân, yukarda da gördüğümüz gibi, Amerika Birleşik devletlerinin komünizmle ve komünizmi doğuran ana sebeple, yâni ekonomik güçlüklerle mücadele etmek içip yıllardır tatbik etmekte olduğu yardım programının bir kısmını teşkil etmektedir. Stassen'ın doğrudan doğruya bu bölgeye tahsisleri Kongrenin önceden müsaade almaksızın yapabilip yapamıyacağı münakaşalıdır. Fakat muhakkak olan bir şey varsa o da Amerika Birleşik Devletlerinin Hindicini harbinden sonra Hindiçini'ye ve Güney ve Güney - Doğu Asya memleketlerine yaptığı yardımları arttıracağıdır. Nitekim Ottowa toplantısında Plânın şümul sabasına Japonya, Filinin ve Siam'ın katılması bu görüşün teyidinden başka bir şey değildir-

Parisin meşhur silueti

Turist çeken bir petek

Fransa

Parisi ziyaret eden turistler

Fransa Turizm Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan bir bülten; Parisi yabancı memleketlerden gelerek ziyaret eden turistlerin bu yılın ilk dokuz ayı zarfında 1.155.310, a baliğ olduğunu bildirmektedir. 1953 senesinin ilk dokuz ayı zarfında Parisli 1.006.934 turist ziyaret etmişti. Bu yılın rakamı geçen yılkiyle mukayese edilince bir sene zarfında Parisi ziyaret eden turistlerin % 15 nisbetinde arttığı görülmektedir. İlk altı ay zarfında bu nisbet sadece % 7 idi. Son üç ay zarfında bu nisbet % 24 bir artış göstermiştir. Bu artışı bilhassa Eylül ayı zarfında Parisi ziyaret eden İngilizler, Belçikalılar, Hollandalılar temin etmiştir. 1954 yılının dokuz ayı zarfında Parisi ziyaret eden Amerikalıların miktarı geçen seneye nazaran % 13 bir artış kaydetmiştir. Asıl nazarı dikkati celbeden artış Alman turistlerinin gittikçe kabaran sayıda bu sene Parisi ziyaret etmiş olmalarından ileri gelmektedir. Zira bu nisbet geçen seneyle mukayese edildiğinde % 54 bir artışı ifade etmektedir. Bu sene Parise gelen Turistlerin geçen senelere nazaran nisbetçe gösterdikleri inkişaf şöyledir: Alman turistleri % 54, Hollandalı Turistler % 37, İsviçreli turistler % 31, Belçikalı Turistler % 12, İngiliz turistler %10, İtalyan turistler % 10.

Yukarda seyyahların miktarım ve geçen seneye nazaran Parisi ziyaret etmelerinin gösterdiği nisbi değişikliği belirten rakamlar bize anlatıyor ki Turizm, Fransa için başlıca gelir kaynağını teşkil etmektedir. Paris Fransanın tamamı değildir, Fransanın en çok turist celbeden şehirlerinden biridir. Halbuki bütün Fransayı senede milyonlarca turist ziyaret etmekte ve bundan Fransa, milli gelirinin önemli bir kısmını sağlamaktadır. Milletlerarası Ticari münasebetlerle döviz temin etmenin bir çok memleketler için, İçinde bulunduktan ekonomik durum dolayısiyle çok müşkül olduğu şu devirde herhalde turizme lâyik olduğu değeri vermek ve bu müessesenin müsmiriyetine inanmak ve derhal teşebbüse geçerek güzel yurdumuza turist cezbetme imkânlarını aramak ilk olarak ele alacağımız ana dâvalardan biri olmalıdır.

Batı Avrupa

Alman kimya sanayiinden korku

Almanya'nın dünya kimya pazarlarına yeniden avdeti İngiltere'de bazı sarsıntılara sebebiyet vermiştir, İngiliz kimyevi maddeler imalâtçıları derneğinin yıllık toplantısında dış ticaret dairesi başkam Peter Thorneycraft, şerefine verilen bir ziyafette 1950 denberi Alman kimya sanayimin İngiliz teşebbüslerine nazaran daha süratli gelişmeler gösterdiğini ifade etmiştir. Başkanın kendi ifadesiyle «Almanyanın dünya kimya pazarlarına avdeti İngilterede büyük sarsıntılar meydana getirmiştir. Almanya bu sahada İngiltere'ye yetişmekte ve liderliği almaktadır».

Milli ekonomi içinde halkın ülke denilen geniş bir satıh üzerinde oturması, millî ekonominin muhtelif semtlerde yayılmasını ve iktisadîlik prensiplerine göre bazı sahaların muayyen istihsal bölgelerine ayrılmasını intaç eder.

Milletlerarası ticarette de durum ufak tefek farklarla aynıdır. Tabiat bazı memleketlere hasis, bazı memleketlere cömert davranmıştır. Bazı memleketlerde iş gücü ucuz, bazı memleketlerde pahalıdır. . Bazı memleketler muayyen malların istihsalinde şöhret inhisarım ellerinde tutarlar. Almanya kimya sa-

nayiinde böyle bir şöhret inhisarına sahiptir. Onun için Almanyanın harbin âfetlerinden kurtulur kurtulmaz eski pazarlarını tekrar elde etmesi tabiidir. Onun için İngiltere, Alman kimya sanayimden korkmamalı, eğer kimya sanayiinin bünyesi Almanyanınki ile rekabet etmeğe müsait ise onunla rekabet etmeğe çalışmalıdır. Dış ticaret mübadelelerinde mukayeseli fiyatlar, yâni bir memleketin milli ekonomi metaını ihraç etmek için neyi istihsal etmesi gerektiği dış ticaretin önemli meselelerinden biridir. Nasıl şimdi kimse, İngiliz kumaşıyla rekabeti kolay kolay göze alamıyor ve dünya kumaş pazarları İngiltereye açık bulunuyorsa, Alman kimya sanayii de dünya ticaretinde o derece mümtaz ve avantajlı bir durum elde etmiş bulunuyor. Milli ekonomide milli işbölümünü kabul ettiğimiz ve birimizin fabrikatör, diğerimizin avukat olmasına razı olduğumuz halde milletlerarası ekonomide niye bir memleketin kimyevi maddeler ihracatçısı, diğerinin dokunmuş kumaş ihracatçısı olması gerektiğine bir türlü razı olamıyoruz; bunu bir türlü anlamak mümkün olmuyor! İngiliz - Alman rekabeti iki dünya harbine rağmen bir türlü, her iki tarafı memnun edecek hal tarzına bağlanamıyacak mı? Kıta Avrupasında Fransız - Alman münasebetlerinin bozukluğu, kıtanın biraz ötesinde İngiliz - Alman rekabeti, işte bunlar Batı Avrupa memleketlerinin başlıca zaaf noktalarıdır. Bir şeyi galiba unutuyoruz : Şu küçülmüş dünyanın iyiniyet ve işbirliği içinde çalışmak istiyenleri kâfi derecede müreffeh yaşatabileceği keyfiyetini! Bari iki cihan harbinde dökülen milyonlarca kişinin kam, bize bunu öğretmiş olsaydı.

Amerika

Japon ticari münasebet

İtimada mazhar kaynaklardan öğrenildiğine göre Amerika Birleşik Devletleri Japonya'ya 50-60 milyon dolar tutarında zirai mahsulü Japon parası olan yenle satmağa karar vermiştir. Mübadele hacminin kati tutarı hâlâ görüşmelere mevzu teşkil etmektedir. Japon ve Amerikan yetkili şahıslarının söylediklerine göre fazla istihsal mahsullerinin (surplus product) Japonya'ya satılması müzakerelerde ele alınacak biricik mevzu değildir. Mübadelelere diğer emtiaların da girmesi arzu edilmektedir. Japon Başvekili Shigeru Yoshida 7 Kasımda Vaşingtonu ziyaret edecektir.

Japonyanın ekonomik bakımdan ne kadar güç durumda bulunduğunu, Doğan Güneş İmparatorluğunun çökmesini müteakip Japonyanın ciddi meselelerle karşılaştığını, Japonya'da hayat seviyesinin gerçekten düşük olduğunu, Japon bütçesinin 100 milyon dolar açık verdiğini, ticaret bilançosunun pasif olduğunu, balıkçılığın harbi müteakip gerilediğini bu sütunlarda fırsat buldukça izah etmeğe çalıştık. Japonya bu kadar müşkül durumdayken Amerika Birleşik Devletlerinde aşırı istihsalden ötürü ziraî mahsulleri stoklayacak imkânlarda güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Demek ki ortada Amerikan ve Japon ticarî münasebetlerinin inkişafı için tek mâni Amerikan buğdaylarının Japon parası olan yenle satın alınmasıdır. Amerika da bunu kabul edince mâni kalmamaktadır. Bu maniin kalkması ise bu münasebetleri daha da inkişaf ettirecektir. Hüsnüniyet her meselede olduğu gibi milletlerarası mübadelelerde de esas rolü oynamaktadır. Zaten rastlanılan güçlükler de bir bakıma alacaklıların iyi alacaklı, borçluların iyi borçlu gibi hareket etmemiş olmalarından ileri gelmemekte midir?

İngiltere

İhracattan çok ithalât

Son üç ay içinde, yâni senenin üçüncü çeyreğinde İngiltere'nin vasati aylık ihracatı 221 milyon Sterline baliğ olmuş bulunuyor. Ticaret Vekâleti bu hususu memnuniyet ifadesi olarak ilân etmiştir. Bu meblâğ geçen yılın aynı devresindeki ihracattan 9 milyon Sterlin fazla olduğu gibi 1951 yılının rekor teşkil eden ihracatına da hemen hemen erişmiştir.

Buna mukabil yine senenin üçüncü çeyreğinde aylık vasati ithalât 279 milyon 300 bin Sterlindir. Bu, geçen yıla nisbetle yüzde iki bir fazlalık göstermektedir. Tekrar - ihracat (re-export)a gelince ayda vasati 7 milyon 900 bin Sterlindir.

Bu suretle üçüncü ay zarfında ihracat ve tekrar - ihracata nazaran ithalât fazlalığı 50 milyon 400 bin Sterlindir.

Ama İngiliz parası yine de sağlam paralar arasındadır ve bir İngiliz lirası serbest borsada Türk lirası olarak resmî karşılığının bir misline geçmektedir.

KADIN

Aile

İşsiz kadın: bir lüks metal

Bey karısına :

«— Veremem dedim ya, veremem!» dedi.

Hanım gözyaşları içinde son bir teşebbüste bulundu :

— Peki ama ben şimdi ne yapayım? Ne zaman bana istediğim gibi harcıyabileceğim para vereceksin? Alt tarafı, bir ihtiyaç için istiyorum.»

Bey oturma odasına, ne kadar kelepir olursa olsun, yeni bir eşya, ilâvesini hiç te mübrem bir ihtiyaç addetmediği için biraz canı sıkkın, fakat vicdanı müsterih gazetesinin arkasında kayboldu. Hanım ise içerde yatağına kapanıp, kendisine arada sırada ufacık bir zevkini tatmin edecek harçlık veremiyen bir adamla evlendiği için kara talihine bol bol ağladı. Elinden başka bir şey gelmiyordu...

Hemen hemen aynı anlarda Amerikalı bir karı koca arasında aynı mevzu münakaşa ediliyordu, fakat kati red cevabını alan kadın yatağına kapanıp ağlayacağı yerde koltuğuna oturmuş düşünüyordu :

«— Kocam elinden geldiği kadar çalışıyor, fakat benim arada sırada bütçe haricinde arzu ettiğim bir şeyi bana alamıyor. O halde, yegâne çare benim bir kaç kuruş kazanmamdır. Evimizi daha güzel döşemek, benim biraz daha şık giyinmem, çocuğumun istediklerini çok düşünmeden alabilmem için evimin işini gücünü ihmal etmeden ne yapabilirim?»

Saadeti paranın temin ettiğine, hiç olmazsa kolaylaştırdığına inanan Amerikalı kadınlar —ki buna istemeye istemeye artık biz de hak vermeğe başladık— evlerinde, oturdukları yerde para kazanmak çarelerini düşünürlerken içlerinden bazılarına hakikaten fikir ikramiyeleri çıkmıştır.

Kocasının, geçen gün vitrinde gördüğü Paris şapkasını kendisine alamaman yüzünden keder içinde kışlık reçelini kaynatan kadının bir müddet sonra yaptığı nefis marmeladdan bir kaç kavanozu yüklenip köşedeki bakkala götürmesi, bakkalın rızası ile raflardan birine dizdirmesi ve bir müddet sonra bakkalın kendisine bir çok müşterilerin aynı marmeladdan almak istediklerini telefonla haber vermesi rastlanmamış bir hâdise değildir. Neden olmasın!.. Salçasından, turşusundan, salamurasından numune bir kaç kavanozla işe başlayıp, köşedeki bakkal vasıtasiyle kendine ufak bir müşteri- gurubu temin eden ve devamlı bir gelir sağlayan Amerikalı kadınlar yok mu?

Yemek pişirmekten hoşlanan Amerikalı kadınlar için de biraz fazladan harçlığa ihtiyacı olanlar, mahallenin doğum günü, ziyafet, toplantı, senei devriye gibi günlerinde pasta, çörek, kurabiye ihtiyacını karşılamağı ufak bir ücret mukabilinde üzerlerine alırlar. Yapması ayrı bir zevk olan nefis çikolatalı ve elmalı gatolara mukabil yatak odasına yeni perdeleri...

Elinden dikiş veya örgü gelenler için, salonu bir kat daha güzelleştirecek halıyı alabilmek daha da kolaydır. Konu komşu ahbapların çocukları sevimlidirler ama haşarıdırlar da, üstlerini başlarını pek çabuk eskitirler. Geceleri aile şömine karşısında toplanmış otururken bir yandan çene çalarak bir yandan küçük kazaklar örmek veya basit ve şık çocuk elbiseleri dikmek bir ev kadını için pek de ağır bir iş değildir. Hem elinden bu gibi işler gelmiyen ahbaplar memnun olur, hem de eve halıdan başka hanıma da yeni bir çanta, evin bütçesinde ve karı kocanın arasında büyük gedikler açmadan pekâlâ alınır.

Hattâ sadece tatlı tatlı masal söylemesini bileri Amerikalı kadınlardan bazıları bile bunu bir para kazanma vesilesi yapabilmiştir. Geceleri çocuklarına söylediği masalları, bir taraftan da plâğa alıp piyasaya sürmüşlerdir. Hem çocuklar memnun, hem anneler! Böyle dörtbaşı mamur bir çarei hal için

Amerikan kadını çalışıyor
Biraz karışık çalışma ama...

Diet!

Bu günlerde elinize aldığınız mecmuaların bir çoğunda çocuklarınızı «iyi ayarlanmış muvazeneli bir «diet» göre beslemediğiniz takdirde çocuklarınızın nasıl cılız ve kavruk kalacağına dair bir yazıya rastlamamanız hemen hemen imkânsızdır. Halbuki «iyi ayarlanmış muvazeneli bir diet» in ne olduğu hakkında bir anlaşmaya da varılmış değildir. Ama benim 2 yaşındaki oğlum Ur günde bakın neler yer:

Kahvaltı : Üç lokma ekmek, bir yudum süt, bir avuç pirinç (çiğ; ben kapıya bakarken pirinç kutusundan gizlice almış), yeşilimsi bir kurdele (menşei meçhul, ucu ağzında kaybolurken farkına vardım), ve bir şeftali.

Öğle Yemeği : Rafadan bir yumurta, bir bardak süt, iki lokma gliserinli sabun (daha yiyecekti ama vaktinde yakaladım), lâstik bir bant (tam yutarken parmağımla çıkardım), biraz kızarmış ekmek (ben çamaşıra dalmışken üzerine bol bol klorofilli diş macunu sürmüş).

Akşam Yemeği : Izgara köfte, (babasından gördüğü gibi üzerine bol biber ve hardal koydu, zaten koymazsak yemiyor) üç adet bezelye, bir lokma beyaz peynir (sonradan halıya tükürüp bıraktı), bir bardak süt (içine biraz kakao ilâve etmiştim), yarım bardak saç suyu (babası ile ben bir el bezik oynarken yemek üstüne içki kabilinden almış olacak).

Oğlum gayet sıhhatli, kırmızı yanaklı ve yaşıtlarından bir iki kilo ağır ve bir iki santim uzundur. Doktor sıhhatini «iyi ayarlanmış muvazeneli diet»e medyun olduğumuzu söylüyor! — A. G.

kim para verip masal plâkları almaz!

Ufak bir ücret mukabili konu komşunun çocuklarını bir kaç saat evinde oyalamakla bile bir kadın, çocuğuna, çoktandır özlediği elektrikli treni alabilir.

Para kazanmak esasına göre kurulmuş Amerikan cemiyetinde böyle orijinal yollardan para kazanmak bir iftihar ve gıpta vesilesidir. Ayıp asla!.. Yaşamanın günden güne zorlaştığı bu devirde sadece bir ev kadını olmak artık biraz lüks addedilir bir hal oluyor. Sonra, bir kadın elinden gelen ve kolaylıkla becerdiği bir *şey* yüzünden biraz da en büyük zevki kendi duyar. Hem hanımlar bezik, poker, kanasta veya fraptan kazanılan parayı çantalarına yerleştirirken hiç yüzleri kızarmaz da acaba neden en yakın arkadaşına bile evde abajurları satarak kendine harçlık çıkardığını itiraftan çekinir!. Emin olun elinizin emeği ve fikri icadınızla biraz aile bütçesine yardım edebilirseniz bundan utanç değil, sevinç duymalısınız. Bugün koskoca hükümetler bütçelerini kapatmak için yardıma muhtaçken, elbette ki sizin küçük ailenizin küçük bütçesinin de sizin yardımınıza ihtiyacı vardır

Moda

Göğüsler yukarı

Kadim Yunanlılar kadın vücudunun sahip olmasını arzu, ettikleri şekli, yaptıkları heykellerle ifade etmişlerdir. Hakikaten mermer Yunan ilahelerinin sade göğüsle göbek arası değil çöğüs arası ölçüleri de hep biriminin

Jane Russel

Göğüsler yukarı

aynıdır. Kurunu Vusta devrinde nedense erkekler kadınlarda daha küçük ve daha yüksek

bulunmasını istediler. Almanyanın Lucas Cranach'ı zamanının zevki selimine tamamen uygun ölçülerde nü'ler çizmiştir.

Modern devirde, son zamanlarda, erkeklerin ne ölçülerde kadın vücudundan haz ettikleri hususunda otorite kesilen zat, Christian Dior isimli moda tüccarıdır. Son zamanlarda Parisde Dior'un gotikleştiği ve bu günün modası «yassı görünüş» ü temin eden bir sutyen - korse imal etmiş olması çok konuşulan mevzulardan biri haline gelmiştir.

Göğüs meselesinde Dior'un en ateşli taraflarından biri, «esas gaye omuzdan 25-26 santimetre mesafede duran göğüsleri 19 - 20 santimetre görünüş» lü vücud modası gibi muğlak bir teoriden ne kastedildiğini izah etmiştir.

Moda babında Parislilerin karşısında kıpırdamaktan çekinen Amerikalı moda ressamları, bütün bunları gayet büyük bir vazife hissile dinlemişler, fakat memleketlerine döner dönmez «yassı görünüş» ün kendilerince malum bir moda olduğunu beyan etmişlerdir. New York Elbise Enstitüsünden Elenaor Lambert, «Zaten moda bir müddettenberi sivri göğüs ve çukur belden uzaklaşmakta idi. Dior bu temayülü kat'i olarak tesbit etmekten başka bir şey yapmamıştır ki,» diyerek Amerikalı moda kâşiflerini teselli etmiştir.

Amerikalıların moda bahsinde Parislilere karşı duydukları aşağılık duygusundan kurtulamıyacakları böylece anlaşıldıktan sonra asıl meseleye dönelim. Bu sene şık olmak için omuzunuzla göğsünüzün ucu arasındaki mesafe

19, bilemediniz 20 santimetre olmalıdır, unutmayın.

Portre

Panamanın 1 numaralı kadını

Herhangi bir vasıtanın geçeceği yol yoktu. Genç kadın yorgun olmasına rağmen yoluna yayan devanı etmek zorunda kaldı.

Kadının adı Cecilia Pinel Remon, yolculuğunun gayesi de seçim kampanyasında kocasını desteklemek idi. Panama'yı kuş uçmaz, kervan geçmez yerlerine kadar adım adım gezip propaganda yapmak azmi ile yola koyulmuştu.

Neticede emelinde muvaffak oldu, halk kocasını Cumhurbaşkanlığına seçti. Cecilia da yorulmadan, usanmadan gezdiği yerlerde halkı çok yalandan tanımak, dertlerini dinlemek fırsatını bulmuştur. Yapılacak bir hayli iş vardı...

Cecilia, kadınların memleket dâvalarının halledilmesinde faal rol oynamayı arzu ettiklerine ve bu işi başarabileceklerine inandığından, ilk iş olarak, okumuş kadınlara mer'i kanunlar ve Teşkilâtı Esasiye, hakkında fikir verebilecek bir cemiyet, bilâhare de çocukların himayeci için milli bir teşkilât kurdu.

Kadınlar rey verme hakkım kazanıp, pasif rollerinden sıyrılınca, Panamalı erkekler bu hali pek hoş karşılamamışlardı. Cecilia Remon'un kurduğu bu cemiyet sayesinde, erkekler, kadınların kendileri ile işbirliği yapmak, ağır yüklerini paylaşmak arzusunda olduklarım anladılar. Öyle ki, kadınların bu faaliyetlerine itiraz edecekleri yerde, bilâkis onları desteklemekte ve müşkillerini halletmeğe çalışmaktadırlar.

Halen bu cemiyetin 130 azası vardır. Haftada bir yapılan toplantılarda, yetkili şahıslar, teşkilâtı esasiye ve mer'i kanunlar hakkında konferanslar vermektedir. Bu konferansların methi ertesi gün gazetelerde neşredilmekte, böylece gazete okuyan halkta tenvir edilmektedir.

Cecilia Remon, bundan ki sene kadar evvel, Yardım Sevenler Derneğini kurdu. Bu küçük memlekette bu derneğin 72 kolu bulunması cidden şayanı takdir bir hakikattir.

Bu enerjik icadının teşviki ile açılan dershanelerde halka hijyen ve gıda maddeleri hakkında malûmat verilmekte ve cahillere okuma, yazma öğretilmektedir.

Cecilia, bundan evvel Kızılhaç başkanlığında bulunmuştur. Bütün zamanını bu işe hasrederek, muhtaç vaziyette bulunan 4000 talebeye hergün kahvaltı ve öğle yemeği tevzi ederdi.

Panamanın 1 numaralı kadınının yaptığı işlerin başında «Sıhhiye Kervanları» gelir. Bu kervanlar gönüllü doktorlar, dişçiler ve sıhhiye memurlarından müteşekkildir ve memleketin en ücra köşelerine kadar gider. Her şehirde, her fert muayeneye tabi tutulmakta, gerekli tedavi yapılıp, ilâç verilmektedir. Bu kervanların masraflarını tamamen şahsî teberrular karşılar.

TIB

Cerrahi

Kan Bankasına doğru

AKİS'in eski sayılarında, kan aktarmanın tarihinden, tekniğinden, kan gruplarından ve kan bankalarından söz açmış ve bu konuda hekim olmıyan okurlarımızın kavrayabilecekleri kadar bilgi vermiştik. Bugün de yurdumuzda, ilmi esaslarla kan bankaları kurma işini üzerine almış bulunan Kızılay çalışmaktadır.

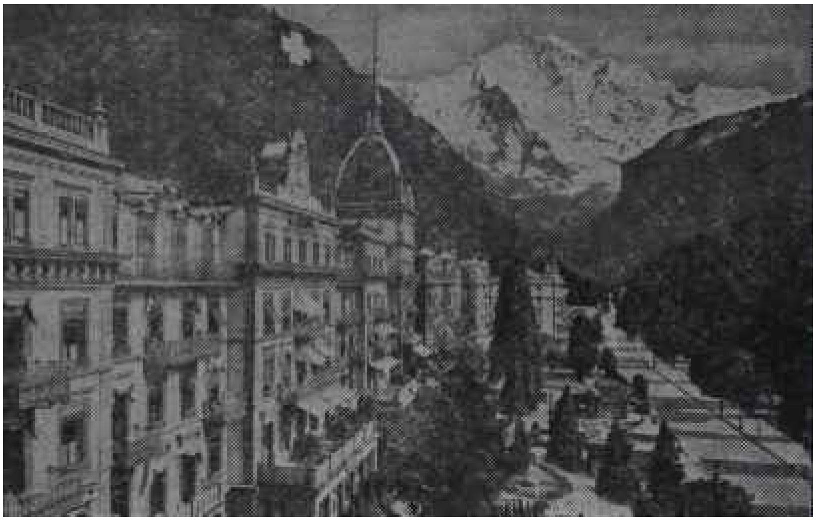
Bütün dünyada kan aktarma işi hastahaneler, sivil teşekküller yanında Kızılhaç'ların da önemle üzerinde durdukları bir konudur. Türkiye Kızılay Cemiyeti de, son yıllarda bu işe büyük bir ciddiyetle sarılmış durumdadır. Bu arada hâlen Sağlık Vekâletinin yedi ilde, hastahanelerde tesis ettiği kan nakli istasyonlarım kurmakta olan İngiliz W. Edwards co. firması ile temasa geçilmiş ve haftada tam randımanla 73, ortalama 50 litre kan işleyen tesisler maksada uygun görülmüştür. Bunlardan biri İstanbul'da, diğeri de Ankara Üniversitesi civarında kurulacaktır. Bu suretle Kızılay Kan Bankası hocalar, hekimler ve tıb talebeleriyle hastalara daha yalan ve faydalı bir durumda olacaktır. Son defa Washington'a yaptığımız seyahatte de ordunun sağlık merkezi ve en büyük hastahanesi olan Walter Reed'de Kızılhaç'ın bir kan verme istasyonunun bulunduğunu ve hastahanenin her gün ihtiyacı olan çeşitli kan numunelerini buradan kolaylıkla temin ettiğini görmüştük. Bu İngiliz makinalariyle hazırlanan kuru plâzmaların bir özelliği de uzun seneler muhafaza edilecek şekilde rutubetten tamamen âri olmalarıdır. Amerika'da hazırlanan kan plâzmalarının kullanılma müddeti ise beş yıldır. Bu makinelerin bedeli Türk parasiyle ödenecektir. Beher makinenin Türkiyeye nakli ve montajı da dahil olmak üzere fiyatı 200.000 Türk lirasıdır. Lâboratuvar ve büro malzemesi tutan 10.000 Türk lirasıdır. Her transfüzyon istasyonu için İngiltere'ye tahsile bir hekim gönderilmiştir. Bu hekimin bir yıllık tahsil masrafı 12.000 liradır. Bir kan verme istasyonu için 1000 lira aylıklı bir doktorla 300 lira aylıklı bir hemşire ve bir sağlık memuruna 200 lira maaşlı bir laboranta, 150 lira aylıklı bir hademeye ihtiyaç vardır. Bunların da tutarı 23.400 liradır. Elektrik, posta, telefon, kırtasiye, lâboratuvar malzemesi, nakliye ve saireden ibaret idari masrafların tutan 16.600 lira kadardır. Şu halde tesis masrafları 222.000, idame masrafları 40.000 lira tutacak demektir. Bu hesaplarda, kanın, vericilerden parasız temin edileceği düşünülmüştür. Şimdilik yalnız İstanbul ve Ankara'da iki kan nakli merkezi kurulması tasavvur edildiğine göre bunların topyekûn masrafları 444.000 lira olacaktır.

Bu iki banka birer başlangıçtır. Gün geçtikçe yurdumuzda, bunların faydalan ve verimleri anlaşılacaktır. Halk bu bankaları destekliyecek, muntazam ve şuurlu bir propaganda ile gereken kan yurddaşlarımızın damarlarından kendi elimizle alınarak hasta, yaralı, ve muhtaç kardeşlerimizin imdatlarına kendi ellerimizle ulaştırılacaktır. Bu iş, yetkili ve özel surette yetiştirilmiş hekimler, hastabakıcılar, ve laborantlar tarafından tehlikesiz ve kolay bir şekilde sağlanacak ve başarılacaktır. Bu teşebbüs, büyük Türkiye'nin bu günü ve yarını için çok lüzumlu ve faydalı bir işin çekirdeğini teşkil edecektir.

«Barış için kuvvetli olmak» prensibine uyarak, amansız bir silâhlanma yarışına girişmiş olan milletler bu organizasyonları daha çok önceden büyük çaplarda plânlamış ve işler bir hale getirmişler, büyük bir savaşa yetecek kadar plâzma stoklarım çoktan sağlamışlardır. Soğuk harp, sinir harbi, Kore harbi derken günün birinde bir üçüncü dünya harbinin patlayacağı hemen muhakkak gibidir. Bu üçüncü dünya savaşı tam mânasiyle topyekûn bir boğuşma olacak, patlak vereceği an önceden kestirilemiyecek, baskın şeklinde başlıyacaktır. Bir yandan da asker, sivil, cephe ve cephe gerisi ayırd edilmeksizin memleketin bütününü tesiri altına alacak, modern ilim, teknik ve stratejinin bütün icap ve vasıtalariyle yapılacaktır. Bu savaş geçici bir işgal ve istilâ olmıyacak, millî bünyeyi yıkan, aydın kitleleri merhametsizce imha eden ve demokratik nizamları çökerten bir karakter taşıyacaktır. Demek ki Üçüncü Dünya savaşı bütün millet tarafından yapılan, milli kudret kaynaklarının tamamen kullanılmasını gerektiren ve bütün bir milletin varlığını tesir altına alarak onun mukadderatını tayin eden topyekûn bir mahiyet arzedecektir. Bu savaşın hududu ve sahası olmıyacak, nerede başlıyarak nerede biteceği kestirilemiyecektir. Belki de çok kısa sürecek, bir vatan sathım tamamen kaplayarak bütün vatandaş kitlesini müteessir edecektir. Vatan bu savaşta varını, yoğunu, aracını, gerecini bütün vasıta ve imkânlarını kullanacaktır. Bu arada öldürücü darbelere uğrayan o vatanın en kıymetli varı yâni çocuklarının kam da topçunun mermisi, piyadenin kurşunu gibi ölçüsüz ve hudutsuz harcanacaktır. Böyle bir savaşa daha barıştan hazırlanmak, yaşamağa azmetmiş, bu uğurda önüne çıkan engelleri her zaman ve tarihin her sahifesinde yok etmesini bilmiş bir millet için en hayati, en önemli konudur. Kızılay, her zaman olduğu gibi şimdi de, memleketin yardımına bu alanda koşmağa hazırlanmaktadır. Orduda da, buna muvazi çalışmaların yapılmasını ve hiç olmazsa memleketin dört uzak köşesindeki dört büyük hastahanede (Mareşal Çakmak, Gülhane, Haydarpaşa, İzmir asker hastahaneleri) birer kan bankasının kurulmasını candan temenni etmekteyiz.

Dr. E. E.

FEN

Jungfrau'nun görünüşü

Fizikçi turistlere tenzilât var

Fizik

Kozmik ışınlar

Gişeye girmiş olan turist hayretle gözlerini açtı ; «Nasıl, dedi, 60 mark mı? Üç, dört saatlik bir tren yolculuğu için 60 mark mı ödeyeceğiz? Rezalet bu!» Gişedeki memur izah etti: «Ama bu âdi bir tren değildir, dişli trendir, tesisi son derece masraflı olmuştur, dimdik yamaçlara tırmanarak, kayaların içinden geçerek sizi götüreceği Jungfraujoch istasyonu Avrupanın en yüksek istasyonudur.» Turist ikna olmamıştı; «Peki, dedi, benden önce bilet alımdan niye yalnız 15 mark istediniz? O da turist değil miydi?» Memur güldü: «Belki ama o bir fizikçidir, dedi, tepedeki araştırma lâboratuvarını ziyarete gidiyor. Jungfraujoch araştırma enstitüsünde çalıştığını, hattâ orayı sadece ziyarete gittiğini ispat edenlere hususî tenzilât yapıyoruz.» 60 markı verip üzgün ayrılırken turistimiz, «oh ne âlâ meslek, Avrupa dağlarında ucuz bir tatil geçirebilmek için fizikçi olmalıymış» diye söyleniyordu.

Konuşma, İsviçrenin küçük ve şirin kasabası Interlaken'de tren istasyonunda geçiyordu. Interlaken, turistlere mutlaka görmeleri tavsiye edilen bir şehirdir ve en büyük hususiyeti, Alp dağlarının en tanınmış ve sevilmiş tepelerinden biri olan Jungfrau (yüksekliği 4158 m.) tepesinin eteğinde oluşudur. İsviçreliler, âdeta aileden sayarak «genç kadın» dedikleri bu güzel dağın kadrini bilmişler, hemen zirveye yalan bir noktaya kadar tren hattı döşemişler, sonra bu noktada (Jungfraujoch İstasyonu, yüksekliği 3454 m.) bir mükellef otel, bir rasathane ve bir milletlerarası araştırma enstitüsü inşa etmişlerdir. İşte bu enstitüde çalışan ilim adamlarına ve bu arada fizikçilere tren idaresi tenzilât yapar.

Himalayadan Uludağa kadar :

Dağcılık merakı bir tarafa bırakılırsa, fizikçileri Jungfrau tepesine getiren başlıca sebep kozmik ışınlardır. Aynı sevda uğrunda daha nice tepelere de çıkmışlardır. Meselâ Interlaken'in güneyinde, İsviçre - İtalya sınırında İtalyanların Testa Grigia kozmik ışın istasyonu vardır. Bu lâboratuvar, Matterhorn ve Monte Rosa tepeleri arasındaki boyunda, 3500 m. yüksekte kurulmuştur ve bir kaç İtalyan üniversitesi tarafından ortaklaşa işletilir. Aynı yükseklikte ve başka bir istasyon Fransa'da, Chamonix yakınında ve Alplerin en yüksek tepesi olan Mont - Blanc'ın bir yamacında faaliyettedir. Velhasıl, yüksek dağı olan her memlekette bu gün bir veya bir kaç yüksek irtifa lâboratuvarı kozmik ışınları incelemekle meşguldür. Bu lâboratuvarlara en yeni iki ilâve Hindistanda ve bizde yapılanlardır. Hindistanda, Himalayalar üzerinde 2700 m. yüksekte kurulan Gulmarg lâboratuvarı bu senenin Nisanında merasimle açıldı. Bizde de İstanbul Üniversitesinin Uludağ'da kurduğu kozmik ışın istasyonu bir ay kadar önce sessiz sedasız faaliyete başladı. Memleketimizde çok daha yüksek dağlar bulunmasına rağmen Uludağın seçilmesine sebep bilhassa Uludağın bir otomobil yoluyla Bursaya bağlı ve Bursanın da İstanbula yakın oluşudur. Aletlerin ve malzemenin tepedeki istasyona muntazaman taşınabilmesi için bir otomobil veya araba yolunun bulunması şarttır. Uludağdaki istasyondan rasat balonları uçurulmaya başlanacağına göre, yakında Bursa köylerini uçan dairelerin istilâ ettiğini bildiren haberler bekliyebiliriz.

Kozmik ışınlar nedir? Bunları incelemek için bu kadar zahmete girmeğe değer mi? Nihayet bu inceleme öyle dağ başlarına filân çıkmadan her zamanki lâboratuvarlarımızda yapılamaz mı? Kozmik ışınlara ait bir tecrübe yapmak için tâ kuzey kutbuna kadar gitmiş olan bir Amerikalıya bu sonuncu sual sorulduğu zaman, «Evet, demişti, hakkınız var, doğrusu tecrübeyi kutba gitmeden burada da yapabilirdim, ama orada daha rahat çalışabiliyorum, kimse insanı rahatsız etmiyor!». Amerika gibi, halkın fizik çalışmalarına araştırıcıları rahatsız edecek derecede fazla ilgi gösterdiği yerler için bu sözde bir hakikat payı olabilirse de, biz buna sadece bir şaka diye bakacağız. Tabii ki bir araştırmanın yapılacağı yeri tesbit eden başka fiziksel sebepler vardır. Kozmik ışınlar baklanda yüksek irtifa tecrübeleriyle Öğrenilen şeyler başka türlü öğrenilemez. Fakat isterseniz hikâyeye başından başlıyalım.

Kozmik ışıkların mahiyeti :

Kozmik ışınlar gök yüzünün derinliklerinden gelip dünyamızı gece gündüz durmadan bombardıman eden atom parçacıklardır. İlk defa 1910 - 1914 senelerinde üç Avrupalı fizikçinin, İsviçreli Gockel, Avusturyalı Hess ve Alman Kolhörster'in çalışmalariyle varlıkları farkedilmiştir. Bu fizikçiler, dünyada o zamana kadar bilinen kaynaklardan elde edilen bütün ışınlardan (röntgen ışınları, radyumun ışınları gibi) daha yüksek enerjili bazı ışınların atmosfer içinde dolaştıklarım gösterdiler. Bilhassa Hess, bu ışınların atmosferin de dışından, gökten geldikleri fikrini ileri sürdü. Birinci cihan harbi fasılasından sonra her tarafta yapılan araştırmalar bu iddiayı gerçekledi. 1925 de Amerikan fizikçisi Millikan, atmosfer dışından yâni kâinattan geldiklerini ifade etmek için bu ışınlara kozmik ışınlar (kozmik = kâinat) adını verdi. Modern fiziğin en yeni tecrübe ve araştırma sahası böylece açılıyordu. Avrupa ve Amerikada sayısız ilim adamı bu yeni sahaya atıldılar. Buluşlar birbirini kovaladı. 30 sene sonra hâlâ kozmik ışınlar modem fiziğin, hususiyle çekirdek fiziğin en çekici ve en verimli bölümü olmakta devam ediyor.

Bugün biliyoruz ki, kozmik ışınlar atmosferimize girdikleri anda esas itibariyle protonlardan (hidrojen çekirdeklerinden) ibarettir. Bu protonların enerjileri çok yüksektir, ışın hızına yakın hızlarla hareket ederler (ışıktan daha hızlı gitmeye zaten imkân yoktur). Atmosfer içine girince, havadaki oksijen, azot ve başka gaz atomlariyle çarpışmalar başlar. Böylelikle ilk protonların bir kısım enerjileri kaybolur, parçacıklar yavaşlar, fakat diğer elektro - manyetik dalgalar peyda olur ve yavaşlamış olan protonlarla beraber büyük bir sağnak halinde dünyaya doğru ilerlerler. Sağnak yere yaklaştıkça genişler, yayılır ve mahiyet değiştirir. Çarpışmalardan doğan bazı parçacıklar, meselâ pi-mezonları, pek kısa ömürlüdür, dünyaya kadar dayanamaz, yolda ölür ve enerjilerini başka şekillere geçirirler, başka parçacıklara verirleri Bu sebeple atmosfer içinde her irtifada kozmik

ışınların terkibi farklıdır. Şüphesiz protonların atmosfere getirdiği toplam enerji, sonunda yere kadar iner, fakat yolda mütemadiyen şekil değiştirir. Bu değişmeler ise çekirdek fizikçilerinin dünyada arayıp da bulamadıkları şeylerdir. Çünkü çekirdek fiziğinin gayesi, atom çekirdeğinin yapısını öğrenmek, çekirdeği teşkil eden parçacıkları bir arada tutan esrarlı kuvvetlerin mahiyetini meydana çıkarmaktır. Bu işi yapmak için de fizikçinin elindeki biricik vasıta yine atom parçacıklarının kendileridir. İyice tanıdığı elektron, proton gibi parçacıkları siklotron gibi bir alet vasıtasiyle hızlandırır ve yüksek enerjili mermilerle incelemek istediği çekirdekleri bombardıman eder. Bombardımandan sonra ortaya çıkan yeni parçacıkların enerjilerini, elektrik yüklerini ve başka özelliklerini inceliyerek bunlardan ilk çekirdek hakkında neticeler çıkarır. Bombardıman için kullanılan enerjiler ne kadar yüksekse, incelenen çekirdeğin o kadar derinine girmek mümkün olur. İşte çekirdek fizikçilerinin biricik araştırma vasıtası olan bu çarpışmalar havadaki kozmik ışın sağnakları içinde durmaksızın meydana geliyorlar. Adeta bütün atmosfer muazzam bir çekirdek fiziği lâboratuvarı halindedir. Fizikçilere düşen sadece Geiger sayıcıları, sis odaları ve fotoğraf plâkları gibi rasat ve ölçme âletlerini alıp atmosfer içinde muhtelif irtifalara çıkmak, oralarda cereyan etmekte olan hâdiseleri kaydetmek ve bu kayıtları dikkatle inceliyerek çarpışmalara giren parçacıklar baklanda bir şeyler öğrenmiye çalışmaktır.

Kozmik ışınların teşkil ettiği tabiî lâboratuvarın öteki suni lâboratuvarlara üstünlüğü başlıca iki noktada toplanır. Bir defa kozmik ışınlarla çalışmak, hızlandırıcı âletlerle çalışmaya nisbetle az külfetli bir iştir; az insanla, az masrafla yapılabilir. Sinkrotron gibi en yeni hızlandırma âletleri o kadar pahalıya çıkıyor ki, Avrupada ancak bütün devletler bir araya gelerek böyle bir âlet kurmaya teşebbüs edebiliyorlar. Kozmik ışınlarda ise henüz her devlet yalnız kendi imkânlariyle araştırmalar yapabiliyor. Bu sebeple Fransa ve İtalya gibi paraca züğürt, bilgice zengin memleketler çekirdek fiziğinde en fazla kozmik ışınlar sahasına önem veriyorlar. Diğer taraftan kozmik ışınlarda rastlanan enerjiler suni hızlandırma âletlerinin verdiği enerjilerden de yüksektir. Kainattan arza gelen protonların ortalama enerjisi, bu gün Amerikanın en modern lâboratuvarlarında en pahalı aletlerle elde edilen enerjiler mertebesindedir. Burada "yüksek enerji", «çok yüksek enerji» gibi tâbirlerin karışıklığından kurtulmak için ufak bir açıklama yapmak gerekiyor. Atom fiziğinde enerji, kalori veya wat gibi alıştığımız birimlerle değil, bunlardan çok daha küçük olan elektron - volt (ev) birimi ile ölçülür. Meselâ gözle görülen adi ışığın taşıdığı enerji bir kaç elektron-volttan ibarettir. Röntgen ışınlarının enerjisi 10,000 ev. dan yukarıdır; radyum gibi radyo - aktif atomlardan çıkan ışınların enerjisi ise bir milyon ev. mertebesindedir. Son yirmi sene içinde yapılan ve atom çekirdeklerini parçalamakta kullanılan siklotron, betatron, v.b. gibi hızlandırma âletleriyle bir milyon ile bir milyar ev. arasında ve hattâ biraz daha yukarısında enerjiler elde edilebiliyor. Kaliforniya Üniversitesinde yeni faaliyete geçen Bevation âleti, protonlara tam 6 milyar ev. enerji verebiliyor. Kozmik ışınlardaki protonların ise ortalama enerjileri 10 milyar ev. civarındadır. İçlerinde binlerce defa daha fazla enerji taşıyanlarına da rastlanmıştır. Görülüyor ki daha uzun seneler, kozmik ışınlarla uğraşanlar yüksek enerji fiziğinde ön safta gitmeye devam edeceklerdir.

Karlar içindeki istasyon

Işınlar buradan çıkıyor

Pratik faydası var mı :

Kozmik ışınların yüksek enerjilerinden bahsedilince, ilk akla gelen şeylerden biri de bu enerjiden pratik maksatlar İçin istifade edilip edilemiyeceğidir. Fakat yazık ki, —veya, atomun tahrip kudreti hatıra getirilince, bereket ki— böyle bir istifadeye imkân yoktur. Çünkü bir kozmik ışın parçacığının taşıdığı milyarlarca elektron-voltluk enerji alıştığımız ölçülere göre yine çok küçük kalır; meselâ on bin milyar ev. bile bir watın ancak milyonda biri kadar, tutar. Gerçi atom bombasına esas olan uranyum bölünmesinde çıkan enerji 200 milyon ev.dan ibaretir; fakat orada zincirleme bir reaksiyon sayesinde pek çok uranyum atomu kısa bir zamanda parçalanır ve böylelikle toplam enerji hatırı sayılır değerlere erişir. Kozmik ışınların havadaki tabii yoğunluğu ise böyle bir enerji toplanmasına imkân vermiyecek derecede azdır. Meselâ Ankaranın Ulus meydanı kadar büyüklükte bir yere kozmik ışınların saniyede getirdikleri toplam enerji bir watı bulmaz. Bu bakımdan kozmik ışınlar yıldızlardan gelen ışıklara benzetilebilir. Gerçekten kozmik ışınların Arza getirdiği bütün enerji hemen hemen yıldızların ışığıyla gelen enerji kadardır.

Anti - Proton :

1910 dan beri kozmik ışınlarla uğraşan fizikçilerden dördü ayrı ayrı keşifler için Nobel mükâfatları kazandılar. Başka bir ilim şubesinde pek rastlanamıyacak derecede yüksek olan bu yekûn daha da kabaracağa benziyor. Geçenlerde Amerikan gazetelerinde anti-proton adı verilen yeni bir atom parçacığının keşfedildiğini bildiren haberler çıktı. Eğer mevcutsa, anti-proton tıpkı proton gibi bir parçacık olacak, sadece elektrik yükünün negatif olmasıyla farkedecektir; hidrojen atomunun çekirdeğini teşkil eden proton, bilindiği gibi pozitif yüklüdür. Kabul edilen teoriye göre, proton ile anti-proton çarpıştıkları zaman birbirlerini imha edecekler, ikisinin de kütlesi ortadan kaybolacak ve iki milyar ev. luk bütün enerjileri elektromanyetik parçacıklar halinde etrafa dağılacaktır. Buna benzer bir kürle imhası negatif elektronla pozitif elektronun çarpışmasında meydana geliyor. Fizikçiler pozitif elektrona benzettikleri anti-protonu epey zamandır arıyorlardı. Şimdi Massachusetts Teknoloji Enstitüsünden Profesör Bruno Rossi ile Chicago Üniversitesinden Profesör Marcel Schein ayrı ayrı rasatları esnasında kozmik ışınlar içinde böyle bir parçacık bulduklarım iddia ediyorlar. Rossinin fotoğraf plâğında ve Chein'in sis odasında tesbit ettikleri büyük enerjinin ancak bir anti-protonla protonun çarpışması ve imha olmaları sonunda çıkmış olabileceğini ileri sürüyorlar. Elimizde tafsilât olmadığı için bu iddiaların öteki fizikçiler tarafından nasıl karşılandığım henüz bilmiyoruz. Fakat eğer kabul edilirse kozmik ifnalar sahasında yeni bir Nobel mükâfatı görünüyor demektir.

KİTAPLAR

İSTANBUL

(Yazanlar : Yahya Kemal Beyatlı - Abdülhak Sinasi Hisar - Ahmet Hamdi Tanpınar. İstanbul 1954 Doğan Kardeş Yayınları A. Ş. 79 S. resimli. 5 lira.)

Büyük boyda iyi kâğıda basılmış olan bu güzel kitap, «Kuruluşunun Onuncu Yıldönümü münasebetiyle Yapı ve Kredi Bankası tarafından hazırlanmıştır.» Y. K. Beyatlı'nın : Türk İstanbul; A. Ş. Hisar'ın : Boğaziçi medeniyeti; Ahmet Hamdi Tanpınar'ın : İstanbul'un mevsimleri ve sanatlarımız başlıklı yazıları, fotoğraflarla süslenmiş olarak sıralanmıştır. Fotoğraflar : Othmar Pferschy ile İlhan Arakon'undur.

MUSTAFA REŞİT PAŞA VE TANZİMAT

(Yazan : Prof. Reşat Kaynar. Ankara 1954 Türk Tarih Kurumu B. X+656 S. 20 lira. Türk Tarih Kurumu Yayınlarından VII. Seri - No. 19).

Yazar, önsözündeki «Garplılaşma tarihimizi tanımak Tanzimatı tanımakla, Tanzimatı tanımak da, o devrin başı sayılan Reşit Paşa'yı anlamakla mümkündür.» cümlesiyle hareket ediyor. O çağın belgeleri üzerinde çalışan R. Kaynar, «Kitabıma, Osmanlı İmparatorluğu'nun Tanzimata giriş safhasını methal yaptıktan soma, Reşit Paşa'nın hayatına nüfuz etmeğe çalışarak, muhtelif siyasî vazifelerdeki faaliyetlerini, siyasî hayatı boyunca tezahür eden çeşitli hâdiseleri bu vesikalarla aydınlatmağa çalıştım.» diyor. Elimizdeki kaim' kitap eserin ilk cildidir. 20 bölüme ayrılmıştır. Uzun bir girişten sonra : Mustafa Reşit Paşa'nın yetişmesi ve ilk memuriyet hayatı; Mustafa Reşit Paşa (Bey) in birinci Paris elçiliği; Mustafa Reşit Paşa (Bey) in ikinci Paris ve Londra elçiliği; Mustafa Reşit Paşa (Bey)in birinci Hariciye Nazırlığı; Mustafa Reşit Paşa'nın ıslahat teşebbüsleri ve Tanzimat-ı Hayriye'ye ait esasların hazırlanması; Mustafa Reşit Paşa'nın Hariciye Nazırlığı uhdesinde kalmak üzere Londra Elçiliği; Gülhane Hatt-ı Hümayunu; Tanzimat-ı Hayriye; Mısır meselesinin çözülmesi; Dördüncü Paris Elçiliği; Reşit Paşa'nın Lübnan meselesinin çözülmesiyle ilgili çalışmaları; Reşit Paşa'nın Yunan devletiyle aramızdaki ihtilaflı işlere ait mücadeleleri; Tunus ile ilgili hâdiseler; Cezayir meselesi; Mürted meselesi; Baraşen meselesi; Kamame Kilisesi; Konsoloslar meselesi; Fransız - İngiliz münasebetlerine müessir siyasi hâdiseler ve bazı meseleler; İkinci Hariciye Nazırlığı; İndeks.

BÜYÜK FELSEFE LÜGATİ

4. fasikül

(Hazırlıyan : Mustafa Namık Çankı. İstanbul 1954 Cumhuriyet M. 241 - 320 S. 3 Lira).

Eserin bu dördüncü fasikülü «Associanisme» maddesiyle başlamakta, «Caractere» maddesiyle sona ermektedir. Tamamı iki cilt tutacak olan sözlüğün 20-24 fasikülde tamamlanacağı tahmin edilebilir.

TÜRKLER İÇİN İNGİLİZCE SEYAHAT EL KİTABI

(Hazırlıyan : Bedia Avunduk Arda. Ankara 1954 Güzel Sanatlar M. XIII+134 küçük boyda sayfa. 250 kuruş.)

Son yıllarda oldukça gelişen Türk - Anglo - Amerikan münasebetleri sonucunda İngilizce öğrenmek istiyenlerin, yabancı memleketlere seyahat edenlerin sayısı da çoğalmaktadır. B. A. Arda, kitabın bu amaca dayanarak hazırlamıştır. Kitapta, şu başlıklar altında, telâffuzlariyle birlikte, konuşma kalıpları verilmiştir : İkamet beyannamesi veya vize için sorulan sualler; İstasyonda; Bagaj teslim yerinde; Emanette Umumi soruşturma; Trende; Gemide Gümrük muayenesi; Otelde; Takside Otobüste; Bir yerin aranması; Seyahatta ahbaplık; Postahanede; Gazino veya kahvede; Bankada; Hastahanede; Eczanede; Dişçide; Kırtasiyecide; Çarşıda; Kuyumcuda; Ticari anlaşma; Eğlence yerlerinde; Berberde; Otomobilde arıza; Umumi sualler; Ordu için lüzumlu sualler. Kitabı : P. K. 2018 - Ankara adresinden istemek mümkündür.

HER ANNE - BABA - ÖĞRETMEN NELER BİLMELİDİR?

(Yazan : Halis Özgü. İstanbul 1954 M. Ali B. 148 S. 150 kuruş. Türkiye Muallimler Birliği Neşriyatı : 5).

Daha Önce, psikoloji, eğitim - öğretim meseleleri üzerinde sekiz kadar eser yayımlamış olan yazarın bu yeni kitabı, beş bölümde şu bahisleri incelemektedir: Sütten kesilme veya terkedilme kompleksi ile ilgili ruh karışıklıkları; Edip kompleksinin yarattığı iç dünya karışıldıkları ve intibaksızlıkları; İğdiş kompleksinin yarattığı ruh sarsıntıları ve zararlı davranış şekilleri; Kardeş çekememezliği ile ilgili ruh sarsıntıları ve davranış düzensizlikleri; Aşağılık kompleksi ve davranış düzensizlikleri.

SADRAZAM KÂMİL PAŞA

Siyasî Hayatı

(Yazan : Hilmi Kâmil Bayur. Ankara 1954. Sanat B. IV+399 S. 4 lira. Metin dışında 6 resim.)

Kitapta, bilhassa Kâmil Paşa'nın kaleminden çıkmış olan yazıların metinleri dikkate değer. Yazar, bu belgeleri yayımlamakla, geçmiş olayların derinliklerine inilmesini sağlamıştır. Kitabın Giriş bölümünde, Kâmil Paşa'nın iç ve dış siyasetteki düşünceleri, icraatı toplu olarak incelenmiştir. Bu bölümde Lûtfi Fikri'nin yazdığı Kâmil Paşa'nın bir portresi de eklidir. Kitap genel olarak iki bölüme ayrılmıştır: Mutlakıyet Devri; Meşrutiyet Devri.

HAKİKAT PEŞİNDE

—Emeklemeler—

(Yazan : Abdülhak Adnan *- Adıvar. İstanbul 1954 Doğan Kardeş Yayınları A. Ş. B. 296 S.* 250 *kuruş.)*

Kitabının başına koyduğu «Hakikat peşinde» makalesi kitabın adı olunca, yazar, altına bir de «emeklemeler» kaydım eklemeyi uygun bulduğunu önsözünde söylüyor. Bu bir tevazu görünüşü.. Kitapta yer alan 100 kadar yazı, şu başlıklar altında toplanmıştır : Kültüre dair; Üniversiteye dair; Da Vinci'ye dair; Yoldaş ve baş Bayramlar; Dile dair; Fikre dair; Hâtıra kırmaları; Şarkın ve garbın iki büyüğü; Fanteziler; Hürriyet hikâyeleri; Hayvanlar ve bizler; Din ve lâyiklik; Türlü yazılar.

FRANSIZCA SEYAHAT EL KİTABI

(Hazırlıyan : Bedia Avunduk Arda. Ankara 1954. X+98 S. Küçük boyda. 2 lira).

B. A. Arda'nın, gezi sırasında lüzumlu konuşmaları, telâffuzlariyle birlikte veren bu kitabı da, tıpkı İngilizcesi gibi yolcular için faydalı olacaktır. İçindekiler, ayniyle, İngilizcesinde gördüğümüz gibidir. Birkaç ay önce çıkmış olan bu kitabı, İngilizcesinden söz açmışken hatırlatmak istedik.

Yoldaş Beria

Sovyetlerin meşhur Beria'sı sırra kadem basmış... Kimi der Meksika'da, kimi Nevada da... bilinmiyor nerede olduğu... Bütün dünya matbuatı bununla meşgul... Ben de o tarihte İstanbul Ekspres'in muhabirliğini yapıyorum... Basın kartımı almak için Hacı Bayram'daki siyasi şubeye gittim... Oradaki «dostlarımız» la hoş beş ederken, kulağıma çalındı :

— Yoldaş Beria'nın pasaportu ne oldu?...

Tüylerim diken diken oldu ama, renk vermedim... İçimden :

— Tamam yaşaaa!.. dedim... ! Beria Ankara'dan geçiyor demek...

Hemen fırladım, soluğu evde! aldım, telefona sarıldım :

— İstanbul 87333... basın acele ödemeli!...

Karşıma istihbarat şefi Vedat Pekgirgin çıktı :

— Beria Ankara'da.. Bilinmiyen bir memlekete gitmek üzere pasaportunu bugün alıyor...

Hemen o gün İstanbul Ekspres'te havadis boydan boya manşet...

Ertesi günü nal gibi bir tekzib!...

Gazeteden isticvab!...

Meğer Ankara'da bir avukat varmış, adı Beria, soyadı Yoldaş... O imiş pasaport alan...İnanmazsanız Ankara telefon müdürlüğünün 53 senesi rehberinin 204 üncü sayfasına bakın; şöyle yazar :

Yoldaş Beria... Avk. Anaf. C. Konya S. 6.... 10762...

Gazeteden kovdular beni... ne yapayım...

** Bu yazı Şinasi Nahid Berker tarafından hazırlanmakta olan Matbuat Hazretleri adlı kitabın yakında çıkacak ikinci cildinden alınmıştır.*

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Ciddiyeti ile tanınmış bir şahıs olan General Richard Whitcomb Pusanda Amerikan askerlerinin menfaate verdikleri bir maskeli baloda mahalli bir elbise ile görülerek herkesi hayret içinde bırakmıştır.

Kareli ailelerin yaşlı erkekleri tarafından giyilen bu kıyafet beyaz bir entari ve soba borusu gibi siyah bir şapkadır. — (A.P.)

*

Sabık Amerikan Hava Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanının oğluTeğmen Hayt Vandenberg Batı Almanya üzerinde infilâk eden bir Jet uçağından 8 bin metre yükseklikten paraşüt ile atladığı zaman aldığı yaralara rağmen kendine gelir gelmez, «Hiç bir şeyim yok, gayet iyiyim.» demiştir. Yirmi altı yaşında olan pilota bu sözünde niçin ısrar ile durduğu sorulduğu zaman, «Babam, bir insan yedi sekiz kete attan düşmeden süvari olamaz, dedi, ben de kazadan sonra bu sözü hatırladım.» cevabını vermiştir. — (U.P.)

*

İowa Belediye Reisi William Keenan, geçenlerde kilisede yapılan bir âyinde hazır bulundukları sırada arabalarına ceza yazılan on iki kişinin para cezalarım ödeyen rahip Morriarty'ye parasını iade edeceğini vaadetmiştir. Belediye Reisi bu vaadinde sokaklardaki park etme tahdidini de normal bir sekle koyacağım ilâve etmiştir.

(New York Times)

Kraliçe Elizabeth'in yeğeni ve İngiliz tahtının yedinci varisi olan Kent dükü on dokuzuncu doğum gününü tesit ettiği sırada bir çok hediye ve tebrikler ile beraber hiç beklemediği bir hediye de almıştır.

West Point'deki salahiyetli makamlardan gelen bu hediye Kent Dükünün Trafik Kanununa riayet etmemesi üzerine yollanan bir ceza kâğıdıdır. Bu cezayı öğrenen Kent Dükü bu kadar küçük bir suç yüzünden doğum gününün berbat edilmesine çok hırslanmıştır.

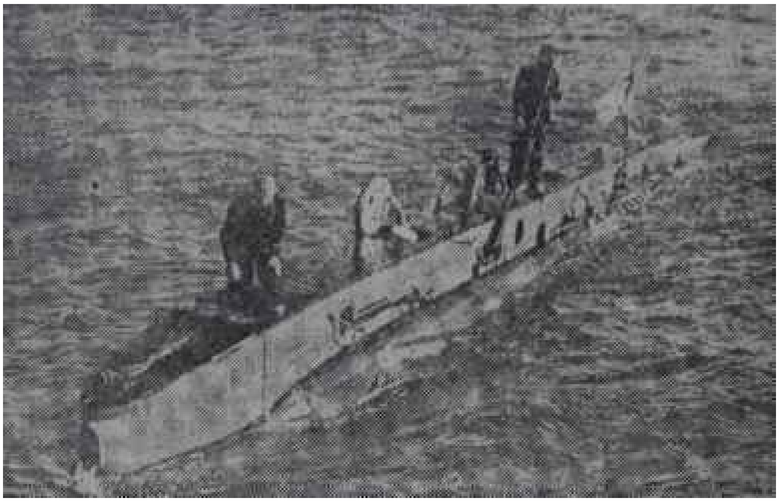
Ceza bir miktar parayı ihtiva etmekte ve merasim sahasında yarım saat bir aşağı bir yukarı yürümesini icap ettiriyordu. — (New York Times)

Son günlerde eski Mısır Kraliçesi Neriman'ın ikinci kocası Ahdam El Nakeeb'den de boşanacağı söylenmektedir. Bu dedikodular çıktığı sırada eski kraliçe Neriman annesi ile birlikte Paris'e, oradan da Cenova'ya gitmek üzere uçağa binmiştir. Ve işin güzel tarafı bu dedikodular ve seyahat başladığı zaman Neriman'ın kocası hiç bir şeyden haberdar değildi. O kadar ki, Ahdam El Nakeeb, karısının kendisinden ayrılacağını gazetecilerden öğrenmiştir. — (New York Times)

*

İowa eyaletindeki St Patrick kilisesinde J. T. Morirarty'nin vaazını dinlerken otomobillerini «Park yapılamaz» işaretleri arasına yerleştiren 48 ziyaretçiye kesilen 12 dolar cezayı Morirarty kendi cebinden ödemiştir.

(News - Week)

Minyatür denizaltı

Ancak bir bahriyeliye yetiyor

*

Sabık İtalyan Başbakanının oğlu caz piyanisti Pierro Piccioni Roma'da Rejine Coeli hapishanesinde bulunmaktadır. Wüma Montesi dâvasının kararını Piero, hapishanede bir aşağı bir yukarı dolaşarak beklemektedir.

(New York Times)

*

İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in kızı Prenses Ann, Eustin'e gitmek üzere yola çıktığı vakit etrafındakilere keyifli keyifli el sallamıştır. Bir müddet sonra otomobil midesini bulandırmağa başlamış, küçük prensesin keyfi kaçmış ve yanında bulunan annesini o kadar tedirgin etmiştir ki, hanedan mensupları biran evvel geri dönmek zorunda kalmışlardır. (News Week)

*

Murrel Selly isminde 53 yaşında dul bir kadına devam ettiği dans mektebinin hocası, kendisine «Sen dans etmesini asla öğrenemezsin, koca budala» demiştir. Yaşlı kadın bunun üzerine hocası aleyhine hakaret dâvası açmıştır. Fakat, dâvayı kazanamamıştır. Sebebine gelince, Murrell Selly altı yüz dersin ücretini peşin vermiş, ancak 260 derse devam etmiş ve kontratı ihlâl etmiştir. Bu ihlâl dâvayı kaybetmesine kâfi gelmiştir. Hâkim kararında, geriye kalan 340 derse devam ettiği takdirde «belki» dans öğrenebileceğini de kendisine bildirmiştir. — (News Week)

Lozan'da bir cemiyetin yararına bir sirkte tertip edilen müsamerede bulunan Charli Chaplin, yarattığı meşhur tip Şarlo'yu canlandırması için yapılan teklifleri red etmiştir. Chaplin, sebep olarak, bu tipi tekrar yaşatabilmek için çok yaşlanmış olduğunu ileri sürmüştür.

Charli Chaplin, yeni bir filim hazırlamaktadır. Bu filminde Avrupa'dan Amerika'ya büyük ümitlerle giden bir gencin hayatını canlandırmaktadır. Bu filmin kahramanı Chaplin'in meşhur kıyafeti ile görünmekte, bastonunu, bıyıklarım ve uzun burunlu ayakkabılarım taşımaktadır.— (New York Times)

RADYO

Ankara

Her şey bir kişi için

Uzun boylu, kıvırcık saçlı, zayıf çehreli bir zat sağa sola telâş içinde koşuyordu. Bu telâş ve heyecan o kadar fazla, o kadar tuhafa ki, âdeta bu zatın mühim günlerinden birini yaşadığına —evlenmek gibi, nişanlanmak gibi— herkes inanacaktı. Belki de kendisi böyle istiyordu. Bu telâşlı, heyecanlı havanın içinde yavaş yavaş kapılar açılıyor, insanlar, insanlar bir salonu dolduruyordu. Orkestra üyeleri yerlerini alıyor, teknik elemanlar mikrofonları düzeltiyorlar, çalışıyorlar, fakat bütün bu işleri sessiz, her işini bilen, bütün o heyecana, telâşa rağmen her şeyin muntazam olacağına inanan bir hâl ile yerine getiriyorlardı.

Radyonun büyük salonu doluyordu. Doluyordu ve oturacak yer kalmıyordu. Gelenlerin arkası da kesilmiyordu. Kalabalık yerlerini bulamadıkça biraz sinirleniyor, işin ehli bazı memurlar meseleyi kökünden kesip atıyorlar, oturacak bir yer temin ediyorlardı.

Daldan dala programının hazırlanışı, bir telâş içinde idi. Matbu davetiyelerde daldan dala programının tertipleyicisi Erdoğan Çaplı'nın imzası vardı. Bu demekti ki, Erdoğan Çaplı istediğini bu programa çağırır, istemediğini çağırmaz. Ancak «istedikleri» de o kadar fazla idi ki, gelenler ayakta kalıyor, kapıda, -binaya giriş kapısında- içeri giremiyen, hem de davetiyesi olduğu halde giremiyen vatandaşlar, bekliyordu. İlk bakışta görülüyordu ki, daldan dala programının idare edilişi kadar, tertibi ve seyri de bir intizamsızlık içinde idi.

Bir gazeteci —diyelim ki bu satırların sahibi— dışarıda sigarasını tamamladıktan sonra, azami dikkat göstererek programın —mikrofona konulduğu— salona girmek istedi. Elinde davetiyesi vardı, davetiyenin arkasında yazdı bütün şartları haizdi.Elinde bastonu yoktu, başında şapkası bulunmuyordu, hepsinden mühimi öyle durmadan öksürtecek bir hastalığa da müptelâ değildi. —Davetiyenin arkasında öksürmenin yasak olduğu, bastonun, şapkanın elde bulunmasının asla kabule şayan görülmediği yazılıyordu—.

İçerisi bir karışıklık içinde idi. Kapının ağzını halk doldurmuştu. Hepsinin elinde davetiye vardı. Memurlardan birisi bu kadar kalabalığın nasıl olmuş da içeri girebilmiş olmasına hayret etti, yoksa arka kapılardan birisi mi açık, dedi. Bu sual meseleyi . kökünden halledemezdi, programın tek idarecisi olarak görünen Erdoğan Çaplı'dan da böyle bir suali sormak, şimdilik, bugünkü şartlar altında kimsenin aklından geçmiyordu.

Bastonsuz, şapkasız ve bilhassa öksürüksüz gazeteci bir yer bulmak için sağa sola bakındı, her nedense —belki de dikkati çekecek bir bastonu, bir şapkası, inilti halinde öksürüğü olmadığı için— kendisine yer gösteren bulunmadı. Müdür Münir Müeyyet'i makamında gürdü, durumu anlattı, o da hayretler içinde kaldı, idareye tahsis edilen koltuklardan birisini bu gazeteciye vermelerini emretti. Nihayet bir yer bulmuştu, oturdu.

Daldan dala programı saat 11 de başlıyacaktı, fakat davetlilerin 10.45 de salona girmeleri, yerlerini almaları yine davetiyelerin arkasına yazılmıştı. 10.50 de hâlâ yer arayanların bulunduğunu gördüğü zaman, biraz hayret etti, her iş insanın kendi tabiatına uygundur, dedi, ve bekledi. Orkestra karşıda yer almıştı, mikrofonun önünde Devlet Tiyatrosu sanatkârları oturuyordu, fakat iskemlede değil, mikrofonun konulduğu yüksek bir yerin kenarına ilişmişlerdi. Daha aşağıya türküleri söyliyecek, çalacak ekip, onun karşısına alaturka musikisinin üstadları yerleşmişti. Alafranga müzik en yukarıda, normal yerinde bulunuyordu, sağda solda iki piyano, soldaki piyanonun hemen yaranda Erdoğan Çaplı duruyordu.

Lâcivert elbisesi, beyaz mendili ve papyon gravatı ile şimdilik ciddi bekliyordu. Bu bekleme sırasında elleri, kollan ile sağa sola emirler yağdırıyor, programın başlamasına bir dakika kala bağıra çağıra konuşuyordu. Programın başlamasına bir dakika kala, Erdoğan Çaplı'nın bu kadar yüksek sesle konuşmasının tek sebebi olabilirdi. Bu sebepte şuydu: Biliyordu, o kadar hâkim ve dakik hareket etmeğe alışmıştı ki, saate bakmadan bile programın başlıyacağı dakikayı biliyordu. Bilen insanların huzuru, rahatı ve dikkati içinde idi!

Program spikerin küçük bir girişi ve Erdoğan Çaplı'nın piyanoda «daldan dala koşalım, hep beraber coşalım» şarkısını çalması, etrafındaki bir kaç gencin şarkıyı söylemesi ile başladı ve o ne başlayıştı.

Yine spiker geldi, Sevil Berberinden orkestranın çaldığı bir parçayı dinliyeceklerini, dinleyicilere, seyircilere bildirdi ve Erdoğan Çaplı şef orkestra yerini aldı. Müzik tedvir şefi orkestrayı idare ediyordu, herkes kabiliyetine, bilhassa hareketlerine hayran idi. Bütün filimlerde, bütün operalarda, bütün anlatmalarda bir orkestra şefinin —isterse rol yapsın— bundan daha mükemmel hareketli ve canlı olduğu görülmüş şey değildi! Erdoğan Çaplı orkestrayı geniş işaretler, —düzgün saçlarının dağılmasına ve alnına düşmesine rağmen— ve mimikler ile idare ediyordu. Orkestra vazifesini bitirdi, alkış alkış.. Ve Erdoğan Çaplı herkes indinde, nazarında muvaffak olmuştu. Bir orkestrayı idare etmiş, alkışlanmıştı. Spikerin anonsu hâlâ kulaklarda çınlıyordu. Dinlediğiniz eseri «Erdoğan Çaplı» idare etmişti.

Program başladığından bu yana on dakika geçmiş, on dakikada Erdoğan

Erdoğan Çaplı «Daldan Dal»a geçiyor

Böyle başladı...

Böyle bitti

Foto : Hüseyin EZER

Çaplı ismi iki kere hem de iki defa tekrar edilmek sureti ile söylenmişti.

O gazeteci salonu gözden geçirdi. Sanatkârlar birbirleri ile mükemmel şekilde konuşuyorlardı. Halk ise, karşıda kırmızı ışığın «susunuz» tehdidi altında öksürmeden, konuşmadan oturuyordu.

Daha sonra Telcin Akmansoy'un mikrofona koyduğu bir skeç temsil edildi. İstenildiği kadar kısa, fakat istenildiği kadar mükemmel bir temsil değildi. Rol alan üç sanatkâr belki vazifelerinde kusursuz idiler, ancak tertiplenen hikâyede bir orta oyunu havası vardı. Sadece taklide, sadece bir kekemelik illeti ile, bir sağırlık derdine uğramış iki insanın durumları dakikalarca dinlendi. Sonu gayet kısa, birdenbire ve kolayca anlaşılmıyan bir tarzda idi.

Radyo idaresinin radyofonik piyeslerdeki tutumu üzerinde şikâyet pek çok idi. Bu şikâyetler bir iki satırla anlatılamaz. Uzun uzun üzerinde durmak lâzımdır.

Radyofonik skeç sona erdikten biraz sonra, telefonla aramalar, taramalar başladı. Hele bir tanesine bayıldık doğrusu! Hemen hepsinde bir hanım telefona cevap veriyordu, işler o kadar iyi ayarlanmış ve tertiplenmişti ki, bir garptan, bir şarktan parça çalınması isteniliyordu. Hele bayıldığımız cevap herkesi hayret içinde bıraktı, parmak ısırttı. Bir bayan telefonda klâsik müzikten çalman küçük bir parçayı o kadar seri ve doğru cevaplandırmıştı ki, âdeta bütün seyirciler yeni bir dehânın ismini öğrendiklerini kabul ederek şaşırmışlardı.

Daldan dala programındaki telefonlu bulmacayı bu monotonluktan kurtarmak lâzımdır. Sonra, eş dost bu programa davet edilecek ise, programın içine telefon numaralarını sokup, muhakkak onları arayıp bulmak itiyadından vazgeçilmelidir. Çalman parçayı bilse de bilmese de davetiyeyi kendisine göndermek daha kolaydır. Bu, Erdoğan Çaplı için de bir kolaylık temin edecektir; böylece bazı tertipli telefon aramalarına rağmen, biç cevap çıkmamasının önüne geçilmiş olacaktır.

Telefonlu bulmaca, davetiye mukabili olmaktan kurtarılır ve yapıldığının teni bir usule götürülürse, muayyen bir zaman içinde dört veya beş dinleyici radyo idaresini bulur, istediği parçayı çaldırır, —Çaplı'nın yetiştiği isteyin çalalım programı gibi— hem de kifayetsiz elemanlardan müteşekkil radyo kadrosunu mükemmel bir imtihandan geçirir. Telefonların radyo idaresini araması şeklinde bir tertibe gidilirse, sanatkârların memnun olacaklarından kimsenin şüphesi olmıyacaktır. Bu suretle, Erdoğan Çaplı'ya iffetinin ehli olduklarını isbat etmek imkânını bulacaklardır. Halkı bir veya bir buçuk saat oyalamak iddiasında olan ve bilhassa tatil gününe getirilen böyle bir program baştan sona kadar her hafta yenilik, bir değişiklik ihtima etmelidir. Olmıyacak şeyler tertip edilmelidir ki, böylece dinleyici her hafta bir şeyler bekliyebilsin. Şimdiki hâli ile bu program biraz müzik dinlemek veya dinlemeyi arzu ettiği sanatkârı işitmek için aranmaktadır.

«Daldan dala» nın dinleyicileri

Bastonunuzu bıraktınız mı?

Şimdi bugüne kadar olagelen programları bir göz önüne getiriniz. Başından sonuna kadar hepsi ayni hava içinde, ayni tarzda devam edip gitmiştir.

Bir adam, on adam

Telefonlu bulmacanın tek iyi tarafı daldan dala programında her iki musiki şubesine yer vermesi idi. Fakat, geçen hafta bu usule veda edilmiş, biraz fedakârlık gösterilmiş ve alaturkanın sadece telefonlu bulmacalara inhisar ettirildiği görülmüştü. Sadece mikrofona kifayet eden sesi ile Neriman Sarısözen ve diğer bir bayan sanatkâr! Bunların dışında bir fazlalık yokta. Fakat alaturkanın çalınması, çalınmağa başlamasında da Erdoğan Çaplı baş köşeye kurulmuştu» Başlamalarını işaret etmek en tabii hakkı, alaturka müziğin idaresine de girişmek en büyük haksızlığı idi.

Türkülerin çalınmasına, söylenmesine, de Erdoğan Çaplı nezaret ediyordu. Ara geçişleri tanzim etmek onun hakla idi. Senfonik caz programında Çaplı bir idareci, bir orkestra şefi rolünde görünüyordu. Senfonik cazın başlangıçlarında piyanosunun başında bulunuyor, bir müddet sonra ikinci piyanoya bu vazifeyi devrediyor ve dağınık saçlı başlı, bol kol ve el hareketli idareci sistemine, şefliğe dönüyordu.

Bu nasıl bir sistemdi? Ve nasıl oluyordu da, bir kişi müzik denilen her şubesi büyük ihtisas işi olan bir sahada, sahalarda, her seferinde ve her yerde sahibi selâhiyet bir kimse olarak kendini ortaya koyuyordu.

Bu radyo idaresinde mesul makamlar yok muydu? Bu makamları işgal eden zevat, hiç mi bu programın tatbikinde hazır bulunmamış, hiç mi bir kimsenin —on parmağında on büyük marifet— her şeyi yapmağa çalıştığını, bu iddiada bulunduğunu görmemişti?

Yarabbi, geçen Pazartesi daldan dala programının bitişindeki şekil ne idi? Bir buçuk saati doldurmak için, ne tertiplere girişilmemişti ki... Bir gazinonun şantözü, o gazino cazının bir klarnet elemanı on beş dakika programı doldurmak için getirilmişti. Ve sonra, Türk elemanları ile alay edercesine, şef Çaplı, bu şahsı mikrofona ön plânda, birinci sınıf bir eleman imişçesine çıkarıyor, her hafta saatlerce mukadderat birliği ettiği —bu saat için— diğer müzisyenleri geriye, ikinci, üçüncü plâna itebiliyordu.

Bu durumlara, bir koca programı şahıs inhisarından kurtarmak için program müdürü Naci Serez niçin harekete geçmiyordu: Bu memlekette, her hangi bir ihtisas şubesinin otoritesi bile su gibi harcanırken, radyo zor bir durumdan kurtarmak için, niçin yetkilerin tahdidine, hareketlerin bir nizam ve intizama konulması cihetine gidilemiyordu, bilinmez.

Cengizhan Koraltan, babadan gelen bir soyadının himayesinde bulunuyordu. Fakat, bütün bu vazıh garabetlere, tarifsiz kötü hareketlere girişilirken, âtıl ve hiç bir icraat gösterememek gibi duruma neden giriliyordu, belli değil!

Şimdi radyonun gözbebeği haline gelen spiker Kemal Kaltaoğlu'nun böyle bir program için kifayetsiz olduğu da aşikârdı. Bir Suat Taşer edası hiç bir zaman programa hâkim olamadı. Spiker buhranı mevcut ise, Taşer gibi Devlet Tiyatrosunun kifayeti elemanla-

rından faydalanmak, çeşitli ses ve takdimi teinin etmek kabildi.

Bir buçuk saatlik uzun bir programı, mevcut imkânlarla çıkarmak için idarecilerde kâfi «nefes» yoksa daha kısa, fakat özlü bir tertip pekâlâ yapılabilirdi. Yapılabilinir de...

Program kısaltılmalıdır. Meselâ bir saat içinde, muhtelif branşlarda "daldan dala" uzun mesafeli «koşmadan» az, fakat öz bir tertip yapılabilir.

Sanatkârları kullanış tarzımız daha ölçülü ve faydalı bir esasa bağlansın-

Medih isteyenlere

Denilebilir ki, Türkiye'nin en kötü çalışan radyosu Ankara, denilmektedir ki, dünyanın en berbat neşriyatını yapan radyo yine Ankara'dır. Söz Batı musikisinden açılınca, bir kaç misal vererek, Ankara radyosunun fecî hatalarına işaret etmiş olalım.

Bir insan tasavvur edin, en iyi niyetlerle, hem de methetmek için radyonun başına otursun. Ve bu adam....

Düğmeyi çevirdi.. Geçen haftanın her hangi bir günü saat 22.15 idi. 22.45 e kadar devam edecek konsertolar programı vardı. Spiker takdim etti:

«— List'in piyano konsertosunu dinliyeceksiniz.»

Çalınmağa başladı. Fakat, iyi niyetli, methetmek istiyen insanın bu işi yapmasına radyo idaresi imkân vermiyordu. Çünkü çalınan konserto, «Brahms'ın keman ve piyano için çift konsertosu» idi. Birden yayın yavaşladı, durdu ve ne bir özür dileme, ne bir tatlı bahane söylenmeden List'e geçildi.

O insan caz musikisine en az Erdoğan Çaplı kadar meraklı idi.

Dizzy Gillespie kuartetinden parçalar dinleyeceğini spikerden öğrendi. Alta ilâ yirmi kişilik bir orkestradan caz dinledi. Radyo idaresi ya «kuarteti» veyahutta yirmi rakamını bilmiyordu.

Radyosunu hiç kapamadı. Bir ara müzik yayım durdu. Bir erkek sesi gürül gürül turizm hakkında bir nutuk verdi, bitirdi. Tekrar müzik başladı. Neydi, kimdi, niçin konuşuyordu, konuşmuştu. Anlıyamadı.

Şimdi siz alâkalısına durumu anlatın, «bunlar olağan işler, ufak meseleler» deyip, geçiştirmek istiyecektir. Bunlar ufak meseleler ise, büyükleri nasıl olur.. Tahmin edersiniz.

İstanbul'da dram

Zeki Müren dâvaya bağlı kalmadı, boykot kararını alan bütün arkadaşlarını yüz üstü bıraktı, "yuvaya döndü". Zeki Müren, diğer ses sanatkârları gibi Münir Nurettin Selçuk'un bilenine ve bilmiyenine tatbik etmek istediği usul derslerinin aleyhinde idi, karar aleyhinde sert, ama çok sert. —kendisinden biç beklenmez— beyanatlar vermişti. Nedense birden karar değiştirdi, radyo konserlerine devam etti. Halbuki Şark usulünde —kastımız musikidir— iyi yetişmişti, bu hakkı teslim etmiyen yoktu.

Her iki radyomuz da müşavir veya tedvire memur müzik şefleri ile, birbirini tamamlıyan, areketlerinin mânasına kadar garip bir anlayış içinde idare edilip gidiyor...

TİYATRO

Perde arkası

Muzaffer Aslan
Tokat atan centilmen

Kim idare eder bunları?

İşin aslına bakarsanız mesele «Veronalı iki centilmen» in temsillerinden çok önce kendisini hissettirmiş, bir kaç hâdise ile meydana çıkmış, fakat alâkalıların vurdumduymazlığı sayesinde müzminleşmiştir.

İstanbul Şehir Tiyatrosunda, geçen hafta efendiliği ile tanınan bir aktör (Muzaffer Aslan), bir hanım sanatkâra (Perihan Tedü) bir tokat atmış, hanımın eşi de (Suavi Tedü) elindeki kılıcı rastgele savurmuştur. Araya girenlerin istikametini değiştirdikleri bu kılıç belki bir sanatkârın ölümüne dahi sebep olabilirdi; işe savcılık el koyar, karısına tokat atıldı diye, elindeki kılıçla arkadaşını öldürecek kadar gözü kararan sanatkarı hapse atarlardı. Bir yandan da adli tahkikat devam edip giderdi. Aynı şekilde, bu yaz Gülhane Parkındaki temsiller sırasında, İzmir belediye reisinin de hazır bulunduğu kulis münakaşasında araya girenler gecikseydiler bir sanatkâr ile tiyatro müdürü birbirinin kafalarını, gözlerini yarabilirlerdi. Yine aynı yaz temsilleri sırasında, yapılan haksızlığa tahammül edemiyen sanatkârlar dört kişi değil de on dört kişi olabilir ve İstanbul Şehir Tiyatrosu temsilleri devam edemeyebilirdi. Yâni demek istiyoruz ki, şu son zamanlarda İstanbul Şehir Tiyatrosunda, ciddî bir tiyatro disiplini ile kabili telif olamıyan bir çok müessif hâdise cereyan etmektedir.

Bu hâdiselerin tahkikatı yapılmış mıdır, failleri cezalandırılmış mıdır? Cezalandırma isinde kıstas nedir? Tiyatronun bu hususu tasrih eden bir nizamnamesi var mıdır?

— Hayır, yoktur!

Gelelim Ankaradaki Devlet Tiyatrosuna : Uzak değil, çok yakın, henüz mahkeme mürekkebi kurumamış, Şûrayi Devlet kararı alınmamış «Ramak kaldı» hâdisesine...

Hatırlanacağı gibi, bir hanım sanatkâr bir erkek arkadaşına tokat atmıştı, provayı seyretmekte olan hanım sanatkârın eşi de sahneye koşmuş bir boks maçı tertibetmişti. Devlet Tiyatrosunun yönetim kurulu ertesi gün toplanmış, kendi kendine karara varmıştı. Bazı sanatkârları cezalandırmıştı. Fakat aksiliğe bakınız ki tiyatroda disiplin cezası alanlar mahkemede haklı çıkmışlar, tiyatronun suçsuz farzettikleri de haksız görülmüştü. Devlet Tiyatrosu bu kararları alırken elinde bir nizamname var mıydı?

— Hayır, yoktu!...

Bu hâdiseler «mevzii» dir. Bununla beraber çok mühim bir hakikati açıklamaktadır: Tiyatrolarımız keyfî idare edilmekte, temelsiz kurulmaktadır. Bu hakikat ise bizi yeni bir gerçeğin önüne çıkarmaktadır :

Bilindiği gibi Şehir Tiyatrosunun kuruluşundan itibaren çeyrek asır boyunca başında Muhsin Ertuğrul bulunmuştur. Muhsin Ertuğrul zamanında ne kurul, ne müdür, ne de icraata müdahaleye cesaret edecek bir merci vardı. Şehir Tiyatrosunun tasdikli bir talimatnamesi de yoktu.

Muhsin Ertuğrul kendi nizamnamesini tatbik eder, kimse baş kaldıramaz, ses çıkaramaz, itiraz edemezdi. Tiyatro da güllük gülistanlık görünürdü.

Tiyatroda her şey ondan sorulur, her şeyin hesabı ona verilirdi. Artık o hale gelmişti ki sanatkâr ve teknisyenlerin hususi hayatini da rejisör tanzim eder, yaz tatillerini kimlerin nerelerde geçireceklerini o tesbit etmese bile fikri alınırdı. Başında çalışkan bir adamın bulunduğu müddetçe devam etmesi tabiî olan bu idare sisteminin, o adamın çekilmesi ile yıkılacağı da aşikârdı. Nitekim beş, altı seneden beri inkıraz emareleri gösteren İstanbul Şehir Tiyatrosunun bütün mesuliyeti, onu kanun ve nizamlara bağlamadan, keyfine göre idare etmiş ve bu neticeye getirmiş olan zata aittir.

Muhsin Ertuğrul belki kanun huzurunda değil, fakat Türk Tiyatrosunun vicdanında gününü gün eden bir diktatör olarak tanınacaktır.

Kendisinin ayrılmasını müteakip, tiyatronun eskilerinin nasıl bir post mücadelesine girdiklerini zaman zaman İsviçreden ve Ankaradan bizzat takip etmişti. Nihayet eskiler için bir «kurul» formülü bulunmuş ve «kıdemlilik»

rütbesi ihdas edilmiş, fakat netice itibariyle tiyatro da tiyatroluğunu kaybetmişti.

Bir iki sene önce gazetelerin devamlı ikazları ile harekete geçen Vali Gökay, bir ara isabetli bir harekette bulunda. Orhan Hançerlioğlu gibi, işi esastan tutmasını bilen bir genci tiyatroya müdür tayin etti. Genç müdür, tam icabedeni yapmaya başladığı sırada, menfaatleri haleldar olan tiyatronun eskileri kendisini uzaklaştırmaya muvaffak oldular. O günden sonra da ecnebi rejisör gelmesine rağmen tiyatro iflah olmadı.

Bu bahiste demek istediğimiz şudur ki İstanbul Şehir Tiyatrosu şahıs iktidarına dayanılarak devam ettirilmiş bir müessesedir. Hiç bir esas ve nizama bağlı «olmadığı ve bağlanmak istemediği için de yıkılmaya mahkûmdur.

Şimdi Ankaraya bakalım: Devlet Tiyatromuzun kuruluş hazırlıklarını Muhsin Ertuğrul yapmış, bu yolda bir hayli çalışmış ve dâvayı tahakkuk ettirmiştir. Ancak gözden kaçan mühim bir nokta var; Devlet Tiyatrosu kanunla kurulan bir müesese olmakla beraber, işletmesini tesbit eden bir nizamnameye sahip değildir. Yâni tıpkı istanbul Şehir Tiyatrosu gibidir, şahısla kaimdir. O da şahısların koydukları Karakuşi hükümlerle idare edilir. Umum Müdürlük mevkiinde bulunan zat muktedir ise, fazla sızıltı yapmadan işler yürür. Fakat herhangi bir sebeple o zat makamından ayrılırsa, müteakip devrelerde mumla aranır. Bu sistemin bir tek şahıs bakımından sağlıyacağı maddi ve mânevi faydalar hudutsuzdur. Evvelâ herkes onun iktidarına havran olacaktır, aleyhinde bulunanlar bile o uzaklaştıktan sonra vukua gelen keşmekeş içinde kendisini hasretle yadedecektir. Saniyen, aleyhinde çalışanlar bulunursa, onsuz işlerin ne hale geldiğini onlar da görüp, her dediğini keramet olarak kabul edeceklerdir.

Nitekim Devlet Tiyatrosunda aynı durum, önceden tesbit edilen mizansene uygun olarak cereyan etti. Muhsin Ertuğrul'un Umum Müdürlüğüne tahammül edemiyenler Vekâlet nezdinde şiddetli harekete geçtiler ve onu uzaklaştırdılar. Fakat Muhsin Ertuğrul'un Devlet Tiyatrosundan uzaklaşmasını müteakip başıboş ve müeyyidesiz kalan tiyatroda öyle hâdiseler oldu ki, aleyhtarlarının tavassutu ile Muhsin Ertuğrul Devlet Tiyatrosunun başına tekrar getirildi. Şimdi işler yine yoluna girecek, yine tiyatrodaki şikâyetler dinecektir. Ama bu meseleyi hal eder mi? En son ihtimalle, Muhsin Ertuğrul'un —Tanrı uzun etsin— ömrü boyunca müessesenin başında kaldığını farzetsek, Devlet Tiyatrosu problemini haletmiş sayılır mı? Neticede bir gün dizlerimizi döverek lanetler yağdırarak, yapılan masrafa hayıflanmaz mıyız?

Tiyatroyu şahıslar değil, sosyal nizam yaşatır. Bunu böyle bilmemiz, buna göre hareket etmemiz icabeder. Hem o takdirde başkalarının da, konulan esaslara riayet etmek şartı ile müesseseyi daha iyi idare ettiğine şahit oluruz.

MÜZİK

Prokofiyef - Şosakoviç - Haçaduryan
3 ahbap çavuşlar

Rusya

Boyunduruk altında Musiki

«İdeolojisiz musiki olmaz. Musiki başlı başına gaye değil, bir mücadele vasıtasıdır.»

Bu sözleri bilindiği, yahut tahmin edilebileceği, gibi bir Sovyet bestekârı Dimitri Şostakoviş söylüyor. Böyle bir kanaat, sanatkârdan ziyade politikacıya yakışırdı. Zaten Şostakoviç de bir bakıma politikacıdır. Politbüro'daki efendilerin diktası altında besteler. Gaye, Sovyet ideolojisini temsil eden, burjuva formalizmine zıt, halkın anlayacağı tipte eserler yazmaktır. Parti hattından kazara ayrılıverseler, Sovyet bestekârları afaroz edilirler. «Mzensk'li lady Macbeth» adlı operasında, sosyal endişelerle değil de sırf can sıkıntısından intihar eden bir kadını temsil etmesi, dokuzuncu senfonisinde batının modern musikisine yalan bir anlayış ortaya koyması Sovyet liderlerinin hoşuna gitmemişti. Buna mukabil proletarya ihtilâlini tasvir eden beşinci senfonisi, «Leningrad» ismini taşıyan yedinci senfonisi batı memleketlerinde ucuz ve zayıf eserler telâkki edildikleri halde bunlar Şostakoviç'e Rusya'da büyük şeref kazandırmıştı. Haçaduryan ve müteveffa Prokofiyef başta olmak üzere, diğer Sovyet bestekârları da rejime sadakatleri nisbetinde, resmi makamların tasvibine mazhar olmuşlar yahut gazabına uğramışlar, arada sırada «hizaya gelmek» zorunda kalmışlardır.

Evvelki hafta New York Filârmonik — Senfoni Orkestrası, Dimitri Mitropulos idaresinde, Şostakoviç'in onuncu senfonisini Amerika'da ilk defa olarak çaldı. Münekkitler görüşlerinde müttefik değildiler.

New York Times münekkidi Olin Downes eseri beğenmişti :

«Şostakoviç'in şimdiye kadar meydana getirdiği en kuvvetli ve en büyük senfoni» diyordu. Herald Tribune'ün yeni münekkidi Paul Henry Lang ise şikâyetçiydi. Ona göre eser, dağınık, gürültülü, mütecanis bir uslûptan ve hatta kültürden mahrumdu.

Senfoni on ay kadar önce Leningrad'ta çalındığı zaman Rus münekkidleri de kanaatlerinde birleşmişlerdi. Fakat onlar tenkidlerini bermutad içtimai görüşe istinad ettiriyorlardı. Aleyhte olanlar, bu senfoninin «trajik» bir eser olduğunu, bele musiki münzevi bir ferdi temsil ediyorsa bunun Sovyet cemiyetine aylan bir artistik tavımdan başka birşey olamayacağını ileri sürmekteydiler. Bestekârı savunanlar ise eserini dünya sulhuna ithaf eden Şostakoviç'in «nikbin bir trajedi» yazmış olduğunu söylüyorlardı.

«Nikbin bir trajedi...» Bu görüşüele alan Amerikan Tüne mecmuası, Şostakoviç'in durumunu, Orwell'in 1984 adlı fantezisindeki şiarla pek güzel vasıflandırıyor: Harp sulhtur, hürriyet esarettir.»

Opera

Metropolitan'da bir zenci

New York Metropolitan Operası müdürü Rudolf Bing «bu heyecan neye?» dedi. «Şimdiye kadar hiç iyi şarkıcı angaje etmedik mi?»

Tanınmış kontralto Marian Anderson'la bir kontrat imzalamıştı. Fakat işin «heyecan» uyandıran tarafı, kontralto Anderson'un zenci olmasıydı. İlk defa olarak bir zenci şarkıcı Metropo-

litan sahnesine çıkacaktı. Rudolf Bing, Marian Anderson'a birgün, bu yıl temsil edilecek olan Verdi'nin Maskeli Balo'sunda Ulrica rolünü teklif etmiş, o da bir deneyeceğini söylemişti. Partiyi o zamana kadar görmemişti. Fakat orkestra şefi Mitropulos'la yapılan bir prova işin mükemmelen yürüyeceğini ortaya koydu. Kontrat imzalandı.

Rudolf Bing bundan üç sene önce bir başka zenciyi daha angaje etmişti. Bir şarkıcı değil.. Dansöz Janet Collins Müdür, ilerde başka zenci şarkıcıları da Metropolitan kadrosuna dahil etmek tasavvurundadır. Zencilerin birçok bakımdan (ses hacmi, fasih telâffuz, tiyatro duygusu...) beyaz opera sanatkârlarından iç de aşağı olmadıkları — hatta bazan da üttün oldukları — ekseri münekkitlerce kabul edildiğine göre Rudolf Binsin bu kararı Metropolitan'a yeni ufuklar açabilir.

Marian Anderson eskiden beri Metropolitan'da şarkı söylemek ister, fakat ırkı buna mani olurdu. O zamanlar biz zenci sanatkârı angaje etmek, Met idarecilerinin aklından bile geçmezdi Bunun üzerine sanatkâr, konser sahasına atılmış ve kendine büyük bir şöhret sağlamıştı.

Caz

Caz nedir ve ne değildir

Bizde caz musikisi, bilhassa gençler arasında, sevilen bir musikidir. «Sevilen» diyoruz. Fakat hemen kaydedelim ki çok defa caz namı altında bu musikiyle hiç alâkası olmıyan şeyler rağbet görür. Umumun nazarında caz, tango, rumba, samba, yahut da moda olmuş piyasa şarkılarıdır. Her baloda, düğünde, gazinoda çalan orkestraya caz orkestrası denir.

Bu yanlı; anlaşılmanın sebebi, herşeyden önce, memleketimizde cazı hakiki mahiyetiyle anlamış şahısların azlığı bunların da şimdiye kadar, bütün dünyada yeni bir sanat branşı olarak kabul edilmiş caz musikisini tanımak için fazla fırsat bulamamış, yahut: bilgilerini ve zevklerini kendilerine saklamış olmalarıdır. Ancak son seneler zarfında bu mevzuda şurada burada birkaç makaleye ve birkaç radyo programına rastladık. Bunlar da henüz musiki ile meşgul olanlar arasında dahi, bu musikiye karşı derin bir alâka uyandıracak sayıda değildi. Caz makaleleri çok defa, gazete ve mecmuaların magazin sahifelerine gömülüp kaldı.

Mamafih, birçok şeyin başında olduğumuz gibi, caz musikisinin bir sanat olarak hasmımızda, radyolarımızda ve musikiseverlerimiz arasında, lâyık olduğu alâkayı görmesini sağlama gayretleride, henüz başlangıç safhasındadır. İstanbullu bir caz münekkidi, Erdem Buri, önce radyo programlan ve sonra da makaleleriyle, caz mefhumunun anlaşılması hususunda cidden faydalı bir faaliyet göstermiş, hatta caz musikisi çalan (yahut çaldıklarım veya söylediklerini zanneden) birçok musikişinasımızın da yanlış anlayışlarını değiştirmeğe ve sanatlarında tekâmüller sağlamağa muvaffak olmuştur.

Geçen hafta Salı günü Ankara'da Türk — Amerikan Derneğinde kayda değer bir konferans verildi.

Şimdiye kadar daha ziyade klâsik musiki sahasında tanınmış bir münekkit, İlhan Mimaroğlu, cazın ne olduğunu ve ne olmadığını izah etti; bu musikinin tarihi tekâmülünü anlattı ve plâklarla da birçok misal verdi. Bir buçuk saat gibi bir zaman zarfında böyle şümullü bir mevzuu gerektiği gibi ortaya koymak mümkün değildi. Konferansçının bahsettiği şeyler, caz musikisine dair yazılmış hacimli bir kitabın ancak bahis başlıkları olabilirdi. Bununla beraber, o ana kadar caz musiki ile meşgul olmak imkânını bulamamış ve cazı yanlış tanımış birçok dinleyici, hiç olmazsa, bu musikinin de güzellikleri olabileceğine ve hele cazın başlı başına bir sanat olma durumunun münakaşa kabul etmeyeceğine kanaat getirdiler. Hem konferansçı Mimaroğlu bir vaatte de bulundu: ilerde caz hakkında başka konferanslar da verecek, bu musikiyi daha derinliğine tanıtacaktı.

Atletizm müsabakaları
Sahada kalabalık

Atletizm

Türkiye Atletizm Birincilikleri komedisi

Türkiye atletizm birincilikleri geçen hafta Ankara'da Cumartesi ve Pazar günleri yapılan müsabakalardan sonra sona erdi. Bereket versin ki bütün müsabakalar sadece iki gün devam etti ve çekilen azap kısa sürdü. Hangi spor branşında olursa olsun Türkiye birinciliği denilince insanın aklına Türkiyenin en büyük ve en ciddi organizesi geliyor. Fakat Cumartesi günü başlıyan birincilikleri takip etmek üzere stadyuma gidenler kapıda büyük bir lâubalilik ile karşılaştılar. Memlekette atletizm federasyonu ismi altında bu sporumuzu idare etmekle görevli bir teşkilât olduğu halde, Ankarada yapılan Türkiye birincilikleri her türlü idare ve organize himayesinden mahrum olarak başladı ve böylece bitti. Mezkûr federasyonun, Türkiyenin yegâne resmî organizesini bizzat yapması vazifelerinin en mühimini olduğu halde organizasyon işinin Ankara Atletizm Ajanlığına bırakılması hatalarının en büyüğü idi.

19 Mayıs pisti —düşmana şenlik— bu müsabakalar için hazırlanmıştı. Hazırlık namına ne yapıldığını da pek anlıyamadık. Eğer bütün hazırlık pistte sadece iki silindir, dürdane dolaştırmakla mümkün oluyorsa her meseleyi hallettik demektir!

Hazırlık pist üzerinde ufak bir çalışma ile düzeltilmişti ve bunu da Besim Aybarsın şahsî gayreti yapmıştı. Fakat Türkiye çapında bir müsabaka için sadece pistle tatmin olunuyor. Saha durumu itibariyle pek uzaklarda yapılan atma ve adama müsabakalarım kolaylıkla takip etmek üzere —İstanbulun Fenerbahçe stadında bile bulunan— tabelâlar aradık, durduk.

Bunun dışında sahayı dolduran yüzlerce kişinin (Atlet değil) kıyafetleri de bir perişanlık gösteriyordu.

Elleri Ceplerinde saha içinde ağzında sigara ile tribünleri seyreden ilgilileri gördükten sonra memlekette atletizmin hâlâ «yerinde saymasına» şaşmamak lâzım.

Bu arada, müsabakaların en bitaraf şahsı olması lâzım gelen bir zatin kulüp ve Bölgelerarası bayrak yarışlarında Ankara takımının her hamlesinde avazı çıktığı kadar bağırması en hafif tâbiri ile ayıptır. Bu da müsabakalarda yetkili şahısların zihniyetini açıkça ortaya koymaktadır.

Kronometre ve Metreler Konulunca :

Nedense memleketimizin yegâne sprinteri Muzaffer Selviyi yine pistte mesafeleri yutan bir dinamizm içinde seyretmek mümkün olamadı. 100 ve 200 metre asımız müsabakaların arifesinde rahatsızlandığı için seçmeleri kazanmasına rağmen finallere giremedi. Muzafferden sonra, Doğan Acarbay, Akın Altıok, Ferhan Devekuşuoğlu, Avni Akgün, Suphi Ural gibi pist üstatlarımızı da Türkiye birinciliklerinde görme zevkinden mahrum kaldık. Yapılan müracaatlarda hiç bir branşta tatminkâr bir derece alamadığımıza işaretle atletizmin son yulardaki düşüşünü tam mânasiyle ifade etmiş olmaz. Hele bazı müsabakalarda altı bulvarlı pistte sadece bir tek adet görmemiz bu düşüşünün en canlı misalini teşkil etmiştir.

Biri 3 ncü küme, diğeri kızlararası müsabakalarda elde edilen iki Türkiye rekorunu memnuniyetle karşıladık. Fakat bunlar dışında elde edilen neticeler yüzümüzü kızartacak kadar düşüktü.

Zevk ve heyecan bakımından da nasibimiz hiç oldu. Sadece 1500 metrede Ekrem - Cahit mücadelesi deparından finişine kadar bütün seyircileri ayakta tutacak kadar heyecanlı oldu.

Hali hazırda formunu muhafaza eden yegâne atletimiz olan Ekrem Koçak yarışı son 300 metreye kadar önde götürdükten sonra rakibinin atağına dayanamadı ve 100 metre Cahidin arkasından koşuyu devam ettirerek yine o muazzam fideleri ile sokuldu ve işte bundan sonra amansız mücadele başladı ve Ekrem göğüs farkı ile ipi kopardı. İki gün 19 Mayıs stadına taşınan seyirciler sadece bu koşu ile bu spordan bekledikleri zevki tatmış oldular.

Osman Coşgülün 5000 metrede Ab-

Atletizm müsabakaları
Tribünde tenhalık

dullah Kökpınarla çekişmesi koşunun ortalarında Osman lehine bir inkişaf gösterdi. Ancak beklenen rekor tesis edilemedi. 10.000 de Osmanın karşısına bir rakip çıkmadığı için bu koşu da beklenen heyecanım vermekten uzak kaldı. Erdal Akkan'ın yüksek atlamada 1.85 i ilk defasında aşmış olmasına rağmen 1.91 lik rekor denemesinde muvaffak olamaması sadece bir tertip hatası idi. Rekora gittiğine göre Erdal'ın adelelerinin soğumasına meydan bırakmadan çıtayı derhal yükselterek teşebbüsünde yardımcı olmak iyi bir hareket olurdu kanaatindeyiz. Seyircilerin de tam atlama sırasında heyecanlarını gizliyememeleri Erdalın çıtayı aştığı sırada heyecanlanmasına, çıtayı düşürmesine sebep oldu. Fakat yüksek atlama rekorunun bu siyahi atletimiz tarafından kırılması gün meselesidir.

Kadınlar arasındaki müsabakalara gelince : Mektep talebelerini alelacele toplayıp stada getirerek onları ortaya salmakla kız atletlerimizin de olduğunu ye çalıştıklarım göstermek istiyen ilgililere sadece gülünç olduklarım hatırlatmak isteriz. Bunlara atlet ismi veremiyeceğimiz için Türkiye birinciliklerinde gördüğümüz hakikî 2 Türk kız atletini güzel çalışmaları ve ciddiyet Aycan Önel ve Sevim Çilingir zavallı leri için tebriki borç biliyoruz. Evet pistlerimizde şerefle Türk atletizmini temsil ediyorlar. N. A.

Patinaj

Rağbet görmiyen

Memleketimizde henüz rağbet görmemiş, tehlikeli ve tehlikeli olduğu kadar da zevkli bir spor vardır: Buz Patinajı. Bilhassa Şimal memleketlerinde büyük alâka gören Buz Patinajı İsveç, Norveç ve Finlandiya gibi kış mevsimi uzun müddet devam eden memleketlerde, hemen her zaman bu sporu yapmak mümkündür ve dünyanın en iyi patencileri bu memleketlerden çıkmaktadır. Fakat bilhassa ferdi sporlarda üstünlükleri bilinen Amerikalılar bu branşta da Avrupalılara rekabet etmekte gecikmediler ve Şimal memleketlerine kafa tutmaya başladılar.

Amerika ile rekabetlerini Olimpiyat oyunları ile yapan Şimal memleketlerinden başka Fransa, Almanya ve İtalya da Buz Patenine büyük ehemmiyet vermektedirler. Bu memleketler içinde İtalya, Buz Pateninin memlekette pek çok yayılmış olmasına rağmen Avrupa klasmanında kıymetli bir mevkie sahip bir elemana maliktir. Cazlino Fassi adındaki bu beynelmilel patenci İtalyanın Avrupada derece alabilen tek adamıdır. Ferdi sporlarda amatör kalınmanın zorluğu aşikârdır. Bu itibarla şöhrete eren amatör —tabii istisnaları hariç— zamanla beynelmilelliği kabul etmektedir.

Buz patinajında da sivrilmiş, şöhrete ermiş patenciler neticede profesyonel olmaktadırlar.

Çünkü bu spor büyük revülerde, gazinolarda halk tarafından rağbetle karşılanmaktadır. Buz üzerinde maharetle akrobasi numaraları yapan, seyircileri heyecandan yerlerinden zıplatan patinajcılar organizatörlerin alâka ve cazip teklifleri karşısında bu sporu geçim yolu yapmaktadırlar.

Misali Sonia Henie'dir.

Küçük bir Norveç kasabasında patene başlıyan Henie, üstün kabiliyeti ile muvaffakiyet yoluna çabuk girmiş ve süratle şöhrete kavuşmuştur. Olimpiyat şampiyonu olmakla şöhretini memleketinin hudutları dışına çıkaran Soma Henie bu spordaki başat ısı kadar yüz ve vücut güzelliği ile de alâka toplamış ve Olimpiyatlardan sonra Hollywood'a giderek dünya çapındaki şöhretine burada kavuşmuştur.

Buz üzerinde artistik patinajın gayet nezih bir spor olduğu muhakkaktır. Bilhasa yüksek sosyete tarafından anlayarak veya anlamıyarak rağbet görür.

Kış olimpiyatlarında kabiliyetlerini gösteren patinajcılar ferdi gösteriler için çıktıkları turnelerde şöhrete erişirler ve zamanla profesyonelliğe geçerler.

ARZULARINIZIN
TAHAKKUKUNU
TESADÜFE
BIRAKMAYINIZ
İHAP HULUSİ
GAYELİ
TASARRUF
YOLUYLA
YUVANIZA
MUHAKKAK
KAVUŞURSUNUZ
EMLÂK
BANKASI
YAPI TASARRUFU

KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY KIZILAY

Kızılay'a âzâ adedinin memleketin rüştü içtimaisi ile mütenasip bir dereceye varmasını, bütün milletin bu tenasübü temin etmesini temenni ederim.

Gazi Mustafa Kemal

GÖNÜLLÜ
HEMŞİRE
VE
EV HASTABAKICILIĞI
KURSLARINA
YAZILINIZ
ŞEFKATİNİZİ BİLGİ İLE TAKVİYE EDİNİZ
TÜRKİYE KIZILAY CEMİYETİ